

00/11

Handwritten text, possibly a signature or date, located at the bottom of the page.

H

G

IM

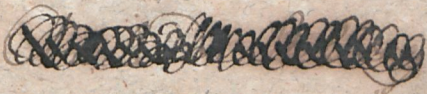
PVBLII
OVIDII
NASONIS
FASTORVM

LIBRI SEX PRIORES

QVI SVPERSVNT,
GERMANICO CAESARI
INSCRIPTI.

HALAE,
IMPENSIS ORPHANOTROPHEL
ANNO MDCCLXVI.

2766

A

H

attext

nequ

A K

b I

c I

d I

e M

f V

g V

P. V. B. 1111

ONV B. I.

STIGAN

M. C. 1111

3333333333

1111111111

1111111111

1111111111

led

1111111111

1111111111

KALENDARIVM

ANTIQUVM ROMANVM.

Hocce Kalendarium, quia *Fastis Nafonis* in codicibus antiquis plerumque attextur, nos quoque in editione hac nostra nequaquam duximus omittendum.

I A N V A R I V S.

A Kal. Ianuarii. Iani festum, Iunonis, Iouis, & Aesculapii.

b IV. No.

c III. No. Cancer occidit eosniee.

d II. No.

e Nonis. Lyra oritur.

f VIII. Id.

g VII. Id.

X *

A VI.

- A VI. Id. Festa Iani Agonalia. Delphin oritur.
 b V. Id. Medietas hiemis.
 c IV. Id.
 d III. Id. Festa Carmentis & Iūturnæ.
 e II. Id.
 f Idibus. Festum Iouis. Redditæ sunt prouin-
 ciæ populo Romano.
 g XIX. Kal. Febr. Cæsar Augustus vocatur.
 A XVIII. Kal. Sacrificium Carmentis. Festum
 Porrimæ & Postuertæ.
 b XVII. Kal. Festum Concordiæ.
 c XVI. Kal.
 d XV. Kal. Sol in aquario.
 e XIV. Kal.
 f XIII. Kal.
 g XII. Kal.
 A XI. Kal.
 b X. Kal.
 c IX. Kal. Lyra occidit.
 d VIII. Kal. Pectus Leonis occulitur.
 e VII. Kal.
 f VI. Kal. Festum Castoris [& Pollucis.]

g V.

g V

A I

b II

c III

d Kal

e IV

f II

g II

A N

b V

c V

d V

e V

f IV

g II

A II

b I

KALENDARIVM.

v

- g V. Kal.
 A IV. Kal.
 b III. Kal. Festum Pacis.
 c II. Kal.

FEBRVARIVS.

- d Kal. Febr. Templum factum est Carmenti. Celebratur Asylum.
 e IV. No. Lyra penitus occidit.
 f III. No. Occidit Delphin.
 g II. No.
 A Nonis. Augustus dictus est pater patris. Aquarius vadit ad occasum.
 b VIII. Id.
 c VII. Id. [Primus dies Fersilium.]
 d VI. Id.
 e V. Id. Ver incipit.
 f IV. Id. Initium Veris.
 g III. Id. Bootes oritur. & est festum Fauni.
 A II. Id.
 b Idubus. Festum Iouis & Fauni. Nefastus dies Fabiorum.

X 3

c XVI

- e XVI. Kal. Martii. Anguis, Coruus, Crater
oriuntur.
- d XV. Kal. Sol intrat in Pisces. Iterum Fauni.
- e XIV. Kal.
- f XIII. Kal. Festum Quirini. Festum stultorum
& Fornacis.
- g XII. Kal. Feralia.
- A XI. Kal. Caristia virorum.
- b X. Kal. Termini.
- c IX. Kal.
- d VIII. Kal. Fuga Tarquini Superbi. Veris
initium.
- e VII. Kal.
- f VI. Kal.
- g V. Kal.
- A IV. Kal.
- b III. Kal. Equiria in campo Martio.
- c II. Kal.

MAR.

M A R T I V S.

d Kal. Martii. Festum Martis & Iunonis. Ancilia
feruntur. non est bonum nu-
bere.

e VI. No.

f V. No. Alter piscium conditur. Oritur vin-
demitor.

g IV. No. Bootes citius, vindemitor tardius
occidunt cosmice.

A III. No. Festum Vestæ. Cathedra Iulii.

b II. No. Festum Veiovis. Pegasus oritur he-
liace.

c Nonis.

d VIII. Idib. Corona Ariadnes oritur.

e VII. Id.

f VI. Id.

g V. Id.

A IV. Id.

b III. Id.

c II. Id. Altera Equiria fiunt iuxta Tiberim.

d Idibus. Festum Annæ Perennæ. Iulius Cæsar
occisus in Capitolio.

e XVII. Kal. Aprilis. Scorpius oritur.

f XVI. Kal. Miluius oritur. Festum Bacchi.
Vilis anicula hederis coronata
vendit populo libatum. Melle
Libero patri sacrificamus. Li-
bera toga datur. Miluus ori-
tur chronice. Festum est Le-
dæorum qui fuerunt Argiur,
vel Larium.

g XV. Kal.

A XIV. Kal. Quinquatria Palladis captæ.

b XIII. Kal.

c XII. Kal.

d XI. Kal. Sol in Arietem.

e X. Kal. Ultimus dies quinquatrum.

f IX. Kal.

g VIII. Kal. Aequinoctium vernale.

A VII. Kal.

b VI. Kal.

- e V. Kal. Festum Iani, Concordiæ, Pacis, & Salutis.
- d IV. Kal.
- e III. Kal.
- f II. Kal. Festa Lunæ labentis templum in Auentino monte.

A P R I L I S.

- g Kal. Aprilis. Festum Veneris & Virilis Fortunæ. Scorpius occidit.
- A IV. No. Pleiades oriuntur.
- b III. No. Meretrices lauantur sub myrrhō. Fors Fortuna Virilis. Scorpius occidit cosinice.
- c II. No. Hebæ & Matri deorum Megalenses ludi fiunt.
- d Nonis. Festum Publicæ Fortunæ.
- e VIII. Id. Orion occidit chronice.
- f VII. Id. Festum Cerealium ludorum. Libra occidit cosinice, Iuba victus est a Iul. Cæs.

X 5

g VI.

g VI. Id.

A V. Id.

b IV. Id.

c III. Id.

d II. Id.

e Idibus. Festum Iouis victoris. Templum...
Libertatis.f XVIII. Kal. Mai. Dies grandinosa. Augustus
Cæsar vicit Mutinenses.

g XVII. Kal. Forda litatur Telluri.

A XVI. Kal. Triumphus Augusti. Hyades oc-
cidunt heliace.

b XV. Kal. Sol in Taurum.

c XIV. Kal. Equiria. Combustio vulpium.

d XIII. Kal. Festa Palis. Roma condita.

e XII. Kal.

f XI. Kal. Vesta Veneris Vinalia.

g X. Kal.

A IX.

- A IX. Kal.
 b VIII. Kal.
 c VII. Kal.
 d VI. Kal. Festum Rubiginis. Aries oritur
 heliace * Prothius oritur cosmice,
 occidit heliace. Tempora
 Veris prima finita sunt.
 e V. Kal.
 f IV. Kal. Festum Floræ & Vestæ.
 g III. Kal.
 A II. Kal.

M A I V S.

- b Kal. Maii. Amalthea capra oritur cosmice. Ara
 Laribus posita.
 c VI. No. Flat ventus Argestes. Hyades
 oriuntur cosmice. Finis Florali-
 um.
 d V. No. Panthera Chironis oritur chronice.
 e IV.

- e IV. No.
- f III. No. Stellificatio Lyræ. Sagittarius ori-
tur.
- g II. No. Scorpius apparet in parte media.
- A Nonis.
- b VIII. Id. Lemuria celebrantur. non est bo-
num nubere.
- c VII. Id. Orion occidit chronice.
- d VI. Id. Festum Martis Bifultoris.
- e V. Id.
- f IV. Id.
- g III. Id.
- A II. Id. Pliades oriuntur heliace. æstas in-
cipit.
- b Idibus. Ora Tauri oriuntur heliace. Scirpes
simulacra mittuntur in Tiberim.
Festum est Mercurii.
- c XVII. Kal. Iunii.
- d XVI. Kal. Iunii.
- e XV.

- e XV. Kal. Sol it in Geminos. Agonia Iunū
fiunt.
- f XIV. Kal. Canis Orionis exit.
- g XIII. Kal. Lustra Vulcani fiunt.
- A XII. Kal.
- b XL. Kal.
- e X. Kal. Mos sacrorum pro fuga Tarqui-
nii faciundorum, non modo
inest fuga Tarquinii. inest VIII,
Kal. Mart.
- d IX. Kal. Festum Publicæ Fortunæ.
- e VIII. Kal. Rostra aquilæ oritur chronice.
- f VII. Kal. Bootes occidit heliace.
- g VI. Kal. Hyas occidit heliace, oriens co-
smice.
- A V. Kal.
- b IV. Kal.
- c III. Kal.
- d II. Kal.

I V N I V S.

- e Kal. Iunii. Festa Carnæ, Iunonis Monetæ,
Martis, & Tempestatis. Aquila
oritur chronice.
- f IV. No. Hyades oriuntur heliace.
- g III. No. Bellonæ Festum.
- A II. No. Dedicatio templi Herculis.
- b Nonis. Festum Trinomii dei Fidei Sancti Se-
mipatris. malum est nubere ante
Idus.
- c VIII. Idus.
- d VII. Id. Tergum vrsæ occidit heliace, & re-
gis Lycaoni. Lycaonida fiunt,
Iudi Tiberis.
- e VI. Id. Datum est templum Menti. Festum
est Vestæ. Afinus coronatur.
Ara Priapi. Priori Palladium li-
beratur ab igni Gallico. Mors
Crassi & suorum.

f V.

- f V. Id. Delphin oritur chronice.
- g IV. Id. Matralia fiunt. Rutilius & Didius
occiduntur. Templum Fortunæ
Sernius; Concordiæ Liuia de-
dicauit.
- A III. Id.
- b II. Id.
- c Idibus. Ioui inuicto datum est templum. Mi-
nora quinquatria Palladis fiunt.
- d XVIII. Kal. Julii.
- e XVII. Kal. Dione orta est Heliace in fronte
Tauri.
- f XVI. Kal. Flat Zephyrus prosper nauigan-
tibus,
- g XV. Kal. Sol in Cancrum. Pallas colitur in
Auentina arce.
- A XIV. Kal. Secundus ventus. Orion oritur he-
liace.
- b XIII. Kal. Delphin oritur chronice. Sol in
Cancrum. Volsci & Aequi vin-
cuntur.
- c XII.

- c XII. Kal. Templum datum est Sumano Ioui,
 d XI. Kal. Aesculapius, qui & dicitur Ophiu-
 chus & Serpentarius, chronice
 oritur,
 e X. Kal.
 f IX. Kal. Victus est Flaminius.
 g VIII. Kal. Syphax vincitur. Hasdrubal occi-
 ditur. Festum Fortis Fortunæ,
 Solstitium.
 A VII. Kal. Festum Larium & Iouis Statoris.
 b VI. Kal. Orion apparet a Zona inferius. Sol-
 stitium.
 c V. Kal. Laurum.
 d IV. Kal. Templum Quirino factum.
 e III. Kal.
 f II. Kal. Festum Pieridam.

P. OVI.

P. OVIDII
N A S O N I S
F A S T O R V M
L I B E R P R I M V S.

Tempora cum caussis Latium digesta per
annum,
Lapsaque sub terras, orta que signa,
canam.

Excipe pacato, Cæsar Germanice, vultu
Hoc opus: & timidæ dirige navis iter.
Officii que leuem non auersatus honorem,
In tibi deuoto munere, dexter ades. 5
Iacra recognosces annalibus eruta priscis;
Et quo sit merito quæque notata dies.
nuemies illic & festa domestica vobis.
Sæpe tibi pater est, sæpe legendus auus. 10
Quæque ferunt illi, pictos signantia fastos,
Tu quoque cum Druso præmia fratre feres.

A

Cæsaris

Cæsaris arma canant alii: nos Cæsaris aras;
 Et quoscumque sacris addidit ille dies.
 Adnue conanti per laudes ire tuorum: 35
 Deque meo pauidos excute corde metus.
 Da mihi te placidum; dederis in carmina vires.
 Ingenium vultu statque caditque tuo.
 Pagina iudicium docti subitura mouetur
 Principis, vt Clario missa legenda Deo, 30
 Quæ sit enim culti facundia sensimus oris,
 Ciuica pro trepidis cum tulit arma reis.
 Scimus &, ad nostras cum se tulit impetus artes;
 Ingenii currant flumina quanta tui.
 Si licet, & fas est, vates rege vatis habenas: 25
 Auspice te felix totus vt annus eat.
Tempora digereret cum conditor vrbs, in anno
 Constituit menses quinque bis esse suo.
 Scilicet arma magis, quam sidera, Romule, noras:
 Curaque finitimos vincere maior erat. 30
 Est tamen & ratio, Cæsar, quæ mouerit illum:
 Erroremque suum quo tueatur, habet.
 Quod satis est, vtero matris dum prodeat infans;
 Hoc anno statuit temporis esse satis.
 Per totidem menses a funere coniugis vxor 35
 Sustinet in vidua tristia signa domo.
 Hoc igitur vidit trabeari cura Quirini,
 Cum rudibus populis annua iura daret.
 Martis erat primus mensis, Venerisque secundus:
 Hæc generis princeps, ipse ille pater. 40
 Tertius a senibus; iuuenum de nomine quartus:
 Quæ sequitur, numero turba notata fuit.

At

At N
 M
 N
 Ille
 F
 Neu
 Q
 Nam
 V
 Est d
 E
 Vin
 I
 Not
 C
 Om
 D
 Hæc
 N
 E
 Iane
 S
 Dex
 C
 Dex
 E
 Prof
 N

At Numa nec Ianum, nec auitas præterit umbras;
Mensibus antiquis adposuitque duos.

Ne tamen ignores variorum iura dierum; 45
Non habet officii lucifer omnis idem.

Ille nefastus erit, per quem tria verba silentur:

Fastus erit, per quem lege licebit agi.

Neu toto perstare die sua iura putaris;

Qui iam fastus erit, mane nefastus erat. 50

Nam simul exta Deo data sunt; licet omnia fari,

Verbaque honoratus libera prætor habet.

Est quoque, quo populum ius est includere septis:

Est quoque, qui nono semper ab orbe redit.

Vindicat Ausonias Iunonis cura Kalendas: 55

Idibus alba Ioui grandior agna cadit.

Nonarum tutela Deo caret, omnibus istis,

(Ne fallare caue,) proximus ater erit.

Omen ab euentu est: illis nam Roma diebus

Damna sub aduerso tristia Marte tulit. 60

Hæc mihi dicta semel, totis hærentia fastis,

Ne seriem rerum scindere cogar, erunt.

Ecce! tibi faustum, Germanice, nuntiat annum;
Inque meo primus carmine Ianus adest.

Iane biceps, anni tacite labentis origo, 65

Solus de Superis qui tua terga vides:

Dexter ades ducibus; quorum secura labore

Otia terra ferax, otia pontus agit.

Dexter ades patribusque tuis, populoque Quirini:

Et refera nutu candida templa tuo. 70

Prospera lux oritur: linguisque animisque fauete.

Nunc dicenda bono sunt bona verba die.

Lite vacent aures; insanaque protinus absint
 Iurgia differ opus, liuida lingua, tuum.
 Cernis; odoratis vt luceat ignibus aether; 75
 Et sonet accensis spica Cilissa focus?
 Flamma nitore suo templorum verberat aurum,
 Et tremulum summa spargit in aede iubar.
 Vestibus intactis Tarpeias itur in arces:
 Et populus festo concolor ipse suo est. 80
 Iamque noui praeeunt fasces, noua purpura fulget,
 Et noua conspicuum pondera sentit ebur.
 Colla rudes operum praebent ferienda iuueni,
 Quos aluit campis herba Falisca suis.
 Iuppiter, arce sua totum cum spectet in orbem; 85
 Nil nisi Romanum, quod tueatur, habet.
 Salue, lata dies: meliorque reuertere semper,
 A populo rerum digna potente coli.
 Quem tamen esse Deunte dicam, Iane biformis?
 Nam tibi par nullum Gracia numen habet. 90
 Ede sipul caussam, cur de caelestibus vnus,
 Sitque quod a tergo, sitque quod ante, vides.
 Hac ego cum sumtis agitarem mente tabellis:
 Lucidior visa est, quam fuit ante, domus.
 Tum sacer, ancipiti mirandus imagine, Ianus 95
 Bina repens oculis obtulit ora meis,
 Obstupui; sensique metu riguisse capillos:
 Et gelidum subito frigore pectus erat.
 Ille reuens dextra baculum, clauemque sinistra,
 Edidit hos nobis ore priore sonos: 100
 Disce, metu posito, vates operose dierum,
 Quod petis: & voces percipe mente meas.

Me

Me Chaos antiqui (nam res sum prisca) vocabant.

Adspice, quam longi temporis aëta canam.

Lucidus hic aër, & quæ tria corpora restant, 105

Ignis, aqua, tellus, vnus aceruus erant.

Vt semel hæc rerum secessit lite suarum,

Inque nouas abiit massa soluta domos;

Flamma petit altum; propior locus aëra cepit:

Sederunt medio terra fretumque solo. 110

Tunc ego, qui fueram globus, & sine imagine moles,

In faciem redii, dignaque membra deo.

Nunc quoque, confusæ quondam nota parua figura,

Ante quod est in me, postque videtur idem.

Accipe, quæ sita quæ causa sit altera formæ; 115

Hanc simul vt noris, officiumque meum.

Quidquid vbique vides, calum, mare, nubila, terras;

Omnia sunt nostra clausa, patentque manu.

Me penes est vnum vasti custodia mundi:

Et ius vertendi cardinis omne meum est, 120

Cum libuit Pacem placidis emittere tectis:

Libera perpetuas ambulat illa vias.

Sanguine letifero totus miscabitur orbis,

Ni teneant rigidæ condita bella seræ.

Præsideo foribus cæli cum mitibus Horis: 125

It; redit officio Iuppiter ipse meo.

Inde vocor Ianus. cui cum Cereale sacerdos

Imponit libum, mixtaque farra sali;

Nomina ridebis. modo namque Patulcius idem,

Et modo sacrificio Clusius ore vocor. 130

Scilicet alterno voluit rudis illa vetustas

Nomine diuersas significare vices.

Vis mea narrata est: caussam nunc disce figuræ.

Iam tamen hanc aliqua tu quoque parte vides.

Omnis habet geminas, hinc atque hinc, ianua
frontes: 135

E quibus hæc populum spectat; at illa Larem.

Vtque, sedens vester priami prope limina testæ,

Ianitor, egressus introitusque videt:

Sic ego perficio, cælestis ianitor aulae,

Eoas partes, Hesperiasque simul. 140

Ora vides Hecates in tres vergentia partes,

Seruet vt in ternas compita secta vias.

Et mihi, ne flexu ceruicis tempora perdam,

Cernere non moto corpore bina licet.

Dixerat: & vultu, si plura requirere vellem, 145

Se mihi difficilem non fore, fassus erat.

Sumsi animum, gratesque Deo non territus
egi:

Verbaque sum spectans pauca locutus humum,

Dic, agè, frigoribus quare nouus incipit annus,

Qui melius per ver incipiendus erat? 150

Omnia tunc florent: tunc est noua temporis ætas:

Et noua de grauido palmitè gemma tumet:

Et modo formatis amicitur vitibus arbos;

Prodit & in summum feminis herba solum:

Et tepidum volucres concentibus aëra mulcent; 155

Ludit & in pratis, luxuriatque pecus.

Tum blandi soles: ignotaque prodit hirundo;

Et luteum celsa sub trabe fingit opus.

Tum patitur cultus ager, & renouatur aratro.

Hæc anni nouitas iure vocanda fuit. 160

Qua-

Quæsieram multis: non multis ille moratus,
 Contulit in versus sic sua verba duos:
 Bruma noui prima est, veterisque nouissima solis:
 Principium capiunt Phœbus & annus idem.
 Post ea mirabar, cur non sine litibus esset 165
 Prima dies. Causam percipe, Ianus ait.
 Tempora commisi nascentia rebus agendis,
 Totus ab auspicio ne foret annus iners.
 Quisque suas artes ob idem delibat agendo:
 Nec plus quam solitum testificatur opus. 170
 Mox ego: Cur, quamuis aliorum numina placem,
 Iane, tibi primo tura, merumque fero?
 Vt per me possis aditum, qui limina seruo,
 Ad quoscumque velim prorsus, habere Deos.
 At cur lata tuis dicuntur verba Kalendis; 175
 Et damus alternas, accipimusque preces?
 Tum Deus incumbens baculo, quem dextra gerebat,
 Omnia principiis, inquit, inesse solent.
 Ad primam vocem timidas aduertitis aures:
 Et visam primum consulit augur auem. 180
 Tempa patent, auresque Deum: nec lingua caducas
 Concipit vlla preces; dictaque pondus habent.
 Deserat paucis: nec longa silentia feci;
 Sed tetigi verbis vltima verba meis:
 Quid vult palma sibi, rugosaque carica, dixi, 185
 Et data sub niueo candida mella fauo?
 Omen, ait, causa est, vt res sapor ille sequatur;
 Et peragat cœptum dulcis vt annus iter.
 Dulcia cur dentur, video. Stipis adiice causam,
 Pars mihi de festo ne labet vlla tuo. 190

Risit; &, o! quam te fallunt tua sæcula, dixit;
 Qui stipe mel sumta dulcius esse putēs!
 Vix ego Saturno quemquam regnante videbam,
 Cuius non animo dulcīa lucra forent.
 Tempore creuit amor, qui nunc est summus, ha-
 bendi: 195

Vix vitra, quo iam progrediatur, habet.
 Pluris opes nunc sunt, quam prisci temporis annis;
 Dum populus pauper, dum noua Roma fuit;
 Dum casa Martigenam capiebat parua Qui-
 rinum,

Et dabat exiguum fluminis vltima torum. 200
 Iuppiter angusta vix totus stabat in æde;
 Inque Iouis dextra fidele fulmen erat.

Frondebis ornabant, qua nunc Capitolia gemmis;
 Pascebatque suas ipse senator oues.
 Nec pudor, in stipula placidam cepisse quietem, 205
 Et fœnum capiti supposuisse, fuit.

Iura dabat populis posito modo consul aratro;
 Et leuis argenti lamina crimen erat.
 At postquam Fortuna loci caput extulit huius;
 Et tetigit summos vertice Roma deos: 210

Creuerunt & opes, & opum furiosa cupido;
 Et, cum possideant plurima, plura volunt.
 Quarere, vt absument, absumenta requirere certant;
 Atque ipsæ vitiiis sunt alimenta vices.

X Sic, quibus intumuit suffusa ventar ab vnda, 215
 Quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.
 In pretio pretium nunc est. dat census honores;
 Census amicitias: pauper vbique iacet.

Tu

Tu tamen, auspiciū si sit stipis vile, quæris,
 Curque iuuent nostras ara vetusta manus. 220
 Aera dabant olim; melius nunc omen in auro est:
 Victaque concedit prisca moneta noua.
 Nos quoque templa iuuant, quamuis antiqua pro-
 bebamus,

Aurea. maiestas conuenit ista Deo.

Laudamus veteres, sed nostris utimur annis. 225

Mos tamen est æque dignus vterque coli.

Finierat monitus. placidis ita rursus, vt ante,

Clauigerum verbis adloquor ipse Deum:

Multa quidem didici. sed cur naualis in are

Altera signata est, altera forma biceps? 230

Noscere me duplici posses in imagine, dixit,

Ni vetus ipsa dies, extenuaret opus.

Causa raris superest: Tuscum rate venit in amnem

Ante pererrato falcifer orbe Deus:

Hac ego Saturnum memini tellure receptum. 235

Calitibus regnis ab Ioue pulsus erat.

Inde diu genti mansit Saturnia nomen:

Dicta quoque est Latium terra, latente Deo.

At bona posteritas puppim seruaui in are,

Hospitis aduentum testificata Dei. 240

Ipse solum colui, cuius placidissima læuam

Radit arenosi Tibridis vnda latus.

Hic, vbi nunc Roma est, incædua silua virebat,

Tantaque res paucis pascua bubus erat.

Arx mea collis erat, quem cultrix nomine no-

stro 245

Nuncupat hæc ætas, Ianiculumque vocat.

A 5

Tunc

Tunc ego regnabam: patiens cum terra deorum
 Esset, & humanis numina mista locis.
 Nondum Iustitiam facinus mortale fugarat.
 (Ultima de Superis illa reliquit humum.) 250
 Proque metu populum sine vi pudor ipse regebat.
 Nullus erat, iustis reddere iura, labor.
 Nil mihi cum bello: pacem postesque tuebar;
 Et clauem ostendens, Hæc, ait, arma gero.
 Prefferat ora Deus. tunc sic nostra ora resoluo, 255
 Voce mea voces eliciente Dei.
 Cum tot sint Iani; cur stas sacratus in vno,
 Hic ubi iuncta foris templa duobus habes?
 Ille manu mulcens propexam ad pectora barbam,
 Protinus Oebasii rettulit arma Titi: 260
 Vtque leuis custos, armillis capta Sabinis,
 Ad summa Tatum duxerit arcis iter.
 Inde, velut nunc est, per quem descenditis, inquit,
 Arduus in valles & fora cliuus erat.
 Et iam contigerat portam; Saturnia cuius 265
 Demserat appositas insidiosa seras.
 Cum tanto veritus committere numina pugnam,
 Ipse meæ moui callidus artis opus.
 Oraque, qua pollens ope sum, fontana reclusi;
 Sumque repentinas eiaculatus aquas. 270
 Ante tamen gelidis subieci sulphura venis,
 Clauderet vt Tatio feruidus humor iter.
 Cuius vt vtilitas pulsus percepta Sabinis;
 Quæque fuit, tuto reddita forma loco est.
 Ara mihi posita est, paruo coniuncta sacello: 275
 Hæc adolet flammis eum strue farra suis.

At

At cur paelates, motisque recluderis armis?

Nec mora; quæsi reddita causâ mihi.

Vt populo reditus pateant ad bella profecto,

Tota patet demta ianua nostra sera.

280

Pace fores obdo; ne qua discedere possit:

Cæsareoque diu nomine clausus ero.

Dixit: & atollens oculos diuersa tuentes,

Adspexit toto quidquid in orbe fuit.

Pax erat; & vestri, Germanice, causâ triumphî 285

Tradiderat famulas iam tibi Rhenus aquas.

Iane, face æternos, pacem. pacisque ministros:

Neue suum, præsta, deserat auctor opus.

Quod tamen ex ipsis licuit mihi discere factis,

Sacrauere patres hæc duo templa die.

290

Accepit Phæbo Nymphaque Coronide natum

Insula, diuidua quam premit amnis aqua.

Iuppiter in parte est. cepit locus vnus vtrum-

que:

Iunctaque sunt magno templa nepotis auo.

Quid vetat & stellas, vt quæque oriturque ca-
ditque,

295

Dicere? promissi pars sit & ista mei.

Felices animos, quibus hæc cognoscere primis,

Inque domos superas scandere cura fuit!

Credibile est illos pariter vitiisque locisque

Alius humanis exseruisse caput.

300

Non Venus, & vinum sublimia pectora fregit;

Officiunue fori, militiaue labor.

Nec leuis ambitio, perfusaque gloria fuco;

Magnarumue fames sollicitauit opum.

A 6

Admo-

Admouere oculis distantia sidera nostris; 305
Aetheraque ingenio supposuere suo.

Sic peritur caelum: non, vt ferat Olfan Olympus;
Summaque Peliacus sidera tangat apex.

Nos quoque sub ducibus caelum metabimur illis,
Ponemusque suos ad stata signa dies. 310

Ergo vbi nos aderit venturis tertia Nonis,
Sparsaque caelesti rore madebit humus:
Oetipedis frustra quæruntur brachia Cancri;
Præceps occiduas ille subiuit aquas.

Institierint Nonæ: missi tibi nubibus atris 315
Signa dabunt imbres, exoriente Lyra.

Quattuor adde dies ductis ex ordine Nonis:
Ianus Agonali luce piandus erit.

Nominis esse potes succinctus causa minister,
Hostia caelitibus quo feriente cadit. 320

Qui calido strictus tincturus sanguine cultros,
Semper, Agone? rogas; nec, nisi iussus, agis.

Pars, quia non veniant pecudes, sed agantur, ab
actu

Nomen Agonalem credit habere diem.
Pars putat hoc festum priscais Agnalia dictum; 325

Vna si vt proprio littera demta loco.
An, quia præuisos in aqua timet hostia cultros,

A pecoris lux, est ita notata metu?
Pars etiam, fieri solitis ætate priorum

Nomina de ludis Graia tulisse diem. 330
Et pecus antiquus dicebat Agonia sermo:

Veraque iudicio est ultiua causa meo.

Vtque

Vtque ea nunc certa est; ita rex placare sacrorum
 Numina lanigeræ coniuge debet ouis.
 Victima, quæ dextra cecidit victrix, vocatur. 335
 Hostibus a motis hostia nomen habet.
 Ante, Deos homini quod conciliare valeret,
 Far erat, & puri lucida mica salis.
 Nondum pertulerat lacrimatas cortice myrrhas
 Acta per æquoreas hospita naus aquas. 340
 Tura nec Euphrates, neq̃ miserat India costum,
 Nec fuerant rubri cognita fila croci.
 Ara dabat fumos, herbis contenta Sabinis,
 Et non exiguo laurus adusta sono.
 Si quis erat, factis prati de flore coronis, 345
 Qui posset violas addere; diues erat.
 Hic, qui nunc aperit percussi viscera tauri,
 In sacris nullum culter habebat opus.
 Prima Ceres auida gauisa est sanguine porcæ;
 Vltâ suas merita cæde nocentis opes. 350
 Nam sata, vere nouo, teneris lactentia fulcis,
 Eruta fetigeræ comperit ore suis.
 Sus dederat pœnas. exemplo territus huius.
 Palmite debueras abstinuisse, caper.
 Quem spectans aliquis dentes in vite prementem, 355
 Talia non tacito dicta dolore dedit:
 Rode, caper, vitem: tamen huic, cum stabis ad aram;
 In tua quod spargi cornua possit, erit.
 Verba fides sequitur: noxæ tibi deditus hostis
 Spargitur adfuso cornua, Bacche, mero. 360
 Culpa sui nocuit, nocuit quoque culpa capellæ.
 Quid bos, quid placidæ commeruistis oues?

Flebat Aristæus, quod apes cum stirpe necatas
 Viderat inceptos destituisse fauos.
 Cærulea quem genitrix ægre solata dolentem, 365
 Addidit hæc dictis vltima verba suis:
 Siste, puer, lacrimas. Proteus tua darana leuabit;
 Quoque modo repares, quæ periere, dabit.
 Decipiat ne te versis tamen ille figuris;
 Impediant geminas vincula firma manus. 370
 Peruenit ad vatem iuuenis: resolutaque somno
 Adligat æquorei brachia capta senis.
 Illa sua faciem transformis adulterat arte.
 Mox domitus vinculis in sua membra redit.
 Oraque cærulea tollens rorantia barba; 375
 Qua, dixit, repares arte, requiris, apes?
 Obrue mactari corpus tellure iuueni:
 Quod petis a nobis, obrurus ille dabit.
 Iussa facit pastor. feruent examina putri
 De boue: mille animas vna necata dedit. 380
 Poscit ouem fatum. verbenas improba carpfit,
 Quas pia dIs ruris ferre solebat anus.
 Quid tuti superest; animam cum ponat in aris
 Lanigerumque pecus, ruricolæque boues?
 Placat equo Persis radiis Hyperiona cinctum, 385
 Ne detur celeri victima tarda Deo.
 Quod semel est triplici pro virgine casa Dianæ:
 Nunc quoque pro nulla virgine cerua cadit.
 Extæ canum vidi Triuicæ libare Sapæos;
 Et quicumque tuas accolit, Hæme, niues. 390
 Cæditur & rigido custodi ruris afellus.
 Causa pudenda quidem est, huic tamen apta Deo.
 Festa

Festa corymbiferi celebrabas, Græcia, Bacchi,
 Tertia quæ solito tempore bruma refert.
 DI quoque cultores gelidi venerè Lycæi,
 Et quicumque iocis non alienus erat:
 Panes, & in Venerem Satyrorum prona iuuentus,
 Quæque colunt annes solaque rura, Deæ.
 Venerat & senior pando Silenus a fello,
 Quique rubro pauidas inguine terret aues. 400
 Dulcia qui dignum nemus in conuiuia nacti,
 Gramine vestitis accubuere toris.
 Vina dabat Liber: tulerat sibi quisque coronam.
 Miscendas parçæ riuus agebat aquas.
 Nâides effusis aliæ sine pectinis vsu, 405
 Pars aderant, positis arte manuque comis.
 Illa super furas tunicam collecta ministrat.
 Altera disfuro pectus aperta sinu.
 Exferit hæc humerum: vestem trahit illa per herbas.
 Impediunt teneros vincula nulla pedes. 410
 Hinc aliæ Satyris incendia mitia præbent:
 Pars tibi, qui pinu tempora nexa geris.
 Te quoque, inextinctæ Silene libidinis, vrunt.
 Nequitia est, quæ te non finit esse senem.
 At ruber, hortorum decus & rutela, Priapus, 415
 Omnibus ex illis Lotide captus erat.
 Hanc cupit, hanc optat: sola suspirat in illa:
 Signaque dat nutu; sollicitatque notis.
 Fastus inest pulchris, sequiturque superbia formam.
 Irrisam vultu despicit illa suo. 420
 Nox erat: & vino somnum faciente, iacebant
 Corpora, diuersis victa sopore locis.

Lotis

Lotis in herbosa, sub acernis vltima ramis,
 Sicut erat lusu fessa, quieuit humo.
 Surgit amans; animamque tenens, vestigia furtim 425
 Suspenso digitis fert taciturna gradu.
 Vt terigit, niuea secreta cubilia Nymphæ;
 Ipsa sui status ne sonet aura, cauet.
 Et iam finitima corpus librabat in herba:
 Illa tamen multi plena soporis erat. 430
 Gaudet: & a pedibus tracto velamine, vota
 Ad sua felici cæperat ire via.
 Ecce! rudens rauco Sileni vector, asellus
 Intempestiuos edidit ore sonos.
 Territa confurgens Nymphæ manibusque Pri-
 apum 435
 Reicit, & fugiens concitat omne nemus.
 At Deus, obscena nimium quoque parte paratus,
 Omnibus ad Linae lumina risus erat.
 Morte dedit pœnas actor clamoris: & hinc est
 Hellepontiaco victima grata Deo. 440
 Intactæ fueratis aues, solatia ruris;
 Adfuetum filuis, innocuumque genus;
 Quæ facitis nidos, quæ plumis oua fouetis,
 Et facili dulces editis ore modos.
 Sed nihil ista iuuant: quia linguæ crimen ha-
 betis, 445
 DIque putant mentes vos aperire suas.
 Nec tamen id falsum. nam, DIs vt proxima quæque,
 Nunc penna veras, nunc datis ore notas.
 Tuta diu volucrum proles, tum denique casa est:
 Inueruntque Deos indicis exta sui. 450
 Ergo

Ergo saepe suo coniux abducta marito,

Virum Idaliis alba columba focis.

Nec defensa iuant Capitolia, quo minus anser

Det iecur in lances, Inachi lauta, tuas.

Nocte Dea Nocti cristatus caditur ales: 455

Quod tepidum vigili pronocat ore diem.

Interea Delphin clarum super æquora fidus

Tollitur; & patriis exserit ora vadis.

Postera lux hiemem medio discrimine signat;

Aequaque præterita, quæ superabit, erit. 460

Proxima prospiciet Tithono nupta relicto,

Arcadiæ sacrum pontificale Deæ.

Te quoque lux eadem, Turni foror, ade receptit;

Hic vbi virginea campus obitur aqua.

Vnde petam causas horum, moremque sacro-
rum? 465

Disigat in medio quis mea vela freto?

Ipsa mone, quæ nomen habes a carmine ductum,

Propositoque faue, ne tuus erret honos.

Orta prior Luna (de se si creditur ipsi)

A magno tellus Arcade nomen habet. 470

Hic fuit Euander: qui, quamquam clarus utroque,

Nobilior sacra sanguine matris erat.

Quæ, simul æthereos animo conceperat ignes;

Ore dabat vero carmina, plena Dei.

Dixerat hæc, nato motus instare sibi que, 475

Multam præterito tempore nacta fidem.

Nam iuuenis, vera nimium cum matre, fugatus,

Deserit Arcadiam, Parrhasiumque larem.

Cui

Cui genitrix flenti, Fortuna viriliter, inquit,
 (Siste, puer, lacrimas) ista ferenda tibi est. 480
 Sic erat in fati: nec re tua culpa fugauit;
 Sed Deus. offensus pulvis es vrbe Deo.
 Non meriti pœnam pateris, sed numinis iram.
 Est aliquid magnis crimen abesse malis.
 Conscia mens vt cuique sua est, ita concipit intra 485
 Pectora pro facto spemque metumque suo.
 Nec tamen vt primus mœre mala talia passus:
 Obruit ingentes ista procella viros.
 Passus idem, Tyriis qui quondam pulvis ab oris,
 Cadmus, in Aonia constitit exsul humo. 490
 Passus idem Tydeus, & idem Pagafœus Iâson,
 Et quos præterea longa referre mora est.
 Omne solum forti patria est; vt piscibus æquor:
 Vt volueri, vacuo quidquid in orbe pater.
 Nec fera tempestas toto tamen horret in anno: 495
 Et tibi (crede mihi) tempora veris erunt.
 Vocibus Euander firmata mente parentis,
 Naue secat fluctus, Hesperiamque tenet.
 Ianque ratem doctæ monitu Carmentis in amnem
 Egerat, & Tuscis obuius ibat aquis. 500
 Fluminis illa latus, cui sunt vada iuncta Terenti,
 Adspicit; & sparsas per loca sola casus.
 Vtque erat, immisissis puppim stetit ante capillis;
 Continuitque manum torua regentis iter.
 Et procul in dextram tendens sua brachia ripam, 505
 Pineæ non sano ter pede texta ferit.
 Neue daret saltum properans insistere terræ,
 Vix est Euandri vixque retenta manu.

DIque

DIque petitorum, dixit, saluete locorum;
 Tuque nouos cælo terra data deos: 510
 Fluminaque, & fontes, quibus vitur hospita tellus,
 Et nemorum Diuæ, Naiadumque chori;
 Este bonis anibus visi natoque mihi que:
 Ripaque felici tacta sit ista pede.
 Fallor? an hi fient ingentia mœnia colles? 515
 Juraque ab hac terra cetera terra petet?
 Montibus his olim totus promittitur orbis.
 Quis tantum fati credat habere locum?
 Et iam Dardaniæ tangent hæc littora pinus.
 Hic quoque caussa noui femina Martis erit. 520
 Care nepos, Palla, funesta quid induis arma?
 Indue: non humili vindice cæsus eris.
 Victa tamen vinces, euerfaque Troia resurges.
 Obruet hostiles ista ruina domos.
 Vrite victrices Neptunia Pergama flammæ: 525
 Num minus hic toto est altior orbe cinis?
 Iam pius Aeneas sacra, & sacra altera patrem,
 Adferet. Iliacos excipe, Vesta, Deos.
 Tempus erit, cum vos, orbemque tuebitur idem:
 Et fient ipso sacra colente Deo: 530
 Et penes Augustos patriæ tutela manebit.
 Hanc fas imperii frena tenere domum.
 Inde nepos, natusque Dei (licet ipse recuset)
 Pondera cælesti mente paterna feret.
 Vtque ego perpetuis olim sacrorum in aris: 535
 Sic Augusta nouum Iulia numen erit.
 Talibus auspiciis nostros descendit ad agros;
 Substitit in medios præscia lingua sonos.

Puppi-

Puppibus egressus Latia sterit exful in herba;
 Felix, exsilium cui locus ille fuit! 540
 Nec mora longa fuit: stabant noua tecta: nec alter
 Montibus Aufoniis, Arcade maior erat.
 Ecce! boues illuc Eritheidas adplicat heros
 Emenfus longi clauiger orbis iter.
 Dumque huic hospitium domus est Tegeas; va-
 gantur 545
 Incustodita: lata per arua boues.
 Mane erat: excussus fomno Tirynthius hospes,
 De numero tauros sentit abesse duos.
 Nulla videt taciti quaerens vestigia furti:
 Traxerat atersos Cacus in antra feros; 550
 Cacus, Auentinae timor atque infamia siluae,
 Non leue finitimis hospitibusque malum,
 Dira viro facies; vires pro corpore; corpus
 Grande: pater monstri Mulciber huius erat.
 Proque domo, longis spelunca recessibus ingens, 555
 Abdita, vix ipsis inuenienda feris.
 Ora super postes adfixaque brachia pendent,
 Squallidaque humanis ossibus albet humus.
 Seruata male parte bouum Ioue natus abibas:
 Mugitum rauco furta dedere sono. 560
 Accipio reuocamen, ait; vocemque securus,
 Impia per siluas vltor ad antra venit.
 Ille aditum fracti praestruerat obice montis:
 Vix iuga mouissent quinque bis illud opus.
 Nititur hic humeris, (calum quoque federat
 illis) 565
 Et vastum motu collabefactat onus.
 Quod

Quod simul euulsū est: fragor æthera terruit

Itaque subsedit pondere molis humus.

Prima mouet Cacus collata prælia dextra;

Remque ferox faxis spiribusque gerit. 572

Quis ubi nil agitur; patrias male fortis ad artes

Confugit, & flammis ore sonante vomit.

Quas quoties prostat, spirare Typhoëa credas,

Et rapidum Aetnæo fulgur ab igne iaci.

Occupat Alcides: adductaque clauia trinodis 575

Ter quater aduersi sedit in ore viri.

Ille cadit, mistosque vomit cum sanguine fumos;

Et lato moriens pectore plangit humum.

Immolat ex illis taurum tibi, Iuppiter, unum

Victor, & Euandrum ruricolasque vocat. 580

Constituitque sibi, quæ Maxima dicitur, aram,

Hic ubi pars vrbs de boue nomen habet.

Nec tacet Euandri mater, prope tempus adesse,

Hereule quo tellus sit satis vsa suo.

At felix vates, vt dIs gratissima vixit, 585

Possidet hunc Iani sic Dea mense diem.

Idibus in magni castus Iouis æde sacerdos

Seminaris flammis viscera libat quis:

Redditaque est omnis populo prouincia nostro;

Et tuus Augusto nomine dictus auus. 590

Perlege dispositas generosa per atria ceras:

Contigerunt nulli nomina tanta viro.

Africa victorem de se vocat: alter Isauras,

Aut Cretum domitas testificatur opes.

Hunc

Hunc Numidæ faciunt; illam Messana superbum: 595
 Ille Numantina traxit ab vrbe notam.
 Et mortem & nomen Druso Germania fecit.
 Me miserum! virtus quam breuis illa fuit!
 Si petat a victis; tot sumat nomina Cæsar,
 Quot numero gentes maximus orbis habet. 600
 Ex vno quidam celebres, aut torquis ademtae,
 Aut Corui titulos auxiliaris habent.
 Magne, tuum nomen rerum mensura tuarum est:
 Sed qui te vicir, nomine maior erat.
 Nec gradus est vltra Fabios cognominis vllus. 605
 Illa domus meritis Maxima dicta suis.
 Sed tamen humanis celebrantur honoribus omnes:
 Hic socium summo cum Ioue nomen habet.
 Sancta vocant augusta patres: augusta vocantur
 Tempa, sacerdotum rite dicata manu. 610
 Huius & augurium dependet origine verbi,
 Et quodcumque sua Iuppiter auget ope.
 Augeat imperium nostri ducis, augeat annos:
 Protegat & vestras querna corona fores.
 Auspicibusque Deis tanti cognominis heres 615
 Omine suscipiat, quo pater, orbis onus.
Respiciet Titan actas vbi tertius Idus:
 Fient Parrhasiæ sacra relata Dea.
 Nam prius Ausonias matres carpenta vehebant:
 (Hæc quoque ab Euandri dicta parente reor.) 620
 Mox honor eripitur: matronaque destinat omnis
 Ingratos nulla prole nouare viros.
 Neue daret partus; icstu temeraria cæco
 Visceribus crescens excutiebat onus.

Corri-

Corripuisse patres ausas immitia nuptas, 625

Ius tamen exentum restituisse, ferunt.

Binaque nunc pariter Tegeææ sacra parenti

Pro pueris fieri virginibusque iubent.

Scortea non illi fas est inferre sacello,

Ne violent puros exanimata focos. 630

Si quis amas ritus veteres, adiste precanti:

Nomina percipies non tibi nota prius.

Porrima placantur, Postuertaque, siue sorores,

Sine fugæ comites, Mænali Nympha, tuæ.

Altera, quod porro fuerat, cecinisse putatur: 635

Altera, versurum postmodo quidquid erat.

Candida, te niueo posuit lux proxima templo,

Qua fert sublimes alta Moneta gradus.

Nunc bene prospicies Latiam, Concordia, turbam:

Nunc te sacratæ restituere manus. 640

Furius, antiquum, populi superator Hetrusci

Vouerat, & voti soluerat ante fidem.

Causa, quod a patribus sumtis secesserat armis

Vulgus; & ipsa suas Roma timebat opes.

Causa recens melior. passos Germania crines 645

Porrigit auspiciis, dux venerande, tuis.

Inde triumphata libasti munera gentis;

Templaque fecisti, quam colis ipse, Deæ.

Hæc tua constituit genitrix & rebus & ara,

Sola toro magni digna reperta Iouis. 650

Hæc ubi transierint: Capricorno, Phœbe, relicto,

Per iuuenis cures signa gerentis aquam.

Septimus hinc oriens cum se demiserit vndis;

Fulgebit toto iam Lyra nulla polo.

Sidere

Sidere ab hoc, ignis venienti nocte, Leonis 655
 Qui micat in medio pectore, merfus erit.
Ter quater euolui signantes tempora fastos;
 Nec fementiua est vlla reperta dies:
 Cum mihi (sensit enim) lux hæc indicitur, inquit
 Musa: Quid a fastis non stata sacra petis? 660
 Vtque dies incerta sacro, sic tempora certa;
 Seminibus iactis est vbi fœtus ager.
 State coronati plenum ad præsepe iuueni:
 Cum tepido vestrum vere redibit opus.
 Rusticus emeritum palo suspendat aratrum: 665
 Omne reformidat frigida vulnus humus.
 Villice, da requiem terræ, semente peracta:
 Da requiem, terram qui coluere, viris.
 Pagus agat festum, pagum lustrate, coloni;
 Et date paganis annua liba focus. 670
 Placentur matres frugum, Tellusque Ceresque,
 Farre suo, grauida visceribusque suis.
 Officium commune Ceres & Terra tuentur.
 Hæc præbet causam frugibus, illa locum.
 Consortes operum, per quas correcta vetustas, 675
 Quænaque glans victa est vtiliore cibo;
 Frugibus immensis auidos satiæte colonos,
 Vt capiant cultus præmia digna sui.
 Vos date perpetuos teneris sementibus auctus:
 Nec noua per gelidas herba sit vsta niues. 680
 Cum serimus; calum ventis aperite serenis:
 Cum lateret; ætherea spargite semen aqua.
 Neue graues cultis Cerealia dona, cauete,
 Agmine læsuro depopulentur aues.

Vos

Vos quoque subiectis, formicæ, parcite granis: 685

Post messem prædæ copia maior erit.

Interea crescat scabræ robiginis expers,

Nec vitio cæli palleat ægra seges.

Et neque deficiat macie, neque pinguior æquo

Diuitiis pereat luxuriosa suis. 690

Et careant loliis oculos vitiantibus agri;

Nec sterilis culto surgat auena solo.

Triticeos fetus, pæssuraque farra bis ignem,

Hordeaque ingenti fœnore reddat ager.

Hoc ego pro vobis, hoc vos optate, coloni:

Efficiantque ratas vtraque Diua preces. 695

Bella diu tenuere viros. erat aptior ensis

Vomere: cedebat taurus arator equo.

Sarcula cessabant: versique in pila ligones,

Factaque de rastri pondere cassis erat. 700

Gratia dIs, domique tuæ: religata catenis

Iampridem nostro sub pede bella iacent.

Sub iuga bos veniat; sub terras semen aratas.

Pax Cererem nutrit: pacis alumna Ceres.

At, quæ venturas præcedet sexta Kalendas, 705

Hac sunt Ledaïs templa dicata Deis.

Fratribus illa Deis fratres de gente Deorum

Circa Iuturnæ composuere lacus.

Ipsum nos carmen deducit Pacis ad aram.

Hæc erit a mensis fine secunda dies. 710

Frondebis Actiacis comtos redimita capillos,

Pax ades; & toto mitis in orbe mane.

Dum desunt hostes: desit quoque caussa triumphî.

Tu ducibus bello gloria maior eris.

B

Sola

Sola gerat miles, quibus arma coerceat, arma: 715
 Canteturque fera, nil, nisi pompa, tuba.
 Horreat Aeneadas & primus & vltimus orbis:
 Si qua parum Romam terra timebit, amet.
 Tura, sacerdotes, pacalibus addite flammis;
 Albaque percussa victima fronte cadat. 720
 Vtque domus, quæ præstat eam, cum pace perennet,
 Ad pia propensos vota rogate Deos.
 Sed iam prima mei pars est exacta laboris:
 Cumque suo finem mense libellus habet.

P. OVIDII NASONIS

FASTORVM

LIBER SECVNDVS.

Ianus habet finem. cum carmine crescit & annus.
 Alter vt hinc mensis, sic liber alter eat.
 Nunc primum velis, Elegi, maioribus itis:
 Exiguum, memini, nuper eratis opus.
 Certe ego vos habui faciles in amore ministros: 5
 Cum lusit numeris prima iuuenta suis.
 Idem sacra cano, signataque tempora fastis.
 Ecquis ad hæc illinc crederet esse viam?
 Hæc mea militia est. ferimus, quæ possumus, arma;
 Dextraque non omni munere nostra vacat. 10
 Si mihi non valido torquentur pila lacerto;
 Nec bellatoris terga premuntur equi;

Nec

Nec galea tegimur; nec acuto cingimur ense;
(His habilis telis quilibet esse potest.)

At tua prosequimur studioso pectore, Cæsar, 15
Nomina; per titulos ingredimurque tuos.

Ergo ades, & placido paullum mea munera vultu
Respice; pacando si quid ab hoste vacas.

Februa Romani dixerè piamina patres:
Nunc quoque dant verbo plurima signa
fidem. 20

Pontifices ab rege petunt, & flamine lanas,

Quis veteri lingua Februa nomen erat.

Quaque capit licet domibus purgamina certis,
Torrída cum mica farra, vocantur idem.

Nomen idem ramo; qui cæsus ab arbore pura, 25
Casta sacerdotum tempora fronde regit.

Ipsè ego Flaminicam poscentem Februa vidi:
Februa poscenti pinea virga data est.

Denique quodcumque est, quo pectora nostra
piamur,

Hoc apud intonsos nomen habebat auos. 30

Mensis ab his dictus: sæcta quia pelle Luperci

Omne solum lustrant; idque piamen habent.

Aut quia placatis sunt tempora pura sepulcris:

Tunc cum ferales præteriere dies.

Omne nefas, omnemque mali purgamina causam; 35

Credebant nostri tollere posse senes.

Græcia principium moris fuit. illa nocentes

Impia lustratos ponere facta pūtat.

Astoriden Peleus, ipsum quoque Pelea Phoci

Cæde per Hæmonias soluit Acastus aquas. 40

Vectam frenatis per inane draconibus Aegeus
 Credulus immerita Phasida fouit ope.
 Amphiaraiides, Naupactoo Acheloo,
 Solue nefas, dixit. soluit & ille nefas.
 Ah! nimium faciles, qui tristia crinina cædis 45
 Fluminea tolli posse putetis aqua!
 Sed tamen (antiqui ne nescius ordinis erres)
 Primus, vt est, Iani mensis & ante fuit.
 Qui sequitur Ianum, veteris fuit vltimus anni.
 Tu quoque sacrorum, Termine, finis eras. 50
 Primus enim Iani mensis, quia Ianna prima est,
 Qui sacer est imis Manibus, imus erat.
 Postmodo creduntur spatium distantia longo
 Tempora bis quini continuasse viri.
Pincipio mensis, Phrygiæ contermina Matri, 55
 Sospita delubris dicitur aucta nouis.
 Nunc vbi sint, illis, quæris, sacrata Kalendis,
 Tempora Deæ? longo procubere die.
 Cetera ne simili caderent labefacta ruina,
 Cauit sacrati prouida cura ducis: 60
 Sub quo delubris sentitur nulla senectus.
 Nec satis est homines, obligat ille Deos.
 Templorum positor, templorum sancte repostor,
 Sit Superis, opto, mutua cura tui.
 Dent tibi caelestes, quot tu caelestibus, annos; 65
 Proque tua maneant in statione domo.
 Tum quoque vicini lucus celebratur Afyli;
 Qua petit æquoreas aduena Tibris aquas.
 Ad penetrabile Numæ, Capitolinumque Tonantem,
 Inque Iouis summa cæditur arce bidens. 70
 Sæpe

Sæpe graues pluuias adopertus nubibus Auffer
 Concitat, aut posita sub niue terra latet.

Proximus Hesperias Titan abiturus in vndas,
 Gemmea purpureis cum iuga demit equis:
 Illa nocte aliquis, tollens ad sidera vultum, 75
 Dicit, Vbi est hodie, quæ Lyra fulsit heri?

Dumque Lyram quæret: medii quoque terga
 Leonis

In liquidas subito mersa notabit aquas.

Quem modo cælatum stellis Delphina videbas,
 Is fugiet visus nocte sequente tuos. 80

Seu fuit occultis felix in amoribus index:

Lesbida cum domino, seu tulit ille lyram.

Quod mare non nouit, quæ nescit Ariona tellus?

Carmine currentes ille tenebat aquas.

Sæpe, sequens agnam, lupus est hac voce reten-
 tus: 85

Sæpe auidum fugiens restitit agna lupum:

Sæpe canes leporesque vmbra cubuere sub vna;

Et stetit infestæ proxima cerua leæ;

Et sine lite loquax cum Palladis alite cornix

Sedit; & accipitri iuncta columba fuit. 90

Cynthia sæpe tuis fertur, vocalis Arion,

Tamquam fraternis obstupuisse modis.

Nomen Arionium Siculas impleuerat vrbes;

Captaque erat lyricis Ausonis ora sonis.

Inde domum repetens puppim conscendit

Arion; 95

Atque ita quæsitæ arte ferebat opes.

B 3

For-

Forſitan, infelix, ventos vndamque timebas?
 At tibi naue tua tutius æquor erat.
 Namque gubernator deſtriçto conſtitit enſe,
 Ceteraque armata conſcia turba manu. 100
 Quid tibi cum gladio? dubiam rege, nauita,
 pinum.

Non ſunt hæc digitis arma tenenda tuis.
 Ille metu vacuus, Mortem non deprecor, inquit:
 Sed liceat ſumta pauca referre lyra.
 Dant veniam, ridentque moram. capit ille co-
 ronam; 105

Quæ poſſit crines, Phæbe, decere tuos.
 Induerat Tyrio bis tinçtam murice pallam,
 Reddidit iſta ſuos pollice chorda ſonos.
 Flebilibus veluti numeris canentia dura
 Traiectus penna tempora cantat olor. 110

Protinus in medias ornatus deſilit vndas.
 Spargitur impulſa carula puppis aqua.
 Inde (fide maius) tergo delphina recuruo
 Se memorant oneri ſuppoſuiſſe nouo.
 Ille ſedens citharamque tenet, pretiumque ve-
 hendi 125

Cantar, & æquoreas carmine mulcet aquas.
 Di pia facta vident: aſtris delphina recepit
 Iuppiter; & ſtellas iuſſit habere nouem.
Nunc mihi mille ſonos, quoque eſt memoratus
 Achilles,

Vellem, Mæonide, peçtus ineſſe tuum. 120
 Dum canimus ſacras æterno peçtine Nonas;
 Maximus hinc faſtis accumulatur honos.

Deficit

Deficit ingenium, maioraque viribus vrgent:

Hæc mihi præcipuo est ore canenda dies.

Quid volui demens Elegis imponere tantum 125

Ponderis? heroi res erat ista pedis.

Sancte Pater patriæ, tibi plebs, tibi curia nomen

Hoc dedit; hoc dedimus nos tibi nomen, Eques.

Res tamen ante dedit. sero quoque vera tulisti

Nomina. iam pridem tu Pater orbis eras. 130

Hoc tu per terras, quod in æthere Iuppiter alto,

Nomen habes. hominum tu pater, ille Deus.

Romule, concedas. facit hic tua magna tuendo

Mœnia; tu dederas transfilienda Remo.

Te Tatius, paruique Cures, Caninaque sensit. 135

Hoc duce Romanum est Solis vtrumque latus.

Tu breue nescio quid victæ telluris habebas:

Quodcumque est alto sub Ioue, Cæsar habet.

Tu rapis, hic castas duce se iubet esse maritas.

Tu recipis luco, submouet ille nefas. 140

Vis tibi grata fuit: florent sub Cæsare leges.

Tu Domini nomen, Principis ille tenet.

Te Remus incusat; veniam dedit hostibus ille.

Cælestem fecit te pater; ille patrem.

Iam puer Idæus media tenus eminet aluo, 145

Et liquidas misto nectare fundit aquas.

En! etiam, si quis Borean horrere solebat;

Gaudeat. a Zephyris mollior aura venit.

Quintus ab æquoreis nitidum iubar extulit
vndis

Lucifer, & primi tempora veris eunt. 150

B 4

Ne

Ne fallare tamen; restant tibi frigora, restant:
Magnaque discedens signa relinquit hiems.

Tertia nox veniat: custodem protinus Vrsæ
Adspicies geminos exseruisse pedes.

Inter Hamadryadas, iaculatricemque Dianam, 155
Callisto sacri pars fuit vna chori,

Illa Dea tangens arcus, Quos tangimus, arcus,
Este meæ testes virginitatis, ait.

Cynthia laudavit; Promissaque fœdera serua;
Et comitum princeps tu mihi, dixit, eris. 160
Fœdera seruasset, si non formosa fuisset.

Cauit mortales: de Ioue crimen habet.

Mille feras Phœbe filuis venata redibat,
Aut plus, aut medium sole tenente diem.

Vt tetigit lucum: (densa niger ilice lucus; 165
In medio gelida fons erat altus aquæ.)

Hac, ait, in silua, virgo Tegeæa, lauemur.

Erubuit falso virginis illa sono.

Dixerat & Nymphis: Nymphæa velamina ponunt,

Hanc puder, & tardæ dat mala signa moræ. 170

Exuerat tunicas: vteri manifesta tumore,
Proditur indicio ponderis ipsa sui.

Cui Dea, Virgineos, periura Lycaoni, cœtus
Desere, nec castas pollue, dixit, aquas.

Luna nouum decies implebat cornibus orbem: 175
Quæ fuerat virgo credita, mater erat.

Læsa fuit Iuno, formam mutatque puellæ.

Quid facis? inuito pectore passa Iouem est.

Vtque fera vidit turpes in pellice vultus;

Huius in amplexus Iuppiter, inquit, eat. 180
Vrsæ

Visa per incultos errabat squallida montes,
 Quæ fuerat fummo nuper amanda Ioui.
 Iam tria lustra puer furto conceptus agebat:
 Cum mater nato est obuia facta suo.

Illa quidem, tamquam cognosceret, adstitit
 amens; 185

Et gemit: gemitus verba parentis erant.
 Hanc puer ignarus iaculo fixisset acuto:
 Ni foret in superas raptus vterque domos.
 Signa propinqua micant. prior est, quam dicimus
 Arcton:

Arctophylax formam terga sequentis habet. 190
 Scuit adhuc, canamque rogat Saturnia Tethyn,
 Mænaliam tactis ne lauet Arcton aquis.

I
 dibus agreffis fumant altaria Fauni,
 Hic vbi discretas insula rumpit aquas.
 Hæc fuit illa dies, in qua Veientibus aruis 195
 Ter centum Fabii, ter cecidere duo.

Vna domus vires & onus susceperat vrbis:
 Sumunt gentiles arma professa manus.
 Egreditur castris miles generosus ab Isdem;
 E quis dux fieri quilibet aptus erat. 200

Carmentis portæ dextro via proxima Iano est.
 Ire per hanc noli, quisquis es: omen habet.
 (Illa fama refert Fabios exisse trecentos.
 Porta vacat culpa: sed tamen omen habet.)

Vt celeri passu Cremeran tetigere rapacem: 205
 (Turbidus hibernis ille fluebat aquis.)
 Castra loco ponunt: destrictis ensibus ipsi
 Tyrrenum valido Marte per agmen eunt.

Non aliter, quam cum Libyca de rupe leones
 Inuadunt sparfos lata per arua greges: 210
 Diffugiunt hostes, inhonestaque vulnera tergo
 Accipiunt: Tusco sanguine terra rubet.
 Sic iterum, sic saepe cadunt, vbi vincere aperte
 Non datur; insidias, armaque cæca parant.
 Campus erat: campi claudebant vltima colles, 215
 Siluaque montanas oculere apta feras.
 In medio paucos, armenta que rara relinquunt:
 Cetera virgultis abdita turba later.
 Ecce! velut torrens vndis pluuiasibus auctus,
 Aut niue, quæ Zephyro victa tepente fluit, 220
 Perfata, perque vias fertur; nec, vt ante solebat,
 Riparum clausas margine finit aquas:
 Sic Fabii latis vallem discursibus implent;
 Quosque vident, spernunt. nec metus alter inest.
 Quo ruitis, generosa domus? male creditur
 hosti. 225
 Simplex nobilitas, perfida tela caue.
 Fraude perit virtus. in apertos vndique campos
 Profiliunt hostes, & latus omne tenent.
 Quid faciant pauci contra tot millia fortes?
 Quidue, quod in misero tempore restet, ha-
 bent? 230
 Sicut aper, siluis longe Laurentibus actus,
 Fulmineo celeres dissipat ore canes;
 Mox tamen ipse perit: sic non moriuntur inulti;
 Vulneraque alterna dantque feruntque manu.
 Vna dies Fabios ad bellum miserat omnes: 235
 Ad bellum missos perdidit vna dies.

Vt

Vt tamen Herculeæ superessent semina gentis,
Credibile est ipsos consuluisse Deos.

Nam puer impubes, & adhuc non vilis armis,

Vnus de Fabia gente relictus erat. 240

Scilicet vt posses olim tu, Maxime, nasci;

Cui res cunctando restituenda foret.

Continuata loco tria sidera, Coruus & Anguis,

Et medius Crater inter vtrumque iacet.

Idibus illa latent: oriuntur nocte sequenti. 245

Qua sibi cur tria sint consociata, canam.

Forte Ioui festum Phœbus sollempne parabat:

(Non faciet longas fabula nostra moras.)

I, mea, dixit, auis, ne quid pia sacra moretur:

Et tenuem viuus fontibus adfer aquam: 250

Coruus inauratum pedibus cratera recuruis

Tollit, & aërium peruolat altus iter.

Strabat adhuc duris ficus densissima pomis.

Tentat eam rostro: non erat apta legi.

Immemor imperii sedisse sub arbore fertur, 255

Dum fierent tarda dulcia poma mora.

Iamque satur nigris longunrrapit vnguibus hydram;

Ad dominumque redit; fictaque verba refert:

Hic mihi causla moræ, viuarum obsessor aquarum:

Hic tenuit fontes, officiumque meum. 260

Addis, ait, culpæ mendacia, Phœbus? & audes

Fatidicium verbis fallere, velle Deum?

At tibi, dum lactens hærebit in arbore ficus,

De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.

Dixit: & antiqui monumenta perennia facti, 265

Anguis, Auis, Crater, sidera iuncta micant.

Tertia post Idus nudos Aurora Lupercos
 Adspicit: & Fauni sacra bicornis eunt.
 Dicite, Pierides, sacrorum quæ sit origo:
 Attigerint Latias vnde petita domos. 270
 Pana Deum pecoris veteres coluisse feruntur
 Arcades. Arcadiis plurimus ille iugis.
 Testis erit Pholoë, testes Stymphalides vndæ,
 Quique citis Ladon in mare currit aquis,
 Cinctaque pinetis nemoris iuga Nonacrini, 275
 Altaque Cyllene, Parrhasiæque niues.
 Pan erat armenti custos, Pan nomen equarum,
 Munus ob incolumes ille ferebat oues.
 Transtulit Euander filuestria numina secum.
 Hic, vbi nunc vrbs est, tum locus vrbis erat. 280
 Inde Deum colimus, deuectaque sacra Pelasgis.
 Flamen ad hæc prisco more Dialis erat.
 Cur igitur currant; & cur (sic currere mos est.)
 Nuda ferant posita corpora veste, rogas?
 Ipse Deus velox discurrere gaudet in altis 285
 Montibus; & subitas concitat ille feras.
 Ipse Deus nudus nudos iubet ire ministros:
 Nec satis ad cursum commoda vestis erat.
 Ante Iouem genitum terras habuisse feruntur
 Arcades: & Lunâ gens prior illa fuit. 290
 Vita feræ similis, nullos agitata per vsus:
 Artis adhuc experts, & rude vulgus erant.
 Pro domibus frondes norant, pro frugibus herbas:
 Nectar erat palmis hausta duabus aqua.
 Nullus anhelabat sub adunco vomere taurus: 295
 Nulla sub imperio terra colentis erat:

Nullus

Nullus adhuc erat vsus equi; se quisque ferebat:
 Ibat ouis lana corpus amicta sua.
 Sub Ioue durabant, & corpora nuda gerebant,
 Docta graues imbres & tolerare Notos. 300
 Nunc quoque detecti referunt monumenta vetusti
 Moris, & antiquas testificantur opes.
 Sed, cur præcipue fugiat velamina Faunus,
 Traditur antiqui fabula plena ioci.
 Forte comes dominae iuuenis Tirynthius ibat: 305
 Vidit ab excelso Faunus vtrumque iugo.
 Vidit, & incaluit; Montanaque numina, dixit,
 Nil mihi vobiscum est: hæc meus ardor erit.
 Ibat odoratis humeros perfusa capillis
 Mæonis, aurato conspicienda sinu. 310
 Aurea pellebant rapidos vmbracula soles;
 Quæ tamen Herculeæ sustinuerunt manus.
 Iam Bacchæa, nemus Tmoli, vineta tenebat:
 Hesperus & fusco roscidus ibat equo.
 Antra subit, tophis laqueataque pumice viuo: 315
 Garrulus in primo limine riuus erat.
 Dumque parant epulas potandaque vina ministri:
 Cultibus Alciden instruit illa suis.
 Dat tenues tunicas, Gatulo murice tinctas:
 Dat teretem Zonam, qua modo cincta fuit. 320
 Ventre minor zona est: tunicarum vincula relaxat,
 Vt possit vastas exseruisse manus.
 Fregerat armillas non illa ad brachia factas:
 Stringebant magnos vincula parua pedes.
 Ipsa capit clauamque grauem, spoliumque leonis, 325
 Conditaque in phætretra tela minora sua.

Sic epulis functi, sic dant sua corpora somno;
 Et positis iuxta secubuere toris.
 Causa: repertori vitis pia sacra parabant,
 Quæ facerent pure, cum foret orta dies. 330
 Noctis erat medium: quid non amor improbus
 audet?
 Roscida per tenebras Faunus ad antra venit.
 Utque videt somno comites vinoque solutos;
 Spem capit, in dominis esse soporis idem.
 Intrat, & huc illuc temerarius errat adulter, 335
 Et præfert cautas subsequiturque manus.
 Venerat ad strati captata cubilia lecti,
 Et prima felix sorte futurus erat.
 Ut retigit fului feris hirsuta leonis
 Vellera; pertimuit, sustinuitque manum; 340
 Attonitusque metu rediit: ut sæpe viator
 Turbatum viso rettulit angue pedem.
 Inde tori, qui iunctus erat, velamina tangit
 Mollia, mendaci decipiturque nota.
 Ascendit, spondaque sibi propiore recum-
 bit: 345
 Et rigido cornu durius inguen erat.
 Interea tunicas ora subducit ab ima:
 Horrebant densis aspera crura pilis.
 Cetera tentantem cubito Tiryntius heros
 Reppulit. e summo decidit ille toro. 350
 Fit sonus: inclamat comites, & lumina poscit
 Maonis: illatis ignibus acta patent.
 Ille gemit lecto grauius deiectus ab alto,
 Membraque de dura vix sua tollit humo.

Ridet

- Ridet & Alcides, & qui videre iacentem: 355
 Ridet amatorem Lyda puella suum.
 Veste Deus lusus, fallentes lumina vestes
 Non amat; & nudos ad sua sacra vocat.
 Adde peregrinæ caussas, mea Musa, Latinas;
 Inque suo noster puluere currat equus. 360
 Cornipedi Fauno casa de more capella,
 Venit ad exiguas turba vocata dapes.
 Dumque sacerdotes verubus transfuta salignis
 Exta parant, medias sole tenente vias:
 Romulus, & frater, pastoralisque iuuentus, 365
 Solibus & campo corpora nuda dabant.
 (Castibus, & iaculis, & missi pondere faxi
 Brachia per lusus experienda dabant.)
 Pastor ab excelso, Per deuia rura iuuenços,
 Romule, prædones, eripe, dixit, agunt. 370
 Longum erat armari. diuersis exit vterque
 Partibus. accursu præda recepta Remi.
 Ut rediit, verubus stridentia detrahit exta:
 Atque ait, Hæc certe non nisi victor edet.
 Dicta facit, Fabiique simul. venit irritus illuc 375
 Romulus, & mensas ossaque nuda vider.
 Risit; & indoluit Fabios potuisse Remumque
 Vincere; Quinctilios non potuisse suos.
 Fama manet facti. posito velamine currunt:
 Et memorem famam, quod bene cessit, habet. 380
 Forsitan & quæras, cur sit locus ille Lupercal;
 Quæue diem tali nomine caussa notet.
 Ilia Vestalis cælestia semina partu
 Ediderat, patruo regna tenente suo.

Is iubet auferri pueros, & in amne necari. 385
 Quid facis? ex istis Romulus alter erit.
 Iussa recusantes peragunt lacrimosa ministri.
 Flent tamen, & geminos in loca iussa ferunt.
 Albula, quem Tyberin mersus Tyberinus in vnda
 Reddidit; hibernis forte tumebat aquis. 390
 Ille, vbi nunc Fora sunt, lintres errare videres;
 Quaque iacent valles, Maxime Circe, tua.
 Huc vbi venerunt, nec iam procedere possunt
 Longius; ex illis vnus, an alter, ait:
 At quam sunt similes! at quam formosus vterque! 395
 Plus tamen ex illis iste vigoris habet.
 Si genus arguitur vultu; ni fallit imago;
 Nescio quem vobis suspicor esse deum.
 At si quis vestrae deus esset originis auctor;
 In tam praecipiti tempore ferret opem. 400
 Ferret opem certe, si non ope mater egeret:
 Quae facta est vno mater & orba die.
 Nata simul, peritura simul, simul ite sub vndas
 Corpora. deserat; deposuitque sinu.
 Vagierunt clamore pari: sentire putares. 405
 Hi redeunt vdis in sua tecta genis.
 Sustinet impositos summa cauus alueus vnda.
 Heu! quantum fati parua tabella vehit!
 Alueus in limo siluis appulsus opacis,
 Paulatim fluuio deficiente, sedet. 410
 Arbor erat. remanent vestigia: quaeque vocatur
 Rumina nunc ficus, Romula ficus erat.
 Venit ad expositos, miram, lupa feta gemellos.
 Quis credat, pueris non nocuisse feram?

Non

Non nocuisse parum est: prodest quoque quos
lupa nutrit, 415

Prodere cognatæ sustinuere manus,

Constitit, & cauda teneris blanditur alutinis,

Et fingit linguâ corpora bina sua.

Marte satos scires; timor absuit, vbera ducunt;

Et sibi permissi lactis aluntur ope. 420

Illa loco nomen fecit; locus ipse Lupercis.

Magna dati nutrix præmia lactis habet.

Quid vetat Arcadio dictos a monte Lupercos?

Faunus in Arcadia templa Lycæus habet.

Nuptâ, quid exspectas? non tu pollentibus

herbis, 425

Nec prece, nec magico carmine mater eris.

Excipe secundæ patienter verbera dextræ:

Iam sôcer optati nomen habebit aui.

Nam fuit illa dies, dura cum sortè maritæ

Reddebant vteri pignora rara sui. 430

Quid mihi, clamabat, prodest rapuisse Sabinas?

Romulus: hoc illo sceptrâ tenente fuit:

Si mea non vires, sed bellum iniuria fecit,

Vtilius fuerat non habuisse nurus.

Monte sub Esquilio multis incæduus annis 435

Iunonis magnæ nomine lucus erat.

Huc vbi venerunt; pariter nuptæque virique

Suppliciter posito procubuere genu.

Cum subito motæ tremuere cacumina siluæ,

Et dea per lucos mira locuta suos. 440

Italidas matres, inquit, caper hirtus inito.

Obstupuit dubio territa turba sono.

Augur

Augur erat: nomen longis intercidit annis.
 Nuper ab Hetrusca venerat exsul humo.
 Ille caprum mactat, iussæ sua terga maritæ 445
 Pellibus exsectis percutienda dabant.
 Luna resumebat decimo noua cornua motu:
 Virque pater subito, nuptaque mater erat.
 Gratia Lucinæ. dedit hæc tibi nomina lucus;
 Aut quia principium tu, dea, lucis habes. 450
 Parce, precor, grauidis, facilis Lucina, puellis:
 Maturumque vtero molliter aufer onus.
Orta dies fuerit; tu desine credere ventis.
 Perdedit illius temporis aura fidem.
 Flamina non constant: & sex referata diebus 455
 Carceris Aeolii ianua laxa patet.
Iam leuis obliqua subsidit Aquarius vrna.
 Proximus ætherios excipe, Piscis, equos.
 Te memorant fratremque tuunt; nam iuncta micatis
 Signa; duos tergo sustinuisse deos. 460
 Terribilem quondam fugiens Typhona Dione,
 Tunc cum pro Cælo Iuppiter arma tulit,
 Venit ad Euphraten comitata Cupidine paruo;
 Inque Palæstinae margine fedit aquæ.
 Populus, & canna riparum summa tenebant: 465
 Spemque dabant salices, hos quoque posse tegi.
 Dum later, intonuit vento nemus. illa timore
 Pallet; & hostiles credit adesse manus.
 Utque sinu narum tenuit, Succurrite Nymphæ;
 Et diis auxilium ferte duobus, ait. 470
 Nec mora; profluit. Pisces subiere gemelli.
 Pro quo nunc dignum sidera munus habent.

Inde

Inde
 N
 P
 Siue
 B
 Siue
 S
 Nam
 M
 Iupp
 S
 Red
 P
 Vnu
 T
 Iupp
 E
 Est
 F
 Sol
 E
 Hin
 F
 Luc
 H
 Sed
 I

Inde nefas ducunt genus hoc imponere mensis,
Nec violant timidi piscibus ora Syri.

Proxima lux vacua est: at tertia dicta Quirino. 475

Qui tenet hoc nomen, Romulus ante fuit.

Sive quod hasta curis priscais est dicta Sabinis:

Bellicus a telo venit in astra deus:

Sive suum Regi nomen posuere Quirites:

Seu quia Romanis iunxerat ille Cures. 480

Nam pater armipotens, postquam noua mœnia
vidit,

Multaque Romulea bella peracta manu,
Iuppiter, inquit, habet Romana potentia vires:

Sanguinis officio non eget illa mei.

Redde patri natum; quamuis intercidit alter, 485

Pro se, proque Remo, qui mihi restat, erit.

Vnus erit, quem tu tolles in cœrula cæli;

Tu mihi dixisti: sint rata dicta Iouis.

Iuppiter annuerat. nutu tremefactus vterque

Est polus; & cæli pondera sensit Atlas. 490

Est locus: antiqui Capream dixere paludem.

Forte ruis illic, Romule, iura dabas.

Sol fugit; & remouent subeuntia nubila cælum:

Et grauis effusis decidit imber aquis.

Hinc tonat, hinc missis abruptitur ignibus
æther. 495

Fit fuga: Rex patriis astra petebat equis.

Luctus erat, falsaque Patres in crimine cædis.

Hæssissetque animis forsitan illa fides.

Sed Proculus Longa veniebat Iulius Alba:

Lunaque fulgebat; nec facis vsus erat. 500

Cum

Cum subito motu nubes crepuere sinistrae,
 Rettulit ille gradus: horrueruntque coma.
 Pulcher, & humano maior, trabeaque decorus
 Romulus in media visus adesse via:
 Et dixisse simul, Prohibe lugere Quirites: 503
 Nec violent lacrimis numina nostra suis.
 Tura ferant, placentque nouum pia turba Quirinum,
 Et patrias artes militiamque colant.
 Iussit: & in tenues oculis euauit auras.
 Conuocat hic Patres: iussaque verba refert. 510
 Templi deo fiunt. collis quoque dictus ab illo:
 Et referunt certi sacra paterna dies.
 Lux quoque cur eadem Stultorum festa vocetur,
 Accipe: parua quidem causa, sed apta subest.
 Non habuit tellus doctos antiqua colonos: 515
 Lassabant agiles aspera bella viros.
 Plus erat in gladio, quam curuo laudis aratro:
 Neglectus domino pauca ferebat ager.
 Farra tamen veteres iaciebant, farra metebant:
 Primitias Cereri farra resecta dabant. 520
 Vsbis admoniti flammis torrenda dedere;
 Multaque peccato damna tulere suo.
 Nam modo verrebant nigras pro farre fauillas;
 Nunc ipsas igni corripuere casae.
 Facta dea est Fornax: lati Fornace coloni 525
 Orant, vt fruges temperet illa suas.
 Curio legitimis nunc Fornacalia verbis
 Maximus indicit; nec stata sacra facit.
 Inque Foro, multa circum pendente tabella,
 Signatur certa Curia quaeque nota. 530
 Stultaque

Stult
 Se
 E
 Paru
 M
 Teg
 E
 Inqu
 H
 Nec
 A
 Hun
 A
 Ille
 H
 At o
 B
 No
 R
 Vix
 E
 Per
 I
 Pos
 E
 Du
 H
 Ne
 C

Stultaque pars populi, quæ sit sua Cura, nescit:
Sed facit extrema sacra relata die.

Est honor & tumulis. animas placate paternas;
Paruaque in extinctas munera ferte pyras.

Parua petunt Manes. pietas pro diuite grata est. 535

Munere. non auídos Styx habet ima deos.

Tegula proiectis satis est velata coronis;

Et sparsæ fruges, parcaque mica salis:

Inque mero mollita Ceres, violæque soluta.

Hæc habeat media testa relicta via. 540

Nec maiora veto: sed & his placabilis vmbra est.

Adde preces positis & sua verba focus.

Hunc morem Aeneas pietatis idoneus auctor

Attulit in terras, iuste Latine, tuas.

Ille patris Genio solennia dona ferebat; 545

Hinc populi ritus edidicere pios.

At quondam, dum longa gerunt pugnacibus armis

Bella, Parentales deseruere dies.

Non impune fuit. nam dicitur omine ab isto

Roma suburbanis incaluisse rogis. 550

Vix equidem credo: bustis exisse feruntur,

Et tacitæ questi tempore noctis aui.

Perque vias Urbis, Latiosque vlulasse per agros

Deformes animas, vulgus inane, ferunt.

Post ea præteriti tumulis redduntur honores; 555

Prodigiisque venit funeribusque modus.

Dum tamen hæc fiunt, viduæ cessate puellæ;

Expectet puros pinea tæda dies.

Nec tibi, quæ cupidæ matura videre matri,

Comat virgineas hasta recurua comas. 560

Conde

Condẽ tuas, Hymenæe, faces; & ab ignibus atris
 Aufer. habent alias mæsta sepulcra faces.
 DI quoque templorum foribus celentur opertis:
 Tura vacant ara: stentque sine igne foci.
 Nunc animæ tenues, & corpora functa sepulcris 565
 Errant: nunc posito pascitur umbra cibo.
 Nectamen hæc ultra, quam tot de mense super-
 sint

Luciferi, quot habent carmina nostra pedes.
 Hanc, quia iusta ferunt, dixere Feralia lucem.
 Vltima placandis Manibus illa dies. 570
 Ecce! anus in mediis residens annosa puellis, 570
 Sacra facit Tacitæ: vix tamen ipsa tacet.
 Et digitis tria tura tribus sub limine ponit,
 Qua breuis occultam mus sibi fecit iter.
 Tum cantata ligat cum fusco licia rhombo; 575
 Et septem nigras versat in ore fabas. 575
 Quodque pice adstrinxit, quod acu traiecit ahena,
 Obsutum manæ torret in igne caput:
 Vina quoque instillat. vini quodcunque relictum
 est,

Aut ipsa, aut comites, plus tamen ipsa, bibit. 580
 Hostiles linguas, inimicaque vinimus ora,
 Dicit discedens; ebriaque exit anus.
 Forsitan a nobis, quæ sit dea Muta, requiras.
 Disce, per antiquos quæ mihi nota senes.
 Iuppiter indomito Iturnæ captus amore 585
 Multa tulit, tanto non patienda deo. 585
 Illa modo in siluis inter coryleta latebat:
 Nunc in cognatas desiliebat aquas.

Con-

Conuocat hic Nymphas, Latium, quotcunq̄
tenebas:

Et iacit in medio talia verba choro:

Inuidet ipsa sibi, vitatque, quod expedit illi,

Vestra soror summo iungere membra deo.

Consulite ambobus: nam quæ mea magna voluptas,

Vtilitas vestrae magna sororis erit.

Vos illi in prima fugienti obsistite ripa, 595

Ne sua fluminea corpora mergat aqua.

Dixerat: annuerunt omnes Tiberinides vdae,

Quaque colunt thalamos, Nua diua, tuos.

Fortè fuit Nais, Lara nomine: prima sed illi

Dicta bis antiquum syllaba nomen erat, 600

Ex vitio positum. saepe illi dixerat Almo,

Nata, tene linguam. nec tamen illa tenet:

Quæ, simul ac tetigit Iturnæ stagna sororis,

Effuge, ait, ripas: dicta refertque Iouis.

Illa etiam Iunonem adiit: miserataque nuptam, 605

Naida Iturnam vir tuns, inquit, amat.

Iuppiter intinuit: quaque est non vsa modeste,

Eripuit linguam: Mercuriumque monet;

Duc hanc ad Manes: locus ille silentibus aptus.

Nympha, sed infernae Nympha paludis, erit. 610

Iussa Iouis fiunt. accepit lucus euntes.

Dicitur illa duci tum placuisse deo.

Vim parat hic: vultu pro verbis illa precatur;

Et frustra muto nititur ore loqui.

Fitque grauis, geminosque parit, qui compita

seruant, 615

Et vigilant nostra semper in vrbe, Lares.

Proxima

Proxima cognati dixere Caristia cari,
 Et venit ad focias turba propinqua dapes:
 Scilicet a tumultis, & qui periere, propinquis,
 Protinus ad viuos ora referre iuuat: 620
 Postque tot amissos, quidquid de sanguine restat,
 Adspicere; & generis dinumerare gradus.
 Innocui veniant: procul hinc, procul impius esto
 Frater, & in partus mater acerba suos:
Cui pater est viuax, qui matris digerit annos, 635
 Quæ premit inuisam socrus iniqua nurum.
 Tantalidæ fratres absint, & Iasonis vxor,
 Et quæ ruricolis femina tosta dedit:
 Et soror, & Progne, Tereusque duabus iniquus:
 Et quicumque suas per scelus auget opes. 630
Dis generis date tura boni. Concordia fertur
 Illo præcipue mitis adesse die.
Et libate dapes: vt grati pignus honoris
 Nutriat incinctos mista patella Lares.
Tamque vbi sua debet placidos nox vltima
 somnos, 635
 Parca precaturæ sumite vina manus.
Et, Bene nos, Patriæ, bene te, Pater, optime
 Cæsar,
 Dicite suffuso, sint rata verba, mero.
Nox vbi transierit, solito celebretur honore,
 Separat indicio qui deus arua suo. 640
Termine, siue lapis, siue es defossus in agro
 Stipes, ab antiquis sic quoque numen habes.
Te duo diuersa domini pro parte coronant;
 Binaque secta tibi, binaque liba ferunt.

Ara

Ara fit: huc ignem curto fert rustica testu 645
Sumtum de tepidis ipsa colona focis.

Ligna senex minuit: concisique construit alte;
Et solida ramos figere pugnat humo.

Dum sicco primas irritat cortice flammās;
Stat puer, & manibus lata canistra tenet. 650

Inde, vbi ter fruges medios immisit in ignes,
Porrigit incisos filia parua fauos.

Vina tenent alii: libantur singula flammis.

Spectant, & linguis candida turba fauent.

Spargitur & cæsa communis Terminus agna: 655
Nec queritur, lactens cum sibi porca datur.

Conueniunt, celebrantque dapes vicinia simplex;

Et cantant laudes, Termine sancte, tuas.

Tu populos, vrbesque, & regna ingentia finis:

Omnis erit sine te litigiosus ager. 660

Nulla tibi ambitio est: nullo corrumperis auro.

Legitima seruas credita rura fide.

Si tu signasses olim Thyreatida terram;

Corpora non leto missa trecenta forent:

Nec foret Othryades congestis tectus in armis. 665

O! quantum patriæ sanguinis ille dedit!

Quid, noua cum fierent Capitolia? nempe deorum

Cuncta Ioui cessit turba, locumque dedit.

Terminus, vt veteres memorant, conuentus in ade

Restitit: & magno cum Ioue templa tenet. 670

Nunc quoque, se supra ne quid nisi sidera cernat,

Exiguum templi tecta foramen habent.

Termine, post illud leuitas tibi libera non est.

Qua positus fueris in statione, mane.

C

Nec

Nec tu vicino quidquam concede roganti; 675
 Ne videre hominem praeposuisse Ioui.
 Et seu vomeribus, seu tu pulsabere rastris;
 Clamato, Meus est hic ager, ille tuus.
 Est via, quæ populum Laurentes ducit in agros,
 Quondam Dardanio regna perita duci. 680
 Illac lanigeri pecoris tibi, Termine, fibris
 Sacra videt fieri sextus ab Vrbe lapis.
 Gentibus est aliis tellus data limite certos;
 Romana spatium est Urbis & orbis idem.
Nunc dicenda mihi Regis fuga. traxit ab illa 685
 Sextus ab extremo nomina mense dies.
 Ultima Tarquinius Romana gentis habebat
 Regna: vir iniustus, fortis ad arma tamen.
 Ceperat hic alias, alias euerterat vrbes;
 Et Gabios turpi fecerat arte suos. 690
 Namque trium minimus, proles manifesta Superbi,
 In medios hostes nocte silente venit.
 Nudarant gladios: Occidite, dixit, inermem.
 Hoc cupiant fratres, Tarquiniusque pater,
 Qui mea crudeli lacerauit verberare terga. 695
 Dicere ut hoc posset, verbera passus erat,
 Luna fuit. Spectant iuuenem, gladiosque recondunt:
 Tergaque, deducta veste, notata vident.
 Flent quoque, & ut secum tueatur bella, precantur.
 Callidus ignaris annuit ille viris. 700
 Iamque potens, misso genitorem appellat amico,
 Prodendi Gabios quod sibi monstret iter.
 Hortus odoratis suberat cultissimus herbis,
 Sectus humum riuo lene sonantis aqua.

Illic

Illic Tarquinius mandata latentia nati 705
 Accipit, & virga lilia summa metit.
 Nuntius vt rediit, decussa que lilia dixit;
 Filius, Agnosco inſta parentis, ait.
 Nec mora: Principibus caſis ex vrbe Gabina,
 Tradantur ducibus mœnia nuda ſuis. 710
 Ecce! nefas viſu, mediis altaribus anguis
 Exit, & extinctis ignibus exta rapit.
 Conſulitur Phœbus. fors eſt ita reddita: Matri
 Qui dederit princeps oſcula, victor erit.
 Oſcula quiſque ſua: matri properata tulerunt, 715
 Non intellecto credula turba deo.
 Brutus erat ſtulti ſapiens imitator, vt eſſet
 Tutus ab inſidiis, dire Superbe, tuis.
 Ille iacens pronus matri dedit oſcula Terræ,
 Creditus offenſo procubiſſe pede. 720
 Cingitur interea Romanis Ardea ſignis,
 Et patitur lentas obſidione moras.
 Dum vacat, & metuunt hoſtes committere pugnam;
 Luditur in caſtris: otia miles agit.
 Tarquinius iuuenes ſocios dapibusque meroque 725
 Accipit. ex illis Rege creatus ait:
 Dum nos difficiliſ pigro tenet Ardea bello,
 Nec ſinit ad patrios arma referre deos;
 Ecquid in officio torus eſt ſocialis? & ecquid
 Coniugibus noſtris mutua cura ſumus? 730
 Quiſque ſuam laudant. ſtudiis certamina creſcunt:
 Et feruent multo linguaque corque mero.
 Surgit, cui clarum dederat Collatia nomen;
 Non opus eſt verbis, credite rebus, ait.

C 2

Nox

Nox superest: tollamur equis, Urbemque petamus. 735

Dicta placent: frenis impediuntur equi.

Pertulerant dominos: regalia protinus illi

Tecta petunt: custos in fore nullus erat.

Ecce! nurrum Regis fufis per colla coronis

Inueniunt posito peruigilare mero. 740

Inde cito passu petitur Lucretia. nebat.

Ante torum calathi, lanaque mollis, erant.

Lumen ad exiguum famulae data pensa trahebant;

Inter quas tenui sic ait ipsa sono:

Mittenda est domino; nunc, nunc properate,

puellae; 745

Quamprimum nostra facta lacerna manu.

Quid tamen audistis? nam plura audire soletis.

Quantum de bello dicitur esse super?

Postmodo victa cades: melioribus, Ardea, restas,

Improba; quae nostros cogis abesse viros. 750

Sint tantum reduces. sed enim temerarius ille

Est meus; & stricto quolibet ense ruit.

Mens abit, & morior, quoties pugnantis imago

Me subit: & gelidum pectora frigus habet.

Definit in lacrimas: intentaque fila remittit; 755

In gremio vultum deposuitque suum.

Hoc ipsum decuit: lacrimae cecidere pudicae,

Et facies animo dignaque parque fuit.

Pone metum, venio, coniux ait. illa reuixit;

Deque viri collo dulce pependit onus. 760

Interea iuuenis furiatos regius ignes

Concipit, & caeco raptus amore ruit.

Forma

Forma placet, niueusque color, flauique capilli;
 Quique aderat nulla factus ab arte decor.
 Verba placent, & vox; & quod corrumpere non
 est: 765

Quoque minor spes est, hoc magis ille cupit.
 Iam dederat cantum lucis prænuntius ales;
 Cum referunt iuuenes in sua castra pedem.
 Carpitur attonitos absentis imagine sensus
 Ille: recordanti plura magisque placent. 770

Sic sedit: sic culta fuit: sic stamina neuit:
 Neglectæ collo sic iacuerè comæ:
 Hos habuit vultus: hæc illi verba fuere:
 Hic decor, hæc facies, hic color oris erat.

Vt solet a magno fluctus languescere flatu; 775
 Sed tamen a vento, qui fuit, vnda tumet:

Sic, quamuis aberat placitæ præsentia formæ,
 Quem dederat præsens forma, manebat amor.
 Ardet; & iniusti stimulis agitatus amoris
 Comparat indigno vimque dolumque toro. 780

Exitus in dubio est: audebimus vltima, dixit.
 Viderit, audentes Forsne deusne iuuet.
 Cepimus audendo Gabios quoque. talia fatus
 Ense latus cingit; tergaque pressit equi.

Accipit arata iuuenem Collatia porta: 785
 Condere iam vultus Sole parante suos.

Hostis, vt hospes, init penetrabilia Collatina:
 Comiter excipitur: sanguine iunctus erat.

Quantum animis erroris inest! parat incia
 rerum

Infelix epulas hostibus illa suis. 790
 C 3 Functus

Functus erat dapibus: poscunt sua tempora somni.

Nox erat; & tota lumina nulla domo.

Surgit, & auratum vagina deripit enses;

Et venit in thalamos, nupta pudica, tuos.

Vtque torum pressit; Ferrum, Lucretia, mecum
est, 795

Natus, ait, Regis, Tarquiniusque vigor.

Illam nihil: neque enim vocem viresque loquendi,

Aut aliquid toto pectore mentis habet.

Sed tremis, ut quondam stabulis deprensam relictis,

Parua sub infesto cum iacet agna lupo. 800

Quid faciat? pugnet? vincetur femina pugna.

Clamet? at in dextra, qui necet, ensis adest.

Effugiat? positus irgetur pectora palmis;

Nunc primum externa pectora tacta manu.

Instat amans hostis precibus, pretioque, minis-
que: 805

Nec prece, nec pretio, nec mouet ille minis.

Nil agis; eripiam, dixit, per crimina vitam:

Falsus adulterii testis adulter ero.

Interimam famulum; cum quo deprensam fereris.

Succubuit famae victa puella metu. 810

Quid, victor, gaudes? hæc te victoria perdet.

Heu! quanto regnis nox stetit una tuis!

Iamque erat orta dies: passis sedet illa capillis;

Vt solet ad nati mater itura rogam.

Grandænumque patrem fido cum coniuge castris 815

Euocat: & posita venit uterque mora.

Vtque vident habitum; quæ luctus causa, requirunt:

Cui paret exsequias, quomodo sit ista malo.

Ille

Illa diu reticet, pudibundaque celat amictu
 Ora. fluunt lacrimæ more perennis aquæ. 820
 Hinc pater, hinc coniux lacrimas solantur, & orant
 Indicet: & cæco flentque pauentque metu.
 Ter conata loqui; ter destitit: ausaque quarto,
 Non oculos adeo sustulit illa suos.
 Hoc quoque Tarquinio debebimus? eloquar,
 inquit, 825
 Eloquar infelix dedecus ipsa meum.
 Quæque potest narrat. restabant vltima; fleuit:
 Et matronales erubuere gena.
 Dant veniam facto genitor coniuxque coacto.
 Quam, dixit, veniam vos datis, ipsa nego. 830
 Nec mora; celato figit sua pectora ferro:
 Et cadit in patrios sanguinolenta pedes.
 Tunc quoque, iam moriens, ne non procumbat
 honeste,
 Respicit. hæc etiam cura cadentis erat.
 Ecce! super corpus communia damna gementes 835
 Obliti decoris virque paterque iacent.
 Brutus adest; tandemque animo sua nomina fallit:
 Fixaque semanimi corpore tela rapit.
 Stillantemque tenens generoso sanguine cultrum,
 Edidit impavidos ore minante sonos: 840
 Per tibi ego hunc iuro fortem castumque cruorem,
 Perque tuos Manes, qui mihi numen erunt:
 Tarquinium pœnas profuga cum stirpe daturum.
 Iam satis est virtus dissimulata diu.
 Illa iacens ad verba oculos sine lumine mouit; 845
 Vifaque concussa dicta probare coma.

Fertur in exsequias animi matrona virilis;
 Et secum lacrimas, inuidiamque trahit.
 Vulnus inane patet. Brutus clamore Quirites
 Concitat, & Regis facta nefanda refert. 850
 Tarquinius cum prole fugit. capit annua Consul
 Iura. dies regnis illa suprema fuit.

Fallimur? an veris prænuntia venit hirundo;
 Et metuit, ne qua versa recurrat hiems?
 Sæpe tamen, Progne, nimium properasse que-
 reris; 855
 Virque tuo Tereus frigore latus erit.

Iamque duæ restant noctes de mense secundo,
 Marsque citos iunctis curribus urget equos:
 Ex vero positam permansit Equiria nomen:
 Quæ deus in Campo prospicit ipse suo. 860
 Iure venis, Gradiue; locum tua tempora possunt:
 Signatusque tuo nomine mensis adest.
 Venimus in portam, libro cum mense peracto.
 Nauiget hinc alia iam mihi linter aqua.

P. OVIDII NASONIS
F A S T O R V M
 LIBER TERTIVS.

Bellice, depositis clypeo paulisper & hasta,
 Mars, ades; & nitidas casside solue comas.
 Forsitan

Inde duæ pariter, visu mirabile, palmæ
 Surgunt: ex illis altera maior erat:
 Et grauibus ramis totum protexerat orbem;
 Contigeratque noua sidera summa coma.
 Ecce! meus ferrum patruus molitur in illas. 35
 Terreor admonitu; corque timore micat.
 Martia, Picus, auis gemino pro stipite pugnant,
 Et Lupa. tuta per hos vtraque palma fuit.
 Dixerat: & plenam non firmis viribus vnam
 Sustulit. implerat, dum sua visa refert. 40
 Interea crescente Remo, crescente Quirino,
 Cælesti tumidus pondere venter erat.
 Quo minus emeritis exiret cursibus annus,
 Restabant nitido iam duo signa deo.
 Syluia fit mater: Vestæ simulacra feruntur 45
 Virgineas oculis opposuisse manus.
 Ara deæ certe tremuit, pariente ministra;
 Et subiit cineres territa flamma suos.
 Hæc vbi cognouit contemtor Amulius æqui:
 Nam raptas fratri victor habebat opes: 50
 Amne iubet mergi geminos. scelus vnda refugit.
 In sicca pueri destituuntur humo.
 Lacte quis infantes nescit creuissis ferino,
 Et picam expositis saepe tulisse cibos?
 Non ego te, tantæ nutritrix Larentia gentis, 55
 Nec taceam vestras, Faustule pauper, opes.
 Vester honos veniet, cum Larentalia dicam:
 Acceptus Geniis illa December habet.
 Martia ter fenos proles adoleuerat annos;
 Et suberat flauæ iam noua barba comæ. 60
 Omnibus

Omnibus agricolis armentorumque magistris
Iliadæ fratres iura petita dabant.

Sæpe domum veniunt prædonum sanguine lati,
Et redigunt actos in sua rura boues.

Ut genus audierunt; animos pater agnitus auget: 65
Et pudet in paucis nomen habere casis:

Romuleoque cadit traiectus Amulius ense:
Regnaque longo restituantur auro.

Mœnia conduntur: quæ, quamuis parua fuerunt,
Non tamen expedit transsiluisse Remo. 70

Iam, modo qua fuerant siluæ, pecorumque recessus,
Vrbs erat, æternæ cum pater Urbis ait:

Arbiter armorum, de cuius sanguine natus
Credor; & ut credar, pignora certa dabo:

A te principium Romano ducimus anno: 75
Primus de patrio nomine mensis eat.

Vox rata fit; patrioque vocat de nomine mensem.
Dicitur hæc pietas grata fuisse deo.

Et tamen ante omnes Martem coluere priores.
Hoc dederat studiis bellica turba suis. 80

Pallada Cecropidæ, Minoïa Creta Dianam,
Vulcanum tellus Hypsipylea colit:

Iunonem Sparte, Pelopeïadesque Mycenæ:
Pinigerum Fauni Mænalis ora caput.

Mars Latio venerandus erat; quia præsidet armis: 85
Arma feræ genti remque decusque dabant.

Quod si forte vacas, peregrinos inspice Fastos:
Mensis in his etiam nomine Martis erit.

Tertius Albanis, quintus fuit ille Faliscis:
Sextus apud populos, Hernica terra, tuos. 90

Inter Aricinos, Albanaque tempora constant
 Factaque Telegoni mœnia celsa manu.
 Quintum Laurentes, bis quintum Aequiculus asper,
 A tribus hunc primum turba Curenſis habet.
 Et tibi cum proavis, miles Peligne, Sabinis 95
 Conuenit: hic genti quartus utrique deus.
 Romulus hos omnes ut vinceret ordine ſaltem,
 Sanguinis auctori tempora prima dedit.
 Nec totidem veteres, quot nunc, habuere Kalendas.
 Ille minor geminis menſibus annus erat. 100
 Nondum tradideras victas victoribus artes,
 Græcia, facundum, ſed male forte, genus.
 Qui bene pugnarat, Romanam nouerat artem:
 Mittere qui poterat pila, diſertus erat.
 Quis tunc aut Hyadas, aut Pleiadas Atiantes, 105
 Senſerat, aut geminos eſſe ſub axe polos?
 Eſſe duas Arctos; quarum Cynofura petatur
 Sidoniis; Helicen Graia carina notet?
 Signaque quæ longo Frater percenſeat anno,
 Ire per hæc vno menſe ſororis equos? 110
 Libera currebant, & inobſeruata per annum
 Sidera: conſtabat ſed tamen eſſe deos.
 Non illi cælo labentia ſigna mouebant;
 Sed ſua: quæ magnum perdere crimen erat.
 Illaque de ſceno. ſed erat reuerentia ſceno, 115
 Quantam nunc Aquilas cernis habere tuas.
 Fertica ſuſpenſos portabat longa maniplos:
 Vnde manipularis nomina miles habet.
 Ergo animi indociles, & adhuc ratione carentes
 Menſibus egerunt luſtra minora decem. 120
 Annus

Annus erat; decimum cum Luna repleuerat orbem.

Hic nostris magno tunc in honore fuit.

Seu quia tot digiti, per quos numerare solemus:

Seu quia bis quino femina mense parit.

Seu quod adusque decem numero crescente venitur; 125

Principium spatiis sumitur inde notis.

Inde pares centum denos secreuit in orbes

Romulus: Hastatos instituitque decem.

Et totidem Princeps, totidem Pilanus, habebat

Corpora: legitimo quique merebat equo. 130

Quin etiam partes totidem Titienibus idem,

Quosque vocant Ramnes, Luceribusque dedit.

Assuetos igitur numeros seruauit in anno.

Hoc luger spatio femina mæsta virum.

Neu dubites, primæ fuerint quin ante Kalendæ 135

Martis; ad hæc animum signa referre potes.

Laurea Flaminibus, quæ toto perstitit anno,

Tollitur: & frondes sunt in honore nouæ.

Ianua nunc Regis posita vires arbore Phæbi:

Ante tuas sit idem, Curia Prisca, fores. 140

Vesta quoque vt folio niteat velata recenti,

Cedit ab Iliacis laurea cana focis.

Adde, quod arcana fieri nouus ignis in æde

Dicitur; & vires flamma resecta capit.

Nec mihi parua fides, annos hinc ille priores; 145

Anna quod hoc cæpta est mense Perenna coli.

Hinc etiam veteres initi memorantur honores

Ad spatium belli, perfide Pæne, tui.

Denique quintus ab hoc fuerat Quintilis: & inde
 Incipit, a numero nomina quisquis habet. 150
 Primus, oliuiferis Romam deductus ab aruis,
 Pompilius menses sensit abesse duos.
 Site hoc a Samio doctus, qui posse renasci
 Nos putat; Egeria siue monente sua,
 Sed tamen errabant etiamnum tempora; donec 155
 Cæsaris in multis hæc quoque cura fuit.
 Non hæc ille deus tantæque propaginis auctor
 Credidit officiis esse minora suis:
 Promissumque sibi voluit prænoscere cælum:
 Nec deus ignotas hospes inire domos. 160
 Ille moras Solis, quibus in sua signa rediret,
 Traditur exactis disposuisse notis.
 Is decies senos tercentum & quinque diebus
 Iunxit, & e pleno tempora quarta die.
 Hic anni modus est. in lustrum accedere debet, 165
 Quæ consumatur partibus, vna dies.
Si licet occultos monitus audire deorum
 Vatibus; vt certe fama licere putat;
 Cum sis officiis, Grandine, virilibus aptus;
 Dic mihi, matronæ cur tua festa colant. 170
 Sic ego: sic posita dixit mihi cuspide Maurors;
 Sed tamen in dextra missilis hasta fuit:
 Nunc primum studiis pacis, deus utilis armis,
 Aduocor: & gressus in noua castra fero.
 Nec piget incepti. iuuat hac quoque parte morari: 175
 Hoc solum ne se posse Minerua putet.
 Disce, Latinorum vates operose dierum,
 Quod peris: & memori pectore dicta nota.

Parua

Parua fuit, si prima velis elementa referre,
Roma: sed in parua spes tamen huius erat. 180

Mœnia iam stabant, populis angusta futuris:

Credita sed turbæ tunc nimis ampla suæ.

Quæ fuerit nostri si quæris regia nati;

Adspice de canna straminibusque domum.

In stipula placidi carpebat munera somni: 185

Et tamen ex illo venit in astra toro.

Iamque loco maius Rômanus nomen habebat:

Nec coniux illi, nec focer vllus erat.

Spernebant generos inopes vicinia diues:

Et male credebar sanguinis auctor ego. 190

In stabulis habitasse, boues pauisse, nocebat;

Iugeraque inculti pauca tenere soli.

Cum pare quæque suo cõiunt volucresque feræ-
que:

Atque aliquam, de qua procreet, anguis habet.

Extremis dantur connubia gentibus: at, quæ 195

Romano vellet nubere, nulla fuit.

Indolui; patriamque dedi tibi, Romule, mentem.

Tolle preces, dixi: quod petis, arma dabunt.

Festa para Conso: Confus tibi cætera dicet;

Ipso festa die dum sua sacra canes. 200

Intumuerè Cures, & quos dolor attigit idem.

Tum primum generis intulit arma focer.

Iamque fere raptæ matrum quoque nomen ha-
bebant:

Tractaque erant longa bella propinqua mora.

Conueniunt nuptæ dictam Iunonis in ædem: 205

Quas inter mea sic est nurus orsa loqui:

O! pariter

O! pariter raptæ, quoniam hoc commune tene-
mus,

Non ultra lente possumus esse piæ.

Stant acies: sed vtra di sint pro parte rogandî,

Eligite. hinc coniux, hinc pater arma tenent. 210

Quærendum, vidua fieri malimus an orbæ.

Consilium vobis forte piunque dabo.

Consilium dederat. parent, crinemque resoluunt;

Mœstaque funerea corpora veste tegunt.

Iam stabant acies ferro mortique paratæ: 215

Iam lituus pugnae signa daturus erat:

Cum raptæ veniunt inter patresque virosque;

Inque sinu natos pignora cara ferunt.

Vt medium campi passis terigere capillis;

In terram posito procubuere genu. 220

Et, quasi sentirent, blando clamore nepotes

Tendebant ad auos brachia parua suos.

Qui poterat, clamat auum, tum denique visum:

Et qui vix poterat, posse coactus erat.

Tela viris animusque cadunt: gladiisque re-
motis 225

Dant foceri generis, accipiuntque, manus.

Laudatasque tenent natas; scutoque nepotem

Fert auus: hic scutis dulcior usus erat.

Inde diem, quæ prima, meas celebrare Kalendas

Oebalides matres non leue munus habent. 230

An, quia committi strictis mucronibus ausa

Finierant lacrimis Martia bella suis?

Vel quod erat de me feliciter Iliæ mater;

Rite colunt matres sacra, diemque meum.

Quid

Quid quod hiems, adoperta gelu, nunc denique
cedit; 235

Et pereunt victæ Sole repente niues.

Arboribus redeunt detonsa frigore frondes;

Viuidaque e tenero palmite gemma tumet.

Quæque diu latuit, nunc, se qua tollat in auras;

Fertilis occultas inuenit herba vias. 240

Nunc fecundus ager: pecoris nunc hora creandi:

Nunc auis in ramo tecta laremque parat.

Tempora iure colunt Latia secunda parentes:

Quarum militiam vota que partus habet.

Adde, quod excubias Regi Romanus agebat; 245

Qua nunç Esquilias nomina collis habet.

Illic a nuribus Iunoni templa Latinis

Hæc sunt, si nemini, publica facta die.

Quid moror, & variis onero tua pectora caussis?

Eminet ante oculos, quod petis, ecce! tuos. 250

Mater amat nuptas: matris me turba frequentant.

Hæc nos præcipue tam pia causa decet.

Ferte deæ flores: gaudet florentibus herbis

Hæc dea: de tenero cingite flore caput.

Dicite, Tu lucem nobis, Lucina, dedisti. 255

Dicite, Tu voto parturientis ades.

Si qua tamen grauida est; resoluta crine precetur,

Vt soluat partus molliter illa suos.

Quis mihi nunc dicat, quare caelestia Martis

Arma ferant Sali, Mamuriumque ca-
nant? 260

Nympha, mone, nemori stagnoque operata Dianæ:

Nympha, Numæ coniux, ad tua festa veni.

Vallis

Vallis Aricina: filua præinctus opaca
 Est lacus, antiqua religione facer.
 Hic latet Hippolytus furiis direptus equorum: 265
 Vnde nemus nullis illud inicitur equis.
 Licia dependent, longas velantia sepēs,
 Et posita est meritæ multa tabella deæ.
 Sape potens voti, frontem redimita coronis,
 Femina lucentes portat ab Vrbe faces. 270
 Regna tenent fortesque manu, pedibusque fugaces:
 Et perit exemplo postmodo quisque suo.
 Destruit incerto lapidosus murmure riuus:
 Sape, sed exiguis haustibus, inde bibes.
 Egeria est, quæ præbet aquas, dea grata Camœnis. 275
 Illa Numa coniux consiliumque fuit.
 Principio nimium promptos ad bella Quirites
 Molliri placuit iure, deumque metu.
 Inde datæ leges; ne firmior omnia posset:
 Cæptaque sunt pure tradita sacra coli. 280
 Exiuit feritas, armisque potentius æquum est:
 Et cum ciue pudet conseruisse manus.
 Atque aliquis, modo trux, visa iam vertitur ara;
 Vinaque dat tepidis salsaque farra focis.
 Ecce! deum genitor rutilas per nubila flammæ 285
 Spargit, & effusis æthera siccant aquis.
 Non alias missi cecidere frequentius ignes.
 Rex pauet; & vulgi pectora terror habet.
 Cui dea, Ne nimium terrere; piabile salmen
 Est, ait: & sæui flectitur ira Iouis. 290
 Sed poterunt ritum Picus Faunusque piandi
 Prædere, Romani numeri vterque soli.

Nec

Nec
 A
 Lucr
 Q
 In m
 M
 Inde
 H
 Plen
 C
 Ad f
 Et
 Vina
 V
 Som
 R
 Tun
 S
 Quo
 Si
 Mag
 Fa
 DI f
 M
 Hun
 A
 Dixe
 D

Nec sine vi tradent, adhibeto vincula captis, 291

Atque ita, qua possint, erudit, arte capi.

Lucus Auentino superat niger ilicis umbra, 295

Quo posses viso dicere, Numen inest.

In medio gramen, muscoque adoperta virenti

Manabat saxo vena perennis aquæ.

Inde fere soli Faunus Picusque bibebant.

Huc venit, & Fonti rex Numa mactat ouem. 300

Plenaque odorati dls ponit pocula Bacchi;

Cumque suis antro conditus ipse later.

Ad solitos veniunt siluestria numina fontes:

Et releuant multo pectora sicca mero.

Vina quies sequitur: gelido Numa prodit ab

antro, 305

Vinclaque sopiras addit in arcta manus,

Somnus vt abcessit; tentando vincula pugnant

Rumpere: pugnantès fortius illa tenent.

Tum Numa, DI nemorum, factis ignoscite no-

stris,

Si scelus ingenio scitis abesse meo. 310

Quoque modo possit fulmen, monstrate, piari.

Sic Numa: sic quatiens corrua Faunus ait:

Magna petis; nec quæ monitu tibi discere nostro

Fas sit. habent fines numina nostra suos.

DI fumus agrestes, & qui dominemur in altis 315

Montibus. arbitrium est in sua tela Ioui.

Hunc tu non poteris per te deducere cælo:

At poteris nostra forsitan vsus ope.

Dixerat hæc Faunus: par est sententia Pici.

Deme tamen nobis vincula, Picus ait. 320

Iuppiter

Iuppiter huc veniet, valida deductus ab arte;
 Nubila promissi Styx mihi testis erit.
 Emissi quid agant laqueis, quæ carmina dicant;
 Quaque trahant superis fedibus arte Iouem;
 Scire nefas homini. nobis concessa canentur,
 Quæque pio dici vatis ab ore licet.
 Eliciant calo te, Iuppiter. vnde minores
 Nunc quoque te celebrant, Eliciumque vocant.
 Constat Auentinæ tremuisse cacumina filuæ:
 Terraque subfedit pondere pressa Iouis. 325
 Corda micant Regis: totoque e pectore sanguis
 Fugit; & hirsutæ diriguere comæ.
 Vt rediit animus, Da certa piamina, dixit,
 Fulminis, altorum Rexque Paterque deum,
 Si tua contigimus manibus donaria puris: 335
 Hoc quoque, quod petitur, si pia lingua rogat.
 Annuit oranti: sed verum ambage remota
 Abdidit, & dubio terruit ore virum.
 Cæde caput, dixit, cui Rex, Parebimus, inquit:
 Cædenda est hortis eruta cæpâ meis. 340
 Addidit hic, Hominis: summos, air ille, capillos.
 Postulat hic animam: cui Numa, Piscis, ait.
 Risit: & His, inquit, facito mea tela procures,
 O! vir colloquio non abigende meo.
 Sed tibi, protulerit cum totum crastinus orbem 345
 Cynthius, imperii pignora certa dabo.
 Dixit, & ingenti tonitru super athera motum
 Fertur, adorantem desistitque Numam.
 Ille redit lætus, memoratque Quiritibus acta,
 Tarda venit dictis difficilisque fides. 350
 At

At certe credemur, ait, si yerba sequatur
 Exitus. en! audi crastina, quisquis ades.
 Protulerit terris cum totum Cynthius orbem,
 Iuppiter imperii pignora certa dabit.
 Discedunt dubii, promissaque tarda videntur; 355
 Dependetque fides a veniente die.
 Mollis erat tellus rorata mane pruina;
 Ante sui populus limina Regis adest.
 Prodit, & in folio medius consedit acerno.
 Innumeri circa stantque silentque viri. 360
 Ortus erat summo tantummodo margine Phœbus:
 Sollicitæ mentes speque metuque pauent.
 Constitit, atque caput niueo velatus amictu
 Iam bene dIs notas fustulit ille manus.
 Atque ita, Tempus adest promissi muneris, in-
 quit. 365
 Pollicitam dictis, Iuppiter, adde fidem.
 Dum loquitur, totum iam Sol emerferat orbem:
 Et grauis æthereo venit ab axe fragor.
 Ter tonuit sine nube deus, tria fulgura misit.
 Credite dicenti; mira, sed acta, loquor. 370
 A media cælum regione dehiscere cœpit:
 Submisere oculos cum duce turba suos.
 Ecce! leui scutum versatum leniter aura
 Decidit. a populo clamor ad astra venit.
 Tollit humo munus cæsa prius ille iuuenca, 375
 Quæ dederat nulli colla premenda iugo.
 Idque ancile vocat; quod ab omni parte recisum
 est:
 Quaque notes oculis, angulus omnis abest.
 Tum,

Tum, memor imperii sortem consistere in illo,

Consilium multa calliditatis init.

Plura iubet fieri simili calata figura;

Error ut ante oculos insidiantis eat.

Mamurius morum fabræne exactior artis,

Difficile est, illud, dicere, clausit opus.

Cui Numa munificus, Facti pete præmia, dixit: 385

Si mea nota fides; irrita nulla petes.

Iam dederat Saliis, a saltu nomina ducunt,

Armaque, & ad certos verba canenda modos.

Tum sic Mamurius, Merces mihi gloria detur,

Nominaque extremo carmine nostra sonent. 390

Inde sacerdotes operi promissa verusto

Præmia persoluunt, Mamuriumque vocant.

Nubere si qua voles, quamvis properabitis ambo,

Differ: habent parvæ commoda magna mora.

Arma mouent pugnam, pugna est aliena maritis. 395

Condita cum fuerint, aptius omen erit.

His etiam coniux apicati cincta Dialis

Lucibus impexas debet habere comas.

Tertia nox emersa suos ubi mouerit ignes;

Conditus e geminis Piscibus alter erit. 400

Nam duo sunt: Austris hic est, Aquilonibus ille

Proximus. a vento nomen uterque tenet.

Cum croceis rorare genis Tithonia coniux

Cæperit, & quintæ tempora lucis ager;

Sive est Arctophylax, sive est piger ille Bootes; 405

Mergetur, visus effugietque tuos.

At non effugiet Vindemitor. hoc quoque caussam

Vnde trahat sidus parua referre mora est.

Ampelon

Ampelon intonsum Satyro Nymphaque creatum
Fertur in Ifinariis Bacchus amasse iugis. 410

[Tradidit huic vitem pendentem frondibus vlni;
Quæ nunc de pueri nomine nomen habet.]

Dum legit in ramo pictas temerarius vuas,
Decidit: amissum Liber in astra vehit.

Sextus vbi Oceano clinosum scandit Olympum 415
Phœbus, & alatis æthera carpit equis;

Quisquis ades, canæque colis penetralia Vesta;
Cratera Iliacis turaque pone focis.

Cæsaris innumeris, quem maluit ille mereri,
Accessit titulis Pontificalis honos. 420

Ignibus æternis æterni numina præfunt

Cæsaris. imperii pignora iuncta vides.

De veteris Troiæ dignissima præda fauilla,
Qua grauis Aeneas tutus ab hoste fuit;

Ortus ab Aenea tangit cognata sacerdos 425
Numina; cognatum, Vesta, tuere caput.

Quos sancta fouet ille manu, bene viuitis ignes.

Viuite inextincti, flammaque, Duxque, precor.

Vna nota est Marti: Nonis sacrata quod illis
Templa putant lucos Veïouis ante duos. 430

Romulus vt saxo lucum circumdedit alto;

Cuilibet, Huc, inquit, confuge; tutus eris,

O! quam de tenui Romanus origine creuit!

Turba vetus quam non inuidiosa fuit!

Ne tamen ignaro nouitas tibi nominis obftet; 435

Disce, quis iste deus, curue vocetur ita.

Iuppiter est iuuenis: iuueniles adspice vultus.

Adspice deinde manum: fulmina nulla tenet.

Fulmina,

Fulmina, post ausos cælum affectare Gigantas,
 Suinta Ioui: primo tempore inermis erat. 440
 Ignibus Ossa nouis, & Pelion altius Ossa
 Arsit, & in solida fixus Olympus humo.
 Stat quoque capra simul: Nymphæ pauisse feruntur
 Cretides. infanti lac dedit illa Ioui.
 Nunc vocor ad nomen, vegrandia farra colonæ, 445
 Quæ male creuerunt, vescaque parua vocant.
 Vis ea si verbi est; cur non ego Veiovis ædem,
 Aedem non magni suspicer esse Iouis?
 Iamque, vbi cæruleum vallabunt sidera cælum,
 Suspice: Gorgonei colla videbis equi. 450
 Creditur hic cæsæ grauida ceruice Medusæ
 Sanguine respersis prosiluisse iubis.
 Huic supra nubes & subter sidera lapsæ
 Cælum pro terra, pro pede penna fuit.
 Iamque indignanti noua frena receperat ore, 455
 Cum leuis Aonias vngula fodit aquas.
 Nunc fruitur cælo, quod pennis ante petebat:
 Et nitidus stellis quinque decemque micat.
Protinus adspicies venienti nocte Coronam
 Gnosside. Thesæo crimine facta dea est. 460
 Iam bene periuro mutarat coniuge Bacchum,
 Quæ dedit ingrato fila legenda viro.
 Sorte tori gaudens, Quid flebam rustica? dixit;
 Vitiliter nobis perfidus ille fuit.
 Interea Liber depexos crinibus Indos 465
 Vincit, & Eoo diues ab orbe venit.
 Inter captiuas facie præstante puellas
 Grata nimis Baccho filia Regis erat.

Flebat

Flebat amans coniux, spatiatæque littore curuo
Edidit incultis talia verba comis: 470

En! iterum similes, fluctus, audite querelas:

En! iterum lacrimas accipe, arena, meas.

Dicebam, memini, periure & perfide Theseu.

Ille abiit: eadem crimina Bacchus habet.

Nunc quoque nulla viro, clamabo, femina cre-
dat. 475

Nomine mutato causâ relata mea est.

Ô! vtinam mea fors, qua primum cœperat, isset!

Iamque ego præsentî tempore nulla forem!

Quid me desertis perituram, Liber, arenâ

Seruabas? potui dedoluisse semel. 480

Bacche leuis, leuiorque tuis, quæ tempora cin-
gunt,

Frondibus; in lacrimas cognite Bacche meas;

Ausus es ante oculos adducta pellice nostros

Tam bene compositam sollicitare torum?

Heu! vbi pacta fides? vbi, quæ iurare solebas? 485

Me miseram! quoties hæc ego verba loquor:

Thesea culpabas, fallacemque ipse vocabas:

Iudicio peccas turpius ipse tuo.

Ne sciat hoc quisquam, tacitisque doloribus vrar:

Ne roties falli digna fuisse puter. 490

Præcipue cupiam celari Thesea; ne te

Consortem culpæ gaudeat esse suæ.

At, puto, præposita est fuscæ mihi candida pellex.

Eueniar nostris hostibus ille color.

Quid tamen hoc refert, vitio si gratior ipso est? 495

Quid facis? amplexus inquinat illa tuos.

D

Bacche,

Bacche, fidem præsta; nec præfer amoribus vllam

Coniugis, assuetæ semper amare virum,

Ceperunt matrem formosi cornua tauri;

Me tua: at hic laudî est, ille pudendus amor. 500

Ne noceat, quod amo: neque enim tibi, Bacche,
nocebat,

Quod flammæ nobis fastus es ipse tuas.

Nec, quod nos vris, mirum facis. ortus in igne

Diceris, & patria raptus ab igne manu.

Illa ego sum, cui tu solitus promittere cælum. 505

Hei! mihi, pro cælo qualia dona fero!

Dixerat: audibat iamdudum verba querentis

Liber, vt a tergo forte secutus erat.

Occupat amplexu, lacrimasque per oscula siccatur:

Et, Pariter cæli summam petamus, ait. 510

Tu mihi iuncta toro, mihi iuncta vocabula sume.

Iam tibi mutatæ Libera nomen erit.

Sintque tuæ tecum, faciam, monumenta coronæ;

Vulcanus Veneri quam dedit, illa tibi.

Dieta facit: gemmasque nouem transformat in
ignes. 515

Aurea per stellas nunc micat illa nouem.

Sex vbi iustulerit, totidem demerserit orbes,

Purpureum rapido qui vehit axe diem;

Altera gramineo spectabis Equiria campo,

Quem Tyberis curuis in latus vrget aquis. 520

Qui tamen eiecta si forte tenebitur vnda;

Cælius accipiat puluerulentus equos.

Idibus est Annæ festum geniale Perennæ,

Haud procul a ripis, aduena Tybri, tuis.

Plebs

Plebs venit, ac virides passim disiecta per herbas 525

Potat, & accumbit cum pare quisque sua.

Sub Ioue pars durat: pauci tentoria ponunt:

Sunt, quibus e ramo frondea facta casa est:

Pars ibi pro rigidis calamos statuere columnis:

Desuper extentas imposuere togas. 530

Sole tamen vinoque calent: annosque precantur,

Quot sumant cyathos; ad numerumque bibunt.

Inuenies illic, qui Nestoris ebibat annos:

Quæ sit per calices facta Sibylla suos.

Illic & cantant, quidquid didicere theatris; 535

Et iactant faciles ad sua verba manus:

Et ducunt posito duras crateres choreas,

Cultaque diffusis saltat amica comis.

Cum redeunt, titubant; & sunt spectacula vulgo:

Et fortunatos obuia turba vocant. 540

Occurri nuper. visa est mihi digna relatu

Pompa: senem potum pota trahebat anus.

Quæ tamen hæc dea sit, quoniam rumoribus errant,

Fabula proposito nulla tacenda meo.

Arserat Aeneæ Dido miserabilis igne: 545

Arserat extractis in sua fata rogis.

Compositusque cinis, tumulique in marmore

carmen

Hoc breue, quod moriens ipsa reliquit, erat:

Præbuit Aeneas & causam mortis, & enssem:

Ipsa sua Dido concidit vsa manu. 550

Protinus inuadunt Numidæ sine vindice re-

gnum;

Et potitur capta Maurus Iarba domo.

D 2

Seque

Seque memor spretum, Thalamis tamen, inquit,
Elissæ

En! ego, quem roties reppulit illa, fruor.
Diffugiunt Tyrii, quo quemque agit error: ut
olim 555

Amisso dubiæ rege vagantur apes.
Tertia nudandas acceperat area messes;
Inque cauos ierant tertia musta lacus;
Pellitur Anna domo: lacrimansque sororia lin-
quit

Mœnia. germana iusta dat ante suæ. 560
Mista bibunt molles lacrimis vnguenta fauilla;
Vertice libatas accipiuntque comas.
Terque, Vale, dixit: cineres ter ad ora relatos
Pressit. & est illis visa subesse soror.

Nacta ratem, comitemque fugæ, pede labitur
æquo, 569

Mœnia respiciens, dulce sororis opus.
Fertilis est Melite, sterili vicina Cosyra
Insula, quam Libyci verberat vnda freti.
Hanc petit, hospitio Regis confisa vetusto.
Hospes opum diues Rex ibi Battus erat. 570

Qui postquam didicit casus vtriusque sororis;
Hæc, inquit, tellus quantulacunque tuâ est.
Et tamen hospitii seruasset ad vltima munus,
Sed timuit magnas Pygmalionis opes.
Signa recensuerat bis Sol sua: tertius ibat 575

Annus; & exsulibus terra petenda noua est,
Frater adest, belloque petit. Rex arma perosus,
Nos sumus imbelles, tu fuge sospes, ait.

Iussa

Iussa fugit; ventoque ratem committit & vndis.

Asperior quouis æquore frater erat. 580

Est prope piscosos lapidosi Crathidis amnes

Purus ager: Cameren incola turba vocant.

Illuc cursus erat. nec longius abfuit inde,

Quam quantum nouies mittere finda potest.

Vela cadunt primo, & dubia librantur ab aura. 585

Findite renigio, nauita dixit, aquas.

Dumque parant torto subducere carbasa lino,

Percutitur rapido puppis adunca Noto:

Inque patens æquor, frustra pugnante magistro,

Fertur: & ex oculis visa refugit humus. 590

Affiliunt fluctus; inoque a gurgite pontus

Vertitur, & canas alueus haurit aquas.

Vincitur ars vento: nec iam moderator habenis

Vititur; at votis: hic quoque poscit opem.

Iactatur tumidas exful Phænissa per vndas; 595

Humidaque apposita lumina veste tegit.

Tam primum Dido felix est dicta forori,

Et quæcunque aliquam corpore pressit humum.

Figitur ad Laurens ingenti flamine littus

Puppis: & expositis omnibus, hausta perit. 600

Iam pius Aeneas regno, nataque Latini

Auctus erat; populos miscueratque duos.

Littore dotali, solo comitatus Achate,

Secretum nudo dum pede carpit iter;

Adspicit errantem, nec credere sustinet Annam 605

Esse. quid in Larios illa veniret agros?

Dum secum Aeneas: Anna est, exclamat Achates.

Ad nomen vultus sustulit illa suos.

Quo fugiat? quid agat? quos terræ quærat hiatus?
 Ante oculos miseræ fara fororis erant. 610
 Sensit, & alloquitur trepidam Cythereius heros:
 Flet tamen admonitu mortis, Elissâ, tuæ.
 Anna, per hanc iuro, quam quondam audire solebas
 Tellurem fato prosperiore dari;
 Perque deos comites, hac nuper sede locatos; 615
 Sæpe meas illos increpuisse moras.
 Nec timui de morte tamen: metus absuit iste.
 Hei mihi! credibili fortior illa fuit.
 Ne refer. adspexi non illo pectore digna
 Vûlnera, Tartareas ausus adire domos. 620
 At tu, seu ratio te nostris appulit oris,
 Sive deus; regnâ commoda carpe mei.
 Multa tibi memores, nil non debemus Elissæ.
 Nomine grata tuo, grata fororis, eris.
 Talia dicenti, neque enim spes altera restat, 625
 Credidit; errores exposuitque suos.
 Utque domum intrauit Tyrios induta paratus;
 Incipit Æneas: (cætera turba filet:)
 Hanc tibi cur tradam, pia causa, Lauinia coniux,
 Est mihi: consumsi naufragus huius opes. 630
 Orta Tyro; regnum Libyca possedit in ora:
 Quam, precor, vt caræ mœre fororis ames.
 Omnia promittit, falsumque Lauinia vulnus
 Mente premit tacita, dissimulatque fremens.
 Dona que cum videat præter sua lumina ferri 635
 Multa palam; mitti clam quoque multa putat.
 Non tamen exactum, quid agat. furialiter odit;
 Et parat insidias, & cupit vltâ mori.

Nox

Nox erat: ante torum visa est adstare fororis,
 Squallenti Dido sanguinolenta coma. 640

Et fuge, ne dubita, mæstum, fuge, dicere, tectum.

Sub verbum querulas impulit aura fores.

Exsilit; & velox humili super arua fenestra
 Se iacit: audacem fecerat ipse timor.
 Quaque metu rapitur, tunica velata recincta; 645
 Currit, vt auditis territa dama lupis.

Corniger hanc cupidis rapuisse Numicius vidis
 Creditur, & stagnis oculuiffe suis.

Sidonis interea magnò clamore per agros
 Quæritur. apparent signa notæque pedum. 650

Ventum erat ad ripas: inerant vestigia ripis.

Sustinuit tacitas conscius amnis aquas.

Ipsa loqui visa est, Placidi sum Nympha Numici:

Anne perenne latens, Anna Perenna vocor.

Protinus erratis læti vescuntur in agris: 655

Et celebrant largo seque diemque mero.

Sunt, quibus hæc Luna est, quia mensibus impleat
 annum:

Pars Themis, Inachiam pars putat esse bouem.

Inuenies, qui te Nymphem Atlantida dicant;

Teque Ioui primos, Anna, dedisse cibos. 660

Hæc quoque, quam referam, nostras peruenit ad
 aures

Fama: nec a vera dissidet, illa fide.

Plebs verus, & nullis etiamnum tuta Tribunis,

Fugit; & in sacri vertice montis abit.

Tam quoque, quem secum tulerant, defecerat illos 665

Victus, & humanis vlibus apta Ceres.

Orta suburbanis quædam fuit Anna Bouillis
 Pauper, sed munda sedulitatis, anus.
 Illa, leui mitra canos redimita capillos,
 Fingebat tremula rustica liba manu. 670
 Atque ita per populum fumantia mane solebat
 Diuidere, hæc populo copia grata fuit.
 Pace domi facta signum posuere Perennæ,
 Quod sibi defectis illa tulisset opem.
 Nunc mihi, cur cantent, superest, obscena puellæ, 675
 Dicere: nam coëunt, certaque probra canunt.
 Nuper erat dea facta; venit Gradius ad Annam;
 Et cum seducta talia verba facit.
 Mense meo coheris: iunxi mea tempora tecum:
 Pendet ab officio spes mihi magna tuo. 680
 Annifer armifera correptus amore Mineræ
 Vror: & hoc longo tempore vulnus alo.
 Effice, di studio similes coëamus in vnum.
 Conueniunt partes hæc tibi, comis anus.
 Dixerat. illa deum promisso ludit inani; 685
 Et stultam dubia spem trahit vsque mora.
 Sæpius infanti, Mandata peregrinus, inquit:
 Euictas precibus vix dedit illa manus.
 Gaudet amans, thalamosque parat. deducitur illuc
 Anna tegens vultus, vt noua nupta, suos. 690
 Oscula sumturus subito Mars adspicit Annam;
 Nunc pudor elusum, nunc subit ira, deum.
 Ridet amatorem caræ noua diua Mineræ:
 Nec res hac Veneri gratior vlla fuit.
 Inde ioci veteres obscenaque dicta canuntur; 695
 Et iuuat hanc magno verba dedisse deo.

Præ-

Præteriturus eram gladios in Principe fixos;

Cum sic a castis Vesta locuta focus:

Ne dubita meminisse: meus fuit ille Sacerdos.

Sacrilegæ telis me petiere manus.

700

Ipsa virum rapui, simulacraque nuda reliqui.

Quæ cecidit ferro, Cæsaris vmbra fuit.

Ille quidem cælo positus Iouis atria seruat;

Et tenet in Magno templa dicata Foro.

At quicumque nefas ausi, prohibente deorum

705

Numine, polluerant Pontificale caput;

Morte iacent merita. testes estote Philippi;

Et quorum sparsis ossibus albet humus.

Hoc opus, hæc pietas, hæc prima elementa fuerunt

Cæsaris; vlcisci iusta per arma patrem.

710

Postera cum teneras Aurora refecerit herbas;

Scorpios a prima parte videndus erit.

Tertia post Idus lux est celeberrima Baccho.

Bacche, faue vati; dum tua festa cano.

Nec referam Semelen; ad quam nisi fulmina

secum

715

Iuppiter adferret; paruus inermis eras;

Nec, puer vt posses maturo tempore nasci,

Expletum patrio corpore matris onus.

Sithonas & Scythicos longum enumerare trium-

phos;

Et domitas gentes, turifer Inde, tuas.

720

Tu quoque Thebanæ male præda tacebere matris;

Inque tuum furiis, acte Lycurge, genu.

Ecce! libet subitos pisces, Tyrrhenaque monstra,

Dicere. sed non est carminis huius opus.

D 5

Carmi-

Carminis huius opus, caussas expromere; quare 725
 Vilis anus populos ad sua liba vocet.
 Ante tuos ortus aræ sine honore fuerunt,
 Liber, & in gelidis herba reperta focis.
 Te memorant, Gange, totoque Oriente subacto,
 Primitias magno seposuisse Ioui. 730
 Cinnama tu primus captiuæque tura dedisti,
 Deque triumphato viscera tosta boue.
 Nomine ab anætoris ducunt Libamina nomen,
 Libaque: quod sacris pars datur inde focis.
 Liba deo fiunt: succis quia dulcibus ille 735
 Gaudet, & a Baccho mella reperta fuerunt.
 Ibat arenoso Satyris comitatus ab Hebro:
 Non habet ingratos fabula nostra iocos:
 Iamque erat ad Rhodopen, Pangaæque florida
 ventum:
 Aerifera comitum concerepere manus. 740
 Ecce! nouæ coeunt volucres, tinnitibus acta:
 Quaque mouent sonitus æera, sequuntur apes.
 Colligit errantes, & in arbore claudit inani
 Liber: & inuenti præmia mellis habet.
 Vt Satyri, leuisque senex tetigere saporem: 745
 Quærebant flauos per nemus omne fatuos.
 Audit in exesa stridorem examinis vlmò:
 Adspicit & ceras, dissimulatque senex.
 Vtque piger pandi tergo residebat aselli;
 Applicat hunc vlmò corticibusque cauis. 750
 Constitit ipse super ramofo stipite nixus:
 Atque auide trunco condita mella petit.

Millia

Millia crabronum coëunt; & vertice nudo
 Spicula defigunt, oraque summa notant.
 Ille catit præceps, & calce feritur aselli: 755
 Inclamatque suos, auxiliumque rogat.
 Concurrunt Satyri, turgentiaque ora parentis
 Rident. percusso claudicat ille genu.
 Ridet & ipse deus: limumque inducere monstrat.
 Hic paret monitis, & limit ora luto. 760
 Melle pater fruitur: liboque infusa calenti
 Iure repertori candida mella damus.
 Femina cur presset, non est rationis opertæ.
 Femineos thyrsos concitat ille choros.
 Cur anus hoc faciat, quæris? vinosior ætas 765
 Hæc est, & grandæ munera vitis amans.
 Cur hedera cincta est? hedera est gratissima Baccho.
 Hoc quoque cur ita fit, dicere nulla mora est.
 Nyssades Nymphæ, puerum quærente nouerca,
 Hanc frondem cunis apposuerunt nouis. 770
 Restat, ut inueniam, quare toga libera derur
 Lucifero pueris, candidè Bacche, tuo.
 Siue, quod ipse puer semper, iuuenisque videris;
 Et media est ætas inter vtrumque tibi:
 Sen, quia tu pater es; patres, sua pignora, natos 775
 Commendant curæ numinibusque tuis.
 Siue, quod es Liber, vestis quoque libera per te
 Sumitur, & vitæ liberioris iter.
 An, quia, cum prisca colerent studiosius agros,
 Et patrio faceret rure Senator opus, 780
 Et caperet fasces a curuo consul aratro,
 Nec crimen duras esset habere manus;

Rusticus ad ludos populus veniebat in Urbem :
 (Sed dIs, non studiis ille dabatur honos.
 Luce sua ludos vnae commentor habebat : 785
 Quos cum tardifera nunc habet ipse dea.)
 Ergo, vt tironum celebrare frequentia possit?
 Vifa dies danda non aliena togæ?
 Mite, Pater, caput huc placataque cornua vertas ;
 Et des ingenio vela secunda meo. 790
 Itur ad Argeos, qui sint, sua pagina dicet,
 Hac, si commemini, prateritaque die.
 Stella Lycaoniam vergit proclinis ad Arcton
 Milliis. hæc illa nocte videnda venit.
 Quid dederit volucris, si vis cognoscere, cælum ; 795
 Saturnus regnis ab Ioue pulsus erat,
 Concitat iratus validos Titanas in arma,
 Quæque fuit satis debita, poscit opem.
 Matre satus Terra, monstrum mirabile, taurus
 Parte sui serpens posteriore fuit. 800
 Hunc triplici muro lucis incluserat atris
 Parcarum monitu Styx violenta trium.
 Viscera qui tauri flammis adolenda dedisset,
 Sors erat, aternos vincere posse deos.
 Immolat hunc Briareus facta ex adamante se-
 curi : 805
 Et iam iam flammis exta daturus erat.
 Iuppiter alitibus rapere imperat. attulit illi
 Milliis : & meritis venit in astra suis.
Vna dies media est ; & fiunt sacra Mineræ :
 Nominaque a iunctis quinque diebus ha-
 bent. 810
 San.

Sanguine prima vacat: nec fas concurrere ferro.

Causa, quod est illa nata Minerua die.

Altera, tresque super strata celebrantur arena.

Ensisbus exfertis bellica læta dea est.

Pallada nunc pueri teneraque ornate puellæ. 815

Qui bene placarit Pallada, doctus erit.

Pallade placata, lanam mollite, puellæ:

Discite iam plenas exonerare colos.

Illa etiam stantes radio percurrere telas

Erudit; & rarum pectine denset opus. 820

Hanc cole, qui maculas læsis de vestibis aufers:

Hanc cole, velleribus quisquis aliena paras.

Nec quisquam inuita faciat bene vincula plantæ

Pallade; sit Tychio doctior ille licet.

Et licet antiquo manibus collarus Epeo 825

Sit prior; irata Pallade mancus erit.

Vos quoque, Phœbea morbos qui pellitis arte,

Munera de vestris pauca referte deæ.

Nec vos turba feri censu fraudata magistri

Spernite. discipulos attrahit illa nouos. 830

Quique moues cælum, tabulamque coloribus vris;

Quique facis docta mollia saxa manu.

Mille dea est operum: certe dea carminis illa est.

Si mereor, studiis adsit amica meis.

Cælius ex alto qua mons descendit in æquum; 835

Hic ubi non plana est, sed prope plana via est;

Parua licet videas Captæ delubra Mineruæ,

Quæ dea natali cæpit habere suo.

Nominis in dubio causa est. capitale vocamus

Ingenium sollers: ingeniosa dea est. 840

D 7

An,

An, quia de capitis fertur sine matre paterni
 Vertice cum clypeo profuisse suo?
 An, quia perdomitis ad nos captiua Faliscis
 Venit: & hoc ipsum littera prisca docet?
 An, quod habet legem, capitis qua pendere pœ-
 nas 845

Ex illo iubeat furta reperta loco?
 A quacunque trahis ratione vocabula, Pallas;
 Pro Ducibus nostris agida semper habe.
 Summa dies e quinque tubas lustrare canoras
 Admonet, & forti sacrificare deæ. 850
 Nunc potes ad Solem sublato dicere vultu;
 Hic here Phryxæ vellera pressit ouis.
 Seminibus tostis sceleratæ fraude nouercæ
 Sustulerat nullas, vt solet, herba comas,
 Mittitur ad tripodas, certa qui sorte reportet, 855
 Quam sterili terra Delphicus edat opem.
 Hic quoque corruptus cum semine nuntiat Helles
 Et iuuenis Phryxi funera sorte peti.
 Vtque recusantem ciues, & tempus, & Ino
 Compulerunt regem iussa nefanda pati: 860
 Et soror, & Phryxus, velati tempora ramis,
 Stant simul ante aras: iunctaque fata gemunt.
 Adspicit hos, vt forte pependerit æthere, mater;
 Et ferit attonita pectora nuda manu:
 Inque draconigenam nimbis comitantibus vr-
 bem 865
 Desilit: & natos eripit inde suos.
 Vtque fugam capiant, aries nitidissimus auro
 Traditur. ille vexit per freta longa duos.

Dicitur

Dicitur infirma cornu tenuisse sinistra

Femina; cum de se nomina fecit aqua. 870

Pane simul periit, dum vult succurrere lapsæ,

Frater; & extentas porrigit vsque manus.

Flebat, vt amissa gemini consorte pericli,

Ceruleo iunctam nescius esse deo.

Littoribus tactis aries fit sidus: at huius 875

Peruenit in Colchas aurea lana domos.

Tres vbi Luciferos veniens pramiserit Eos;

Tempora nocturnis æqua diurna feres.

Inde quater pastor saturos vbi clauferit hædos,

Canuerint herbæ rore recente quater; 880

Ianus adorandus, cumque hoc Concordia mitis,

Et Romana Salus, araque Pacis erit.

Luna regit menses. huius quoque tempora mensis

Fini Auentino Luna colenda iugo.

P. OVIDII NASONIS

FASTORVM

LIBER QVARTVS.

Alna, faue vati, geminorum mater Amorum.

Ad vatem vultus rettulit illa suos.

Quid tibi, ait, mecum? certe maiora canebas.

Num vetus in molli pectore vulnus habes?

Scis,

Scis dea, respondi, de vulnere. risit: & ather 5
 Protinus ex illa parte serenus erat.
 Saucius, an sanus, numquid tua signa reliqui?
 Tu mihi propositum, tu mihi semper opus.
 Quæ decuit, primis sine crimine lusinus annis:
 Nunc teritur nostris area maior equis. 10
 Tempora cum caussis, Annalibus eruta priscis,
 Lapsoque sub terras, ortaque signa cano.
 Venimus ad quartum, quo tu celeberrima, mensem;
 Et vatem, & mensem seīs, Venus, esse tuos.
 Mota Cytheriaca leuiter mea tempora myrto 15
 Contigit: & Cœptum perſice, dixit, opus.
 Sensimus; & subito caussæ patuere dierum.
 Dum licet, & spirant flamina; nauis eat.
 Si qua tamen pars te de Fastis tangere debet,
 Cæsar; in Aprili, quo tenerris, habes. 20
 Hic ad te magna descendit imagine mensis:
 Et fit adoptiua nobilitate tuus.
 Hoc pater Iliades, cum longum scriberet annum,
 Vidit; & auctores rettulit ipse suos.
 Utque fero Marti primam dedit ordine fortem, 25
 Quod sibi nascenti proxima causa fuit;
 Sic Venerem, gradibus multis in gente repertam,
 Alterius voluit mensis habere locum.
 Principiumque sui generis, reuolutaque quærens
 Sæcula, cognatos venit ad vsque deos. 30
 Dardanon Electra nesciret Atlantide cretum
 Scilicet; Electran concubuisse Ioui?
 Huius Erichthonius: Trōs est generatus ab illo:
 Assaracō creat hic: Assaracusque Capyn:
 Proxi.

Proximus Anchisen: cum quo commune parentis 35

Non dedignata est nomen habere Venus.

Hinc sacus Aeneas, pietas spectata per ignes:

Sacra, patremque humeris altera sacra, tulit.

Venimus ad felix aliquando nomen Iuli:

Vnde domus Teucros Iulia tangit auos. 40

Postumus huic: qui, quod filius fuit ortus in altis,

Siluius in Latia gente vocatus erat.

Isque, Latine, tibi pater est: subit Alba Latinum:

Proximus est titulis Epitos, Alba, tuis.

Ille dedit Cypri recidua vocabula Troia; 45

Et tuus est idem, Calpete, factus auus.

Cumque patris regnum post hunc Tiberinus ha-
beret;

Dicitur in Tusca gurgite mersus aqua.

Iam tamen Agrippan genitum, Remulumque ne-
potem

Viderat: in Remulum fulmina missa ferunt. 50

Venit Aventinus post hos: locus vnde vocatus;

Mons quoque, post illum tradita regna Proca.

Quem sequitur diri Numitor germanus Amul.

Ilia cum Lauso de Numitore sati.

Ense cadit patruo Lausus: placet Ilia Marti; 55

Teque parit, gemino iuncte Quirine Remo.

Ille suos semper Venerem Martemque parentes

Dixit: & emeruit vocis habere fidem.

Neve secutari possent nescire nepotes;

Tempora dIs generis continuata dedit. 60

Sed Veneris mensẽ Graio sermone notatum

Auguror: a spumis est dea dicta maris.

Nec

Nec tibi sit mirum Graio rem nomine dici:
 Itala nam tellus Graecia maior erat.
 Venerat Euander plena cum classe fuorum: 65
 Venerat Alcides, Graius uterque genus.
 Hospes Auentinis armentum paut in herbis
 Clauiger: & tanto est Albula pota deo.
 Dux quoque Neritius, testes Laestrygones exstant:
 Et quod adhuc Circes nomina litus habet. 70
 Et iam Telegoni, iam mœnia Tiburis vdi
 Strabant: Argolica quod posuere manus.
 Venerat Atrides fati agitarus Halestus;
 A quo se dictam terra Falisca putat.
 Adice Troianæ suasorem Antenora pacis, 75
 Et generum Oeniden, Appule Daune, tuum.
 Serus ab Iliacis, & post Antenora, flammis
 Attulit Aeneas in loca nostra deos.
 Huius erat Solymus, Phrygia comes exul ab Ida:
 A quo Sulmonis mœnia nomen habent. 80
 Sulmonis gelidi, patriæ, Germanice, nostræ.
 Me miserum! Scythico quam procul illa solo est!
 Ergo ego? tam longas sed supprime, Musa, que-
 relas:
 Non tibi sunt mœsta sacra canenda lyra.
 Quo non Lior abit? sunt, qui tibi mensis hono-
 rem 85
 Eripuisse velint, inuideantque, Venus.
 Nam, quia Ver aperit tunc omnia, denaque cedit
 Frigoris asperitas, setaque terra parit;
 Aprilem memorant ab aperto tempore dictum:
 Quem Venus iniecta vindicat alma manu. 90
 Illa

Illa quidem totum dignissima temperat orbem :
 Illa tenet nullo regna minora deo :
 Iuraque dat cælo, terræ, natalibus vndis ;
 Perque suos initus continet omne genus.
 Illa deos omnes, longum enumerare, creauit : 95
 Illa fatis causas arboribusque dedit :
 Illa rudes animos hominum contraxit in vnum ;
 Et docuit iungi cum pare quemque sua.
 Quid genus omne creat voluerum, nisi blanda vo-
 luptas ?
 Nec cœant pecudes, si leuis absit amdr. 100
 Cum mare trux aries cornu decertat : at idem
 Frontem dilectæ lādere parcit ouis.
 Deposita taurus sequitur feritate inuencam,
 Quem toti saltus, quem nemus omne, tre-
 munt.
 Vis eadem, lato quodcunque sub æquore viuit, 105
 Seruat ; & innumeris piscibus implet aquas.
 Prima feros habitus homini detraxit : ab illa
 Venerunt cultus mundaque cura sui.
 Primus amans carmen vigilatum nocte negata
 Dicitur ad clausas concinuisse fores. 110
 Eloquitumque fuit duram exorare puellam :
 Proque sua causâ quisque disertus erat.
 Mille per hanc artes motæ : studioque placendi,
 Quæ latuere prius, multa reperta ferunt.
 Hanc quisquam titulo mensis spoliare fe-
 cundi 115
 Audear? a nobis sit procul iste furor.
 Quid,

Quid, quod vbiq̄ue potens, templisque frequenti-
bus aucta,

Vrbe tamen nostra ius dea maius habet?

Pro Troia, Romane, tua Venus arma ferebat;

Cum gemuit teneram cuspide læsa manum, 120
Cælestesque duas Troiano iudice vicit.

Ah! nolim victas hoc meminisse deas!

Affaracique nurus dicta est: vt scilicet olim

Magnus Iuileos Cæsar haberet auos.

Nec Veneri tempus, quam ver, erat aptius
vllum. 125

Vere nitent terræ: vere remissus ager.

Nunc herba rupta tellure cacumina tollunt;

Nunc tumido gemmas cortice palmes agit.

Et formosa Venus formoso tempore digna est:

Vtque solet, Marti continuata suo. 130

Vere monet curuas materna per æquora puppes

Ire: nec hibernas iam timuisse minas.

Rite deam Latæ colitis matresque nurusque;

Et vos, quis vittæ longaque vestis abest.

Aurea marmoreo redimicula soluite collo: 135

Demite diuitias: tota lauanda dea est.

Aurea ficeato redimicula reddite collo:

Nunc alii flores, nunc noua danda rosa est.

Vos quoque sub viridi myrto iubet illa lauari:

Causaque, cur iubeat, discite, certa subest. 140

Littore siccat rorantes nuda capillos.

Viderunt Satyri, turba proterua, deam.

Sensit, & apposita texit sua corpora myrto.

Tuta fuit facto: vosque referre iubet.

Discite

Discite nunc, quare Fortunæ tura Virili 145
 Detis eo, calida qui locus humet aqua.
 Accipit ille locus posito velamine cunctas;
 Et vitium nudi corporis omne videt.
 Ut tegat hoc, celetque viros, Fortuna Virilis
 Præstat: & hoc paruo ture rogata facit. 150
 Nec pigeat niueo tritum cum lacte papauer
 Sumere, & expressis mella liquata fauis.
 Cum primum cupido Venus est deducta marito;
 Hoc bibit. ex illo tempore nupta fuit.
 Supplicibus verbis illam placate: sub illa 155
 Et forma, & mores, & bona fama manent.
 Roma pudicitia proauerum tempore lapsa est:
 Cumæam, veteres, consulistis anum.
 Templa iubet Veneri fieri: quibus ordine factis,
 Inde Venus verso nomina corde tenet. 160
 Semper ad Aeneadas placido, pulcerrima, vultu
 Respice: totque tuas, diua, tuere nurus.
 Dum loquor, elata metuendus acumine caudæ
 Scorpios in virides præcipitatur aquas.
Nox ubi transierit, calumque rubescere primo 165
 Cæperit, & tactæ rore querentur aues,
 Semustamque facem vigilata nocte viator
 Ponet, & ad solitum rusticus ibit opus;
 Pliades incipiunt humeros releuare paternos:
 Quæ septem dici, sex tamen esse solent. 170
 Seu quod in amplexum sex hinc venere deorum:
 (Nam Steropen Marti concubuisse ferunt;
 Neptuno Halcyonen, & te, formosa Celano;
 Maian, & Electran, Taygetenque Ioui.)
 Septima

Septima mortali Merope tibi, Sisyphæ, nupsit. 175

Pœnitet; & facti sola pudore latet.

Sive quod Electra Troiæ spectare ruinas

Non tulit: ante oculos opposuitque manum.

Ter sine perpetuo cælum versetur in axe;

Ter iungat Titan, terque resoluat equos; 180

Protinus inflexo Berecynthia tibia cornu

Flabit, & Idææ festa Parentis erunt.

Ihunt semimares, & inania tympana tudent;

Aeraque tinnitus aere repulsa dabunt.

Ipsa sedens molli comitum ceruice feretur 185

Urbis per medias exululata vias.

Scena sonat, Ludique vocant. spectate, Quirites;

Et Fora Marte suo litigiosa vacent.

Quarere multa libet: sed me sonus aris acuti

Terrer, & horrendo lotos adunca sono. 190

Da, dea, quas sciter, doctas, Cybeleia, neptes.

Audit; & has curæ iussit adesse mea.

Pandite, mandati memores, Heliconis alumnae,

Gaudeat assiduo cur Dea Magna sono.

Sic ego; sic Erato: (mensis Cythereius illi 195

Cessit; quod teneri nomen Amoris habet;)

Reddita Saturno fors hæc erat; Optime regum,

A nato sceptris excutiere tuis.

Ille suam metuens, ut quæque erat edita, prolem

Deurat; immerfam visceribusque tenet. 200

Sæpe Rhea quæsta est toties fecunda, nec vnquam

Mater; & indoluit fertilitate sua.

Iuppiter ortus erat, pro magna teste vetustas

Creditur. acceptam parce mouere fidem.

Veste

Veste latens saxum caelesti viscere sedit. 205
 Sic genitor fatis decipiendus erat,
 Ardua iam dudum resonat tinnitibus Ide;
 Turus vt infanti vagiat ore puer.
 Pars clypeos fudibus, galeas pars tundit inanes;
 Hoc Curetes habent, hoc Corybantes opus. 210
 Res latuit patrem: prisceique imitamina facti
 Aera deæ comites raucaque terga movent.
 Cymbala præ galeis, pro seutis tympana pulsant;
 Tibia dat Phrygios, vt dedit ante, modos.
 Deserat. cæpi: Cur huic, genus acre, leones, 215
 Præbent insolitas ad iuga curua iugas?
 Desieram. cæpit: Feritas mollita per illam
 Creditur. id currû testificata suo est.
 At cur turrîta caput est ornata corona?
 An Phrygiis turres vrbibus illa dedit? 220
 Annuit. Vnde venit, dixi, sua membra secandi
 Impetus? Vt tacui, Pieris orsa loqui:
 Phryx puer in siluis, facie spectabilis, altis
 Turrigeram casto vinxit amore deam.
 Hunc sibi seruari voluit, sua templa tueri: 225
 Et dixit, Semper fac puer esse velis.
 Ille fidem iussis dedit; & Si mentiar, inquit,
 Vltima, quam fallam, sit Venus illa mihi.
 Fallit: & in Nympha Sagaritide desinit esse,
 Quod fuit. huic pœnas exigit ira deæ. 230
 Naida vulneribus succidit in arbore factis.
 Illa perit. fatum Naidos arbor erat.
 Hic furit: &, credens thalami procumbere tectum,
 Effugit, & cursu Dindyma summa petit. 235
 Et

Et modo, Tolle faces; Remoue, modo, verbera,
clamat. 235

Sæpe Palæstinas iurat adesse deas.

Ille etiam saxo corpus laniauit acuto;

Longaque in immundo puluere tracta coma est.

Voxque fuit, Merui: meritas dem sanguine pœnas.

Ah! pereant partes, quæ nocuere mihi! 240

Ah pereant! dicebat adhuc. onus inguinis aufert;

Nullaque sunt subito signa relicta viri.

Venit in exemplum furor hinc, mollesque ministri

Cædunt iactatis vilia membra comis.

Talibus Aoniæ facunda voce Camœnæ 245

Reddita quæsitæ causâ furoris erat.

Hoc quoque, dux operis, moneas, precor; vnde
petita

Venerit. an nostra semper in Vrbe fuit?

Dindymon, & Cybelen, & amœnam fontibus Iden,

Semper, & Iliacâs Mater amauit opes. 250

Cum Troiam Aeneas Italos portaret in agros;

Est dea sacriferas pœne secuta rates.

Sed nondum fatis Latio sua numina posci

Senserat; assuetis substiteratque locis.

Post, vt Roma potens opibus iam sæcula quinque 255

Vidit, & edomito sustulit orbe caput;

Carminis Euboici fatalia verba sacerdos

Inspicit. inspectum tale fuisse ferunt:

Mater abest; Matrem iubeo, Romane, requiras.

Cum veniet, casta est accipienda manu. 260

Obscuræ fortis Patres ambagibus errant:

Quæue parens absit, quouè petenda loco.

Consultitur

Consultitur Pæan: diuumque arcescite Matrem,
 Inquit: in Idæo est inuenienda iugo.
 Mittuntur proceres. Phrygiæ tum sceptrâ tenebat 265
 Attalus: Aufoniis rem negat ille viris.
 Mira canam. longo tremuit cum murmure tellus:
 Et sic ex adytis diua locuta suis:
 Ipsa peti volui. ne sit mora: mitte volentem.
 Dignus Roma locus, quo deus omnis eat. 270
 Ille soni terrore pauens, Proficiscere, dixit;
 Nostra eris. in Phrygios Roma refertur auos.
 Protinus innumera cadunt pineta secures
 Illa, quibus fugiens Phryx pius usus erat.
 Mille manus coeunt: & picta coloribus vestis 275
 Cælestum Matrem concaua puppis habet.
 Illa sui per aquas fertur tutissima nati;
 Longaque Phryxæ stagna sororis adit:
 Rhœteumque rapax, Sigeaque littora transit;
 Et Tenedon veteres Eëtionis opes. 280
 Cyclades excipiunt, Lesbo post terga relicta;
 Quaque Carysteis frangitur vnda vadis.
 Transit & Icarium, lapsas vbi perdidit alas
 Icarus, & vassa nomina fecit aquæ.
 Tum læua Creten, dextra Pelopeidas vnda 285
 Deserit: & Veneri sacra Cythera petit.
 Hinc mare Trinacrium, candens vbi tingere ferrum
 Brontes, & Steropes, Acmonidesque solent:
 Aequoraque Afrâ legit, Sardoaque regna sinistris
 Prospicit a remis, Aufoniamque tenet. 290
 Ostia contigerat: qua se Tiberinus in altum
 Diuidit, & campo liberiore natat.

E

Omnis

Omnis Eques, mistaque grauis cum Plebe Senatus,
 Obuius ad Tusci fluminis ora venit.
 Procedunt pariter matres, natæque, nurusque; 295
 Quæque colunt sanctos virginitate focos.
 Sedula fune viri contento brachia lassant.
 Vix subit aduersas hospita nauis aquas.
 Sicca diu tellus fuerat: firis vssetat herbas:
 Sedit limoso pressa carina vado: 300
 Quisquis adest operi, plus quam pro parte laborat;
 Adiuuat & fortes voce lonante manus.
 Illa velut medio stabilis sedet insula ponto.
 Attoniti monstro stantque pauentque viri.
 Claudia Quinta genus Clauso referebat ab alto: 305
 Nec facies impar nobilitate fuit.
 Casta quidem; sed non & credita. rumor iniquus
 Læserat, & falsi criminis acta rea est,
 Cultus, & ornatis varie prodisse capillis,
 Obfuit: ad rigidos promtaque lingua senes. 310
 Conscia mens recti fama mendacia risit:
 Sed nos in vitium credula turba sumus.
 Hæc ubi castarum processit ab agmine matrum,
 Et manibus puram fluminis hausit aquam;
 Ter caput irrorat, ter tollit in æthera palmas. 315
 Quicumque adspiciunt, mente carere putant.
 Submissoque genu, vultus in imagine diuæ
 Figit, & hos edit crine iacente sonos:
 Supplicis, alma, tuæ, genitrix fecunda deorum,
 Accipe sub certa conditione preces. 320
 Casta negor. si tu damnas; meruisse fatebor.
 Morte luam pœnas iudice victa dea.

Sed,

- Sed, si crimen abest, tu nostræ pignora vitæ
 Re dabis: & castas casta sequere manus.
 Dixit: & exiguo funem conamine traxit. 325
 Mira, sed & scena testificata loquar.
 Mota dea est; sequiturque ducein, laudatque se-
 quendo.
 Index lætitiæ fertur in astra sonus.
 Fluminis ad flexum veniunt: Tiberina priores
 Ostia dixerunt, vnde sinister abit. 330
 Nox aderat: querno religant a stipite funem:
 Dantque leui somno corpora functa cibo.
 Lux aderat: querno soluunt a stipite funem:
 Ante tamen posito tura dedere foco.
 Ante coronata puppi, sine labe iuuenam 335
 Mactarunt, operum coniugūque rudem.
 Est locus, in Tiberin qua lubricus influit Almo,
 Et nomen magno perdit ab amne minor.
 Illic purpurea canus cum veste sacerdos
 Almonis Dominam sacraque lauit aquis. 340
 Exululant comites, furiosaque tibia flatur;
 Et feriunt molles raurea terga manus.
 Claudia præcedit, læto celeberrima vultu:
 Credita vix tandem teste pudica dea.
 Ipsa sedens plastro porta est inuecta Capena: 345
 Sparguntur iunctæ flore recente boues.
 Natica accepit: templi tunc extitit auctor.
 Augustus nunc est: ante Metellus erat.
 Substitit hic Erato. mora fit, si cætera quæram.
 Dic, inquam, parua cur stipe quærat opes? 350
 E 2 Con-

Contulit æs populis; de quo delubra Metellus
 Fecit, ait. dandæ mos stipis inde manet.
 Cur vicibus factis ineant conuiuia, quæro,
 Tum magis, indigtas concelebrentque dapes.
 Quod bene mutauit sedem Berecynthia, dixit, 355
 Captant mutatis sedibus omen idem.
 Institeram, quare primi Megalesia Iudi
 Vrbe forent nostra: cum dea; sensit enim:
 Illa deos, inquit, peperit. cessere parenti:
 Principiumque dati Mater honoris habet. 360
 Cur igitur Gallos, qui se excidere, vocamus?
 Cum tanto Phrygia Gallica distet humus?
 Inter, ait, viridem Cybelen altasque Celænas,
 Annis it insana, nomine Gallus, aqua.
 Qui bibit inde, furit, procul hinc discedite, qui 365
 est
 Cura bonæ mentis. qui bibit inde, furit.
 Non pudet herbosum, dixi, posuisse moretum
 In Domina mensis? an sua causa subest?
 Lacte mero veteres vsi memorantur, & herbis;
 Sponte sua si quas terra ferebat, ait, 370
 Candidus elisa miscetur caseus herbæ;
 Cognoscat priscos vt dea prisca cibos.
Postera cum cælo motis Pallantias astris
 Fullserit; & niueos Luna leuarit equos;
 Qui dicet, Quondam sacrata est colle Quirini, 375
 Hac Fortuna die Publica; verus erit.

Tertia

Tertia lux, meminini, Ludis erat. at mihi quidam
Spectanti senior, contiguusque loco,

Hæc, ait, illa dies, Libycis qua Cæsar in oris
Perfida magnanimi contudit arma Iubæ. 380

Dux mihi Cæsar erat, sub quo meruisse Tribunus
Glorior. officio præfuit ille meo.

Hanc ego militia sedem, tu pace parasti,
Inter bis quinos vsus honore Viros.

Plura locuturi subito seducimur imbres. 385

Pendula cælestes Libra mouebat aquas.

Ante tamen, quam summa dies spectacula sistat,
Ensisfer Orion æquore mersus erit.

Proxima victricem cum Romam inspexerit Eos,
Et dederit Phæbo stella fugata locum; 390

Circus erit pompa celesber, numeroque deorum:

Primaque ventosis palma petetur equis.

Hi Cereris Ludi: non est opus indice caussa.
Sponte deæ munus promeritumque patent.

Messis erant primis virides mortalibus herbæ; 395

Quas tellus nullo sollicitante dabat.

Et modo carpebant viuaci cespite gramen;

Nunc epulæ tenera fronde cacumen erant.

Postmodo glans nata est. bene erat iam glande re-
perta:

Duraque magnificas quercus habebat opes. 400

Prima Ceres homini, ad meliora alimenta vocato,

Mutauit glandes vtiliore cibo.

Illà iugo tauros collum præbere coëgit:

Tum primum soles eruta vidit humus.

Aes erat in pretio: chalybea massa latebat. 405
 Heu! quam perpetuo debuit illa tegi!
 Pace Ceres lata est. at vos optate, coloni,
 Perpetuam Pacem, perpetuumque Ducem.
 Farra dea, micaque licet salientis honorem
 Detis, & in veteres turea grana focos. 410
 Et, si tura aberunt, vinctas accendite tadas.
 Parua bonæ Cereri, sint modo casta, placent.
 A boue succinæi cultros remouete ministri,
 Bos arer: ignauam sacrificate suem.
 Apra iugo ceruix non est ferienda securi. 415
 Viuat, & in dura sæpe laboret humio.
 Exigit ipse locus, raptus vt virginis edam.
 Plura recognosces: pauca docendus eris.
 Terra tribus scopulis vastum procurrit in æquor
 Trinacris; a posito nomen adepta loci. 420
 Grata domus Cereri. multas ibi possidet vrbes;
 In quibus est culto fertilis Henna solo.
 Frigida caelestum matres Arethusa vocarat.
 Venerat ad sacras & dea flaua dapes.
 Filia, consuetis vt erat comitata puellis, 425
 Errabat nudo per sua prata pede.
 Valle sub umbrosa locus est, adspergine multa
 Vuidus ex alto defilientis aqua.
 Tot fuerant illic, quot habet natura, colores:
 Pictaque dissimili flore nitebat humus. 430
 Quam simul adspexit; Comites accedite, dixit;
 Et mecum vestros flore replete sinus.
 Præda puellares animos proleat inanis;
 Et non sentitur sedulitate labor.

Hæc

Hæc implet lento calathos e vimine textos: 435

Hæc gremium, laxos degrauat illa sinus.

Illa legit calthas: huic sunt violaria curæ:

Illa papauereas subsecat vngue comas.

Has, hyacinthe, tenes: illas, amarante, moraris:

Pars thyma, pars cassiam, pars meliloton
amant: 440

Plurima lecta rosa est, & sunt sine nomine flores.

Ipsa crocos tenues, liliaque alba legit.

Carpendi studio paulatim longius itur;

Et dominam casu nulla secuta comes.

Hanc videt, & visam patruus velociter aufert; 445

Regnaque cæruleis in sua portat equis.

Illa quidem clamabat, Iô, carissima mater,

Auferor. ipsa suos abscideratque sinus.

Panditur interea Diti vis: iamque diurnum

Lumen inassueti vix patiuntur equi. 450

At chorus æqualis, cumulatis flore canistris,

Persephone, clamant, ad tua dona veni.

Vt clamata filet, montes vlulatibus implent;

Et feriunt mæstæ pectora nuda manus.

Attonita est plangore Ceres; modo venerat Hen-
nanti: 455

Nec mora, Me miseram! filia, dixit, vbi es?

Mentis inops rapitur. quales audire solemus

Threicias passis Manadas ire comis.

Vt vitulo mugit sua mater ab vbere raptò,

Et quærit fetus per nemus omne suos; 460

Sic dea, nec retinet gemitus, & concita cursu

Fertur; & e campis incipit, Henna, tais.

Inde puellaris nacta est vestigia plantæ,
 Et pressam noto pondere vidit humum.
 Forsthan illa dies errori summa fuisset,
 Si non turbassent signa reperta fues. 465
 Iamque Leontinos, Amenanaque flumina cursu
 Præterit, & ripas, herbifer Acî, tuas:
 Præterit & Cyanen, & fontem lenis Anapî;
 Et te, vorticibus non adæunde Gela. 470
 Liquerat Ortygien, Megareaque, Pantagienque;
 Quaque Simætheas accipit æquor aquas,
 Antraque Cyclopum, positis exusta caminis,
 Quique locus curvæ nomina falcis habet:
 Himeraque, & Didymen, Acragantaque, Tauro-
 menonque, 475
 Sacrorumque Melan pascua læta boum,
 Hinc Camerinan adit, Thapsonque & Heloria tempe;
 Quaque patet Zephyro semper apertus Eryx.
 Iamque Peloriaden, Lilybeaque, iamque Pachynon
 Lustrarat, terræ cornua trina suæ. 480
 Quactanque ingreditur, miseris loca cuncta querelis
 Implet. vt amissum cum gemit ales Ityn.
 Perque vices modo, Persephone, modo, Filia, clamat.
 Clamat, & alternis nomen vtrumque ciet.
 Sed neque Persephone Cererem, neque filia ma-
 trem. 485
 Audit: & alternis nomen vtrumque petit.
 Vnaque, pastorem vidisset an arua colentem,
 Vox erat, Hac gressus ecqua puella tulit?
 Iam color vnus inest rebus; tenebrisque teguntur
 Omnia: iam vigiles concituerunt canes. 490
 Alta

Alta
 C
 Illic
 H
 Est
 N
 Quo
 Tu
 Effu
 Et
 Had
 Si
 Hic
 Il
 Sub
 E
 For
 D
 Ille
 P
 Filia
 E
 Mat
 C
 Rest
 T
 Illa
 P
 Sosp
 F

Alta iacet vasti super ora Typhoos Aetne,
 Cuius anhelatis ignibus ardet humus.
 Illic accendit geminas pro lampade pinus:
 Hinc Cereris sacris nunc quoque rada datur.
 Est specus exesi structura pumicis asper; 495
 Non homini regio, non adeunda fera:
 Quo simul ac venit, frenatos curribus angues
 Iungit, & æquoreas sicca pererrat aquas.
 Effugit & Syrtes, & te, Zancleæ Charybdi;
 Et vos, Nisai, naufraga monstra, canes; 500
 Hadriacumque patens late, bimaremque Corinthon.
 Sic venit ad portus, Attica terra, tuos.
 Hic primum sedit gelido mœstissima saxo.
 Illud Cecropidæ nunc quoque triste vocant.
 Sub Ioue duravit multis inmota diebus, 505
 Et Lunæ patiens, & pluuiialis aquæ.
 Fors sua cuique loco est. quò nunc Cerealis Eleusin,
 Dicitur, hoc Celei rura fuisse senis.
 Ille domum glandes excussa que mora rubetis
 Portat, & arsuris arida ligna focis. 510
 Filia parca duas redigebat rupe capellas;
 Et tener in cunis filius æger erat.
 Mater, ait virgo; mota est dea nomine matris;
 Quid facis in solis incommitata iugis?
 Restitit & senior, quamuis onus vrget: et orat, 515
 Tecta suæ subeat quantulacunque casæ.
 Illa negat: simularat anum, mitraque capillos
 Presserat. instanti talia dicta refert:
 Sospes eas, semperque parens: mihi filia rapta est.
 Heu! melior quanto fors tua sorte mea! 520
 Dixit:

Dixit: et, vt lacrimæ, neque enim lacrimare deo-
rum est,

Decidit in tepidos lucida gutta finus.

Flent pariter, molles animi, virgoque senexque.

E quibus hæc iusti verba fuere fenis:

Sic tibi, quam raptam quereris, fit filia sospes; 525

Surge: nec exiguæ despice tecta casa.

Cui dea, Duc, inquit: scisti, qua cogere posses.

Seque leuat saxo, subsequiturque senem.

Dux comiti narrat, quam fit sibi filius æger;

Nec capiat somnos, inuigiletque malis. 530

Illa soporiferum, paruos initura penates,

Colligit agresti lene papauer humo.

Dum legit; obliuio fertur gustasse palato,

Longamque imprudens exsoluisse famem.

Quæ quia principio posuit ieiunia noctis; 535

Tempus habent mystæ sidera visa cibi.

Linen vt intrauit, luctus videt omnia plena.

Iam spes in puero nulla salutis erat.

Matre salutata, mater Metanira vocatur,

Tangere dignata est os puerile suo. 540

Pallor abit, subitasque vident in corpore vires.

Tantus caelesti venit ab ore vigor.

Tota domus læta est. hoc est, materque pater-
que

Nataque: tres illi tota fuere domus.

Mox epulas ponunt, liquefacta coagula lacte, 545

Pomaque, & in teneris aurea mella fauis.

Abstinet alma Ceres, somnique papauera caussas

Dat tibi cum tepido lacte bibenda, puer.

Noctis

Noctis erat mediū, placidique silentiā somni;
 Triptoleimum gremio sustulit illa suo: 550
 Terque manu permulsi eum: tria carmina dixit;
 Carmina mortali non referenda sono.
 Inque foco pueri corpus viuentē fauilla
 Obruit, humanum purget vt ignis onus.
 Excutitur somno stulte pia mater; & amens, 555
 Quid facis? exclamat: membraque ab igne rapit.
 Cui dea, Dum non es, dixit, sceleratā fuisti:
 Irrita materno sunt mea dona metu.
 Iste quidem mortalis erit: sed prius arabit,
 Et feret, & culta præmia tollet humo. 560
 Dixit: & egrediens nubem trahit, inque dracones
 Transit, & aligero tollitur axe Ceres.
 Sunion expositum, Piræaque tuta recessu
 Linqvit, & in dextrum quæ iacet ora latus.
 Hinc init Aegæum; quo Cycladas adspicit
 omnes; 565
 Ioniumque rapax, Icariumque legit.
 Perque vrbes Asiæ longum petit Hellespontum:
 Diuersumque locis alta pererrat iter.
 Nam modo turilegos Arabas, modo despicit Indos:
 Hinc Libys, hinc Meroë, siccaque terra subest. 570
 Nunc adit Hesperios, Rhenum, Rhodanumque, Pa-
 dunque,
 Teque future parens, Tibri, potentis aquæ.
 Quo feror? immensum est erratas dicere terras:
 Præteritus Cereri nullus in orbe locus.
 Errat & in cælo: liquidique immunia ponti 575
 Alloquitur gelido proxima signa polo.

Parrhasides stellæ, (namque omnia nosse potestis,
 Aequoreas nunquam cum subeatis aquas,)
 Persephonen miseræ natam monstrate parenti.
 Dixerat. huic Helice talia verba refert: 580
 Crimine nox vacua est. Solem de virgine rapta
 Consule; qui late facta diurna videt.
 Sol aditus, Quam quæris, ait, ne vana labores,
 Nupta Iouis fratri tertia regna tenet.
 Quæsta diu secum sic est affata Tonantem: 585
 (Maximæque in vultu signa dolentis erant:)
 Si memor es, de quo mihi fit Proserpina nata;
 Dimidium curæ debet habere tuæ.
 Orbe pererrato, sola est iniuria facti
 Cognita: commissi præmia raptor habet. 590
 At neque Persephone digna est prædone marito,
 Nec gener hoc nobis more parandus erat.
 Quid grauius victore Gyge captiua tulissem;
 Quam nunc, te cæli sceptrâ tenente, tuli?
 Verum impune ferat: nos hæc patiamur inultâ. 595
 Reddat, & emendet facta priora nouis.
 Iuppiter hanc lenit, factumque excusat amore;
 Nec gener est nobis ille pudendus, ait.
 Non ego nobillior. posita est mihi regia cælo;
 Possidet alter aquas, alter inane Chaos. 600
 Sed si forte tibi non est mutabile pectus;
 Statque semel iuncti rumpere vincula tori;
 Hoc quoque tentemus, siquidem ieiuna remansit:
 Sin minus; inferni coniugis vxor erit.
 Tartara iussus adit sumtis Caducifer alis: 605
 Speque redit citius, visaque certa refert.

Rapta

Rapta tribus, dixit, soluit ieiunia granis,
 Punica quæ lento cortice poma tegunt,
 Haud secus indoluit, quam si modo rapta fuisset,
 Mæsta parens; longa vixque refecta mora est. 610
 Atque ita, Nec nobis cælum est habitabile, dixit:
 Tænaria recipi me quoque valle iube.
 Et factura fuit: pactus nisi Iuppiter esset,
 Bis tribus vt cælo mensibus illa foret.

Tum demum vultusque Ceres animumque re-
 cepit; 615

Imposuitque suæ spicea ferta comæ.
 Largaque provenit cessatis messis in aruis;
 Et vix congestas area cepit opes.

Alba decent Cererem: vestes Cerealibus albas
 Sumite. nunc pulli velleris vsus abest. 620

Occupat Apriles Idus cognomine Victor
 Iuppiter: hac illi sunt data templa die.
 Hac quoque, ni fallor, populo dignissima nostro
 Atria Libertas cœpit habere sua.

Luce secutura tuos pere, nauita, portus: 625
 Ventus ab occasu grandine mistus erit.
 Sic licet, vt fuerit; tamen hac Mutinensia Cæsar
 Grandine militia contudit arma sua.

Tertia post Veneris cum lux surrexerit Idus;
 Pontifices forda sacra litate boue. 630

Forda ferens bos est, secundaque, dicta ferendo:
 Hinc etiam fetus nomen habere putant.
 Nunc grauidum pecus est: grauidæ nunc femine
 terræ.

Telluri plenæ victima plena datur.

E 7

Pars

Pars cadit arce Iouis: ter denas Curia vaccas 635
 Accipit; & largo sparsa cruore madet.
 Ast vbi visceribus vitulos rapuere ministri,
 Sectaque fumosis extra dedere focis;
 Igne cremat vitulos, quæ natu maxima Virgō;
 Luce Palis populos purget vt ille cinis. 640
 Rege Numa, fructu non respondente labori,
 Irrita decepti vota colentis erant.
 Nam modo ficcus erat gelidis Aquilonibus annus;
 Nunc ager assidua luxuriabat aqua.
 Sæpe Ceres primis dominum fallebat in herbis; 645
 Et leuis obfesso stabat auena solo:
 Et pecus ante diem partus edebat acerbos:
 Agnaque nascendo sæpe necabat ouem.
 Silua verus, nullaque diu violata securi,
 Stabat, Mænalio sacra relicta deo. 650
 Ille dabat tacitis animo responsa quieto
 Noctibus. hic geminas rex Numa mactat oues.
 Prima cadit Fauno; leni cadit altera Somno.
 Sternitur in duro vellus vtrumque solo.
 Bis caput intonsum fontana spargitur vnda; 655
 Bis sua faginea tempora fronde premit.
 Vfus abest Veneris: nec fas animalia mensis
 Ponere: nec digitis annulus vllus inest.
 Veste rudi testum supra noua vellera corpus
 Poniit, adorato per sua verba deo. 660
 Interea placidam redimita papauerè frontem
 Nox venit, & secum somnia nigra trahit.
 Faunus adest; ouiumque premens pede vellera duro,
 Edidit a dextro talia dicta toro:

Morte

Morte boum tibi, Rex, tellus placanda duarum: 665

Det sacris animas vna necata duas.

Excutitur terrore quies; Numa visa reuoluit;

Et secum ambages cacaque iussa refert.

Expedit errantem nemori gratissima coniux;

Et dixit, Grauidæ poseeris extra bouis. 670

Extra bouis dantur grauidæ: felicior annus

Prouenit, & fructum terra pecusque ferunt.

Hanc quondam Cytherea diem properantius ire

Iussit, & æthereos præcipitauit equos;

Vt titulum imperii quam primum luce sequenti 675

Augusto iuueni prospera bella darent.

Sed iam præteritas quartus tibi Lucifer Idus

Respicit, hac Hyades Dorida nocte petunt.

Tertia post Hyadas cum lux erit orta remotas;

Carcere partitos Circus habebit equos. 680

Cur igitur missæ vincis ardentia tædis

Terga ferant vulpes, causa docenda mihi.

Frigida Carseoli, nec oliuis apta ferendis,

Terra, sed ad segetes ingeniosus ager.

Hac ego Pelignos, natalia rura, petebam; 685

Parua, sed assiduis vuida semper aquis.

Hospitis antiqui solitas intrauimus ades.

Demserat emeritis iam inga Phœbus equis.

Is mihi multa quidem, sed & hæc, narrare solebat;

Vndè meum præsens instrueretur opus: 690

Hoc, ait, in campo, campumque ostendit, habebat

Rus breue cum duro parca colona viro.

Ille suam peragebat humum: siue vsus aratri,

Siue cauae falcis, siue bidentis erat.

Hæc

Hæc modo verrebat stantem tibicine villam: 695
Nunc matris plumis oua fouenda dabat.

Aut virides maluas, aut fungos colligit albos:

Aut humilem grato calfacit igne focum.

Et tamen assiduis exercet brachia telis;

Aduersumque minas frigoris arma parat. 700

Filius huius erat primo lasciuus in æuo;

Addideratque annos ad duo lustra duos.

Is capit extremi vulpem sub valle salicti:

Abstulerat multas illa cohortis aues.

Captiuam stipula scenoque inuoluit, & ignes 705

Admouet. vrentes effugit illa manus.

Qua fugit, incendit vestitos messibus agros:

Damnosis vires ignibus aura dabat.

Factum abiit; monumenta manent. nam viuere
captam

Nunc quoque lex vulpem Carseolana vetat. 710

Vtque luat pœnas gens hæc, Cerealibus ardet:

Quoque modo segetes perdidit, ipsa perit.

Postera cum venier, terras visura patentes,

Memnonis in roseis lutea mater equis;

E duce lanigeri pecoris, qui prodidit Hellen, 715

Sol abit: egresso victima maior adest.

Vacca sit an taurus, non est cognoscere promptum;

Pars prior apparet: posteriora latent.

Seu tamen est taurus, siue est hoc femina signum;

Iunone inuita munus amoris habet. 720

Nox abiit, oriturque Aurora. Palilia poscor.

Non poscor frustra; si fauet alma Pales.

Alma

- Alma Pales, fateas pastoria sacra canenti;
 Prosequor officio si tua festa pio.
 Certe ego de vitulo cinerem stipulasque fabales 735
 Sape tuli plena, februa casta, manu.
 Certe ego transilui pōstas ter in ordine flammās;
 Virgaque roratas laurea misit aquas.
 Mota dea est; operique fauet. naualibus exi,
 Puppis: habent ventos iam tua vela suos. 730
 I, pete virginea, populus, suffimen ab ara:
 Vesta dabit. Vesta munere purus eris.
 Sanguis equi suffimen erit, vitulique fauilla.
 Tertia res, dura culmen inane fabæ.
 Pastor, oues saturas ad prima crepuscula lustra. 735
 Vda prius spargat, virgaque verrat humum.
 Frondibus, & fixis decorentur ouilia ramis;
 Et tegat ornatas longa corona fores.
 Carulei fiant vino de sulphure fumi;
 Tactaque fumanti sulphure balent ouis. 740
 Vre mares oleas, tædamque, herbasque Sabinas;
 Et crepet in mediis laurus adusta focis.
 Libaque de milio milii fiscella sequatur:
 Rustica præcipue quo dea lata cibo est.
 Adde dapēs mulctramque suas: dapibusque re-
 sectis 745
 Siluicolam tepido lacte precare Palen.
 Consule, dic, pecori pariter, pecorisque ma-
 gistris:
 Effugiat stabulis noxa repulsa meis.
 Sive sacro pauī, sediue sub arbore sacra;
 Pabulaque e bustis inscia carpsit ouis: 750
 Seu

Seu nemus intraui vetitum, nostrisue fugatæ
 Sunt oculis Nymphæ, semicaperue deus:
 Seu mea falx ramo lucum spoliauit opaco,
 Vnde data est ægræ fiseinâ frondis oui:
 Da veniam culpæ: nec, dum degrandinat, obstitit 755
 Agresti fano supposuisse pecus:
 Nec noceat turbasse lacus. ignoscite, Nymphæ;
 Mora quod obscuras vngula fecit aquas.
 Tu, dea, pro nobis fontes fontanaque placæ
 Numina; tu sparsos per nemus omne deos. 760
 Nec Dryadas, nec nos videamus labra Dianæ;
 Nec Faunum, medio cum premit arua die.
 Pelle procul morbos. valeant hominesque greges-
 que;
 Et valeant vigiles, prouida turba, canes.
 Neue minus multo redigam, quam mane fue-
 runt; 765
 Neue gemam referens vellera rapta lupo.
 Absit iniqua fames. herbæ, frondesque supersint:
 Quæque lauent artus, quæque bibantur, aqua.
 Vbera plena premam. referat mihi caseus ara;
 Dentque viam liquido vimina rara sero. 770
 Sitque salax aries; conceptaque semina coniux
 Reddat; & in stabulo multa sit agna meo.
 Lanaque proueniat nullas læsura puellas,
 Mollis, & ad teneras quamlibet apta manus.
 Quæ precor, eueniant: & nos faciamus ad annum 775
 Pastorum dominæ grandia liba Pali.
 His dea placanda est: hæc tu conuersus ad ortus
 Dic ter, & in viuo perlue rore manus.

Tum

Tum
 La
 Mox
 Tr
 Expo
 Tu
 Omni
 Ex
 An, q
 Su
 Iunx
 Ign
 An, q
 Hi
 Vix
 Cl
 Pars
 Sc
 Prim
 H
 An r
 In
 Nun
 T
 Mut
 E
 Per
 C
 Ipse
 V

Tum licet, apposita, veluti cratere, camella,
 Lac niueum potes, purpureamque saram. 780
 Moxque per ardentis stipula crepitanis acervos
 Traicias celeri strenua membra pede.
 Expositus mos est. moris mihi restat origo.
 Turba facit dubium; cæptaque nostra tenet.
 Omnia purgat edax ignis, viriumque metallis 785
 Excoquit. idcirco cum duce purgat oues.
 An, quia cunctarum contraria femina rerum
 Sunt duo discordes ignis & vnda dei;
 Iunxerunt elementa patres: aptumque putarunt
 Ignibus & sparsa tangere corpus aqua? 790
 An, quod in his vitæ causa est; hæc perdidit exul:
 His noua fit coniux: hæc duo magna putant?
 Vix equidem credo; sunt, qui Phaëthonta referri
 Credant, & nimias Deucalionis aquas.
 Pars quoque, cum saxis pastores saxa terebant, 795
 Scintillam subito profuuisse ferunt.
 Prima quidem periit: stipulis excepta secunda est.
 Hoc argumenti flamma Palilis habet.
 An magis hunc morem pietas Aeneia fecit,
 Innocuum victo cui dedit ignis iter? 800
 Num tamen est vero propius; cum condita Roma est,
 Transferri iussos in noua tecta Lares?
 Mutantesque domum tectis agrestibus ignem,
 Et cessatura supposuisse caesa?
 Per flammam saluisse pecus, saluisse colonos? 805
 Quod sit natali nunc quoque, Roma, tuo.
 Ipse locus causas vati facit. Urbis origo
 Venit. ades festis, magne Quirine, tuis.

Iam

Iam luerat pœnas frater Numitoris, & omne
 Pastorum gemino sub duce vulgus erat. 810
 Contrahere agrestes, & mœnia ponere vtrique
 Conuenit. ambigitur, mœnia ponat vter.
 Nil opus est, dixit, certamine, Romulus, vllò.
 Magna fides auium est: experiamur aues.
 Res placet. alter inuit nemorosi saxa Palati: 815
 Alter Auentinum mane cacumen adit.
 Sex Remus, hic volucres bis sex videt ordine. pacto
 Statur: & arbitrium Romulus vr̄bis habet.
 Apta dies legitur, qua mœnia signet aratro.
 Sacra Palis suberant: inde mouetur opus. 820
 Fossa fit ad solitum: frugēs iaciuntur in ima,
 Et de vicino terra petita solo.
 Fossa repletur humo, plenæque imponitur ara;
 Et nouus accenso fungitur igne focus.
 Inde premens stiuam designat mœnia fulco: 825
 Alba iugum niueo cum boue vacca tulit.
 Vox fuit hæc Regis: Condenti, Iuppiter, vr̄bem,
 Et genitor Mauors; Vestaque mater, ades:
 Quosque pium est adhibere deos, aduertite cuncti:
 Auspicius vobis hoc mihi surgat opus. 830
 Longa sit huic ætas, dominæque potentia terræ:
 Sitque sub hac oriens occiduusque dies.
 Ille precabatur. tonitru dedit omina læuo
 Iuppiter: & læuo fulmina missa polo.
 Augurio læti iaciunt fundamina ciues; 835
 Et nouus exiguo tempore murus erat.
 Hoc Celer vr̄get opus, quem Romulus ipse vocarat;
 Sintque, Celer, curæ, dixerat, ista tuæ.

Neue

Neu
 T
 Qu
 O
 Nec
 H
 Hæc
 D
 Fler
 S
 Dat
 S
 Ofc
 A
 Arf
 F
 Tur
 V
 Vr̄b
 V
 Can
 S
 Et q
 O
 D
 Nur
 M
 Pof
 P

Neue quis aut muros, aut factam vomere fossam
Transeat; audentem talia dede neci. 840

Quod Remus ignorans, humiles contempnere muros
Cæpit: & His populus, dicere, turus erit?

Nec mora, transiuit. rutro Celer occupat ausum.
Ille premit duram sanguinolentus humum.

Hæc ubi Rex didicit; lacrimas introrsus obortas 845
Deorat, & clausum pectore vulnus habet.

Flere palam non vult, exemplaue fortia seruat:
Sicque meos muros transeat hostis, ait.

Dat tamen exsequias: nec iam suspendere fletum
Sustinet; & pietas dissimulata patet. 850

Osculaque applicuit posito suprema feretro:
Atque ait; Inuito frater adempte, vale.

Ararosque artus vnxit: fecere, quod ille,
Faustrulus, & mæstas Acca soluta comas.

Tum iuuenem nondum facti fleuere Quirites. 855
Vltima plorato subdita flamma rogo.

Vrbs oritur. quis tunc hoc vlli credere posset?
Victorem terris impositura pedem.

Cuncta regas: & sis magno sub Cæsare semper:
Sæpe etiam plures nominis huius habet. 860

Et quoties steteris domito sublimis in orbe;
Omnia sint humeris inferiora tuis.

Dicta Pales nobis. idem Vinalia dicam.

Vna tamen media est inter vtramque dies,
Numina vulgares Veneris celebrate puellæ. 865

Multa professorum quæstibus apta Venus.

Poscite ture dato formam, populique fauorem:

Poscite blanditias, dignaque verba ioco.

Cumque

Cumque sua domina date grata silymbria myrto,
 Textaque composita iuncea vincla rosa. 870
 Templâ frequentari Collinæ proxima portæ
 Nunc decet; a Siculo nomina colle tenent.
 Utque Syracûsas Arethufidas abstulit armis
 Claudius, & bello te quoque cepit, Eryx:
 Carmine viuacis Venus est translata Sibylla; 875
 Inque suæ stirpis maluit vrbe coli.
 Cur igitur Veneris festum Vinalia dicant,
 Quaritis; & quare sit Iouis ista dies?
 Turnus, an Aeneas Latia gener esset Amata,
 Bellum erat. Hetrufcas Turnus adoptat opes. 880
 Clarus erat, fumtisque ferox Mezentius armis:
 Et vel equo magnus, vel pede maior erat.
 Quem Rutuli Turnusque suis adsciscere tentant
 Partibus. hæc contra dux ita Tuscus ait:
 Stat mihi non paruo virtus mea, vulnera testes; 885
 Armaque, quæ sparsi sanguine sæpe meo.
 Qui petis auxilium, non grandia diuide mecum
 Præmia, de lacubus proxima musta tuis.
 Nulla mora est operæ, vestrum dare; vincere no-
 strum est.
 Quam velit Aeneas ista negata mihi! 890
 Annuerant Rutuli. Mezentius induit arma:
 Induit Aeneas; alloquiturque Iouem.
 Hostica Tyrrheno vota est vindemia Regi,
 Iuppiter: e Latio palmite musta feras.
 Vota valent meliora: cadit Mezentius ingens, 895
 Atque indignanti pectore plangit humum.
 Venerat

Venerat Autumnus calcatis sordidus vniis;

Redduntur merito debita vina Ioui.

Dicta dies hinc est Vinalia. Iuppiter illam

Vindicat, & festis gaudet inesse suis.

900

Sex vbi, quæ restant, luces Aprilis habebit;

In medio cursu tempora veris erunt.

Et frustra pecudem quares Athamantidos Helles:

Signaque dant imbres; exoriturque Canis.

Hac mihi Nomento Romam cum luce redirem,

Obstitit in media candida pompa via.

905

Flamen in antiquæ lucum Robiginis ibat,

Extâ canis flammis, exta daturus ouis.

Protinus accessi; ritus ne nescius essem.

Edidit hæc Flamen verba, Quirine, tuus:

910

Aspera Robigo, parcas Cerealibus herbis:

Et tremat in summa læue cacumen humo.

Tu fata sideribus cæli nutrita secundis

Crescere, dum fiant falcibus apta, finas.

Vis tua non leuis est. quæ tu frumenta notasti;

Mæstus in amissis illa colonus habet.

915

Nec ventj tantum Cereri nocuere, nec imbres;

Nec sic marmoreo pallet adusta geli:

Quantum, si culmos Titan incalfacit vdos,

Tum locus est fræ, diua timenda, tuæ.

920

Parce, precor, scabrasque manus a messibus aufer;

Neue noce cultis: posse nocere sat est.

Nec teneras segetes, sed durum amplectere ferrum:

Quodque potest alios perdere, perde prior.

Vilius gladios & tela nocentia carpes.

925

Nil opus est illis: otia mundus agit.

Sarcula

Sarcula nunc, durusque bidens, & vomer aduncus,
Ruris opes, niteant: inquinet arma situs.

Conatusque aliquis vagina ducere ferrum;
Adstrictum longa sentiat esse mora.

930

At tu ne viola Cererem: semperque colonus
Absenti possit soluere vota tibi.

Dixerat. a dextra villis mantele solutis,
Cumque meri patera turis acerra fuit.

Tura focis vinumque dedit, fibrasque bidentis,
Turpiaque obscenæ, vidimus, exta canis.

935

Tum mihi, Cur detur sacris noua victima, quaris?

Quæsieram: Caussam percipe, Flamen ait:

Est Canis, Icarium dicunt, quo sidere moto

Tosta fitit tellus, præcipiturque seges.

940

Pro cane sidereo canis hic imponitur aræ:

Et, quare pereat, nil nisi nomen habet.

Cum Phrygis Assaraci Titania fratre relicto

Sustulit immenso ter iubar orbe futurum;

Mille venit variis florum dea nexa coronis:

945

Scena ioci morem liberioris habet.

Exit & in Maias sacrum Florale Kalendas.

Tunc repetam: nunc me grandius vrget opus,

Aufert, Vesta, diem: cognato, Vesta, recepta est

Limine. sic iusti constituere patres.

950

Phæbus habet partem; Vestæ pars altera cessit;

Quod superest illis, tertius ipse tenet.

State Palatinæ laurus, prætextaque quereu

Stet domus. æternos tres habet vna deos.

P. OVI-

P. OVIDII NASONIS

FASTORVM

LIBER QVINTVS.

Quaritis, vnde purem Maio data nomina mensi?
Non satis est liquido cognita caussa mihi.

Vt stat, & incertus qua sit sibi nescit eundum,
Cum videt ex omni parte viator iter:

Sic, quia posse datur diuersas reddere causas, 5

Qua ferar, ignoro: copiaque ipsa nocet.

Dicite, quæ fontes Aganippidos Hippocrenes
Grata Medusæi signa tenetis equi.

Dissensere deæ, quarum Polyhymnia cœpit
Prima, silent aliæ; dictaque mente notant. 10

Post chaos, vt primum data sunt tria corpora mundo,

Inque nouas species omne recessit opus;

Pondere terra suo subsedit, & aquora traxit:

At cælum leuitas in loca summa tulit.

Sol quoque cum stellis nulla grauitate retentus, 15

Et vos Lunares exsiluistis equi.

Sed neque terra diu cælo, nec cætera Phæbo

Sidera cedebant: par erat omnis honos.

Sæpe aliquis folio, quod tu, Saturne, tenebas,

Ausus de media plebe sedere deus. 20

Et latus Oceano quisquam deus aduena iunxit:

Tethys & extremo sæpe recepta loco est.

F

Donec

Donec Honos, placidoque decens Reuerentia vultu
 Corpora legitimis impoſuere toris.
 Hinc fata Maiestas; hos est dea censa parentes: 25
 Quaque die partu est edita, magna fuit.
 Nec mora: confedit medio sublimis Olympo
 Aurea, purpureo conspicienda sinu.
 Confedere simul Pudor & Metus. omne videres
 Numen ad hanc cultus composuisse suos. 30
 Protinus intrauit mentes suspectus honorum.
 Fit pretium dignis; nec sibi quisque placet.
 Hic status in caelo multos permansit in annos;
 Dum senior fatis excidit arce deus,
 Terra feros partus, immania monstra, Gigantas 35
 Edidit, auſuros in Iouis ire domum,
 Mille manus illis dedit, & pro curibus angues;
 Atque ait, In magnos arma mouete deos,
 Exſtruere hi montes ad fidera summa parabant,
 Et magnum bello sollicitare Iouem, 40
 Fulmina de caeli iaculatus Iuppiter arce,
 Vertit in auctores pondera vasta suos,
 His bene Maiestas armis defensa deorum
 Restat: & ex illo tempore firma manet.
 Assidet illa Ioui: Iouis est fidissima custos; 45
 Et praestat sine vi scepra tremenda Ioui.
 Venit & in terras: coluerunt Romulus illam
 Et Numa: mox alii, tempore quisque suo.
 Illa patres in honore pio matresque tuetur:
 Illa comes pueris virginibusque venit. 50
 Illa datos fascēs commendat, eburque curule:
 Illa coronatis alta triumphat equis.

Finierat

Finierat voces Polyhymnia. dicta probarunt
 Clioque, & curuæ scita Thalia lyra.
 Excipit Vranie: fecere silentia cunctæ;
 Et vox audiri nulla, nisi illa, potest. 55
 Magna fuit quondam capitis reuerentia cani,
 Inque suo pretio ruga senilis erat.
 Martis opus iuuenes, animosaque bella gerebant:
 Et pro dis aderant in statione suis. 60
 Viribus illa minor, nec habendis vtilis armis,
 Consilio patriæ saepe ferebat opem.
 Nec nisi post annos patuit tunc Curia seros:
 Nomen & ætatis mite Senatus erat.
 Iura dabat populo senior: finitaque certis 65
 Legibus est ætas, vnde petatur honos.
 Et medius iuuenum, non indignantibus ipsis,
 Ibat: & interior, si comes vnus erat.
 Verba quis auderet coram sene digna rubore
 Dicere? censuram longa senecta dabat. 70
 Romulus hoc vidit: selectaque pectora Patres
 Dixit. ad hos Urbis summa relata nouæ.
 Hinc sua maiores posuisse vocabula Maio
 Tangor, & ætati consuluisse suæ.
 Et Numitor dixisse potest, Da, Romule, menssem 75
 Hunc senibus; nec auum sustinuisse nepos.
 Nec leue præpositi pignus successor, honoris
 Iunius, a iuuenum nomine dictus, habet.
 Tum sic, neglectos hedera redimita capillos,
 Prima sui cœpit Calliopea chori: 80
 Duxerat Oceanus quondam Titanida Tethyn,
 Qui terram liquidis, qua patet, ambit aquis.

Hinc fata Pleione cum caelifero Atlante
 Iungitur, vt fama est; Pleiadasque parit.
 Quarum Maja suas forma superasse sorores 85
 Traditur, & summo concubuisse Ioui.
 Hæc enixa iugo cupressiferæ Cyllenes,
 Aetherium volucris qui pede carpit iter.
 Arcades hunc, Ladonquerapax, & Manalos ingens
 Rite colunt, Luna credita terra prior. 90
 Exsul ab Arcadiis Latios Euander in agros
 Venerat: impositos attuleratque deos.
 Hic, vbi nunc Roma est orbis caput, arbore & herbæ,
 Et pauca pecudes, & casa rara fuit.
 Quo postquam ventum; Consistite, præcia mater, 95
 Nam locus imperitrus erit istud, ait.
 Et matri & vati parer Nonacrius heros;
 Inque peregrina consistit hospes humo.
 Sacraque multa quidem, sed Fauni prima bicornis
 Has docuit gentes, alipedisque dei. 100
 Semicaper, coleris cinctus, Faune, Lupercis;
 Cum lustrant celebres vellera secta vias.
 At tu materno donasti nomine mensem,
 Inventor curæ, furibus apte, fidis.
 Nec pietas hæc prima tua est: septena putaris, 105
 Pleiadum numerum, fila dedisse lyræ.
 Hæc quoque deserat; laudataque voce fororum est.
 Quid faciam? turbæ pars habet omnis idem.
 Gratia Pieridum nobis æqualiter adsit;
 Nullaque laudetur plusue minusue mihi. 110
Ab Ioue surgat opus. prima mihi nocte videnda
 Stella est in cunas officiosa Iouis.

Nascitur

Nascitur Olenia signum pluuiiale Capellæ:
Illa dati cælum præmia lactis habet.

Nais Amalthea, Crææ nobilis Ida, 115
Dicitur in siluis oculuisse Iouem.

Hæc fuit hædorum mater formosa duorum,
Inter Dictæos conspicienda greges;

Cornibus aëriis, atque in sua terga recuruis:
Vbere, quod nutrix posset habere Iouis. 120

Lac dabat illa deo. sed fregit in arbore cornu:
Truncaque dimidia parte decoris erat.

Sustulit hoc Nymphe; cinctumque recentibus
herbis,

Et plenum pomis ad Iouis ora tulit,
Ille, vbi res cæli tenuit, folioque paterno 125

Sedit, & inuicto nil Ioue maius erat,
Sidera nutricem, nutricis fertile cornu,

Fecit; quod domina nunc quoque nomen
habet.

Præstitibus Maïæ Laribus videre Kalendæ
Aram constitui, signaque parua deum. 130

Vouerat illa quidem Curius: sed multa vetustas
Destruit, & saxo longa senecta nocet.

Causa tamen positi fuerat cognominis illis,
Quod præstant oculis omnia tuta suis.

Stant quoque pro nobis, & præsent mœnibus
Vrbis, 135

Et sunt præsentés, auxiliumque ferunt.
At canis ante pedes, saxo fabricatus eodem,

Stabat, quæ standi cum Lare causa fuit?
F 3 Seruat

Servat vterque domum, domino quoque fidus
vterque.

Compita grata deo: compita grata cani. 140

Exagitant & Lar, & turba Diania, fures:

Peruigilantque Lares; peruigilantque canes.

Bina genellorum quærebam signa deorum,

Viribus annosæ facta caduca mora:

Mille Lares, Geniumque ducis, qui tradidit illos, 145

Urbs habet; & vici numina trina colunt.

Quo feror? Augustus mensis mihi carminis
huius

Ius dabit. interea diua canenda Bona est.

Est moles natiua: loco res nomina fecit.

Appellant saxum: pars bona montis ea est. 150

Huic Remus insiterat frustra, quo tempore fratri

Prima Paletina signa dedistis aues.

Templa Patres illic, oculos exosa viriles,

Leniter accliuu constituere iugo.

Dedicat hæc veteris Clausorum nominis heres 155

Virgineo nullum corpore passa virum.

Livia restituit; ne non imitata maritum

Esset, & ex omni parte secuta virum.

Postera cum roseam pulsas Hyperionis astris

In matutinis lampada tollit equis; 160

Frigidus Argestes summas mulcebit aristas,

Candidaque a Calabris vela dabuntur aquis.

At simul inducunt obscura crepuscula noctem;

Pars Hyadum toto de grege nulla later.

Ora micant Tauri septem radiantia flammis, 165

Nauita quas Hyadas Graius ab imbre vocat.

Pars

Pars Bacchum nutritisse putat: pars credidit esse

Tethyos has neptes, Oceanique senis.

Nondum stabat Atlas, humeros oneratus Olympo;

Cum satus est forma conspiciendus Hyas. 170

Hunc stirps Oceani maturis nisibus Aethra

Edidit, & Nymphas: sed prior ortus Hyas.

Dum noua lanugo; pauidos formidine ceruos

Terret: & est illi præda benigna lepus.

At postquam virtus annis adoleuit; in apros 175

Audet, & hirsutas cominus ire leas.

Dumque petit latebras fetæ catulosque leanae;

Ipsè fuit Libycæ præda cruenta feræ.

Mater Hyan, & Hyan mæstæ fleuere sorores;

Ceruicemque polo suppositurus Atlas. 180

Victus vterque parens tamen est pietate sororum.

Illæ dedit cælum: nomina fecit Hyas.

Mater, ades, florum, ludis celebranda iocosis:

Distuleram partes mense priore tuas.

Incipis Aprili: transis in tempora Maii. 185

Alter te fugiens, cum venit alter, habet.

Cum tua sint, cedantque tibi confinia mensum;

Conuenit in laudes ille vel iste tuas.

Circus in hunc exit, clamataque palma Theatris:

Hoc quoque cum Circi munere carmen eat. 190

Ipsa doce, quæ sis. hominum sententia fallax.

Optima tu proprii nominis auctor eris.

Sic ego; sic nostris respondit diua rogatis:

(Dum loquitur, vernas efflat ab ore rosas.)

Chloris eram, quæ Flora vocor. corrupta Latino 195

Nominis est nostri littera Græca sono.

F 4

Chloris

Chloris eram Nymphe campi felicis, vbi audis

Rem fortunatis ante fuisse viris.

Quæ fuerit mihi forma, graue est narrare mo-
destæ :

Sed generum matri repperit illa deum. 200

Ver erat; errabam. Zephyrus conspexit; abibam.

Insequitur; fugio. fortior ille fuit.

Et dederat fratri Boreas ius omne rapinæ,

Ausus Erechthea præmia ferre domo.

Vim tamen emendat dando mihi nomina nuptæ: 205

Inque meo non est vlla querela toro.

Vere fruor semper: veri nitidissimus annus.

Arbor habet frondes, pabula semper humus.

Est mihi fecundus dotalibus hortus in agris.

Aura fouet; liquida fonte rigatur aqua. 210

Hunc meus impleuit generoso flore maritus:

Atque ait, Arbitrium tu, dea, floris habe.

Sæpe ego digestos volui numerare colores;

Nec potui. numero copia maior erat.

Roscida cum primum foliis excussa pruina est, 215

Et varia radijs intepuere comæ;

Comueniunt pictis incinctæ vestibus Horæ,

Inque leues calathos munera nostra legunt.

Protinus arripiunt Charites; nectuntque coronas,

Serraque cælestes implicitura comas. 220

Prima per immensas sparsi noua semina gentes.

Vnius tellus ante coloris erat.

Prima Therapnæo feci de sanguine florem:

Et manet in folio scripta querela suo.

Tu

Tu quoque nomen habes cultos, Narcisse, per
hortos: 225

Infelix, quod non alter & alter eras!

Quid Crocon, aut Attin referam, Cinyraque
creatum;

De quorum per me vulnere surgit honor?

Mars quoque, si nescis, per nostras editus artes.

Iuppiter hoc vt adhuc nesciat, vsque precor. 230

Sancta Iouem Iuno, nata sine matre Minerua,

Officio doluit non eguisse suo.

Ibat, vt Oceano quereretur furta mariti;

Restitit ad nostras fessa labore fores.

Quam simul adspexi; Quid te, Saturnia, dixi, 235

Attulit? exponit, quem petat, illa locum.

Addidit & causam. verbis solabar amicis.

Non, inquit, verbis cura leuanda mea est.

Si pater est factus neglecto coniugis vsu

Iuppiter, & solus nomen vtrumque tenet; 240

Cur ego desperem fieri sine coniuge mater:

Et parere intacto, dummodo casta, viro?

Omnia tentabo latis medicamina terris;

Et freta, Tartareos excutiamque sinus.

Vox erat in cursu: vultrum dubitantis habebam. 245

Nescio quid, Nymphe, posse videris, ait.

Ter volui promittere opem, ter lingua retenta est:

Ira Iouis magni causa timoris erat.

Fer, precor, auxilium, dixit; celabitur auctor:

Et Stygiae numen testificatur aqua. 250

Quod peris, Oleniis, inquam, mihi missus ab aruis

Flos dabit. est hortis vnicus ille meis.

Qui dabat, Hoc, dixit, sterilem quoque tange iu-
vencam;

Mater erit. tetigi. nec mora; mater erat.

Protinus harentem decerpfi pollice florem. 255

Tangitur: & tacto concipit illa sinu.

Iamque grauis Thracen, & læua Propontidos intrat:

Fitque potens voti; Marsque creatus erat,

Qui memor accepti per me natalis, Habeto

Tu quoque Romulea, dixit, in Vrbe locum. 260

Forsitan in teneris tantum mea regna coronis

Esse putes. tangunt numen & arua meum.

Si bene floruerint segetes; erit area diues.

Si bene floruerit vinea; Bacchus erit.

Si bene floruerint oleæ; nitidissimus annus: 265

Pomaque prouentum temporis huius habent.

Flore semel læso pereunt vicinæque fabæque:

Et pereunt lentes, aduena Nile, tuæ.

Vina quoque in magnis operose condita cellis

Florent: & nebulae dolia summa tegunt. 270

Mella meum munus. volucres ego mella daturas

Ad violam, & cytisos, & thyma cana voco.

Nos quoque idem facimus: tunc cum iuuenilibus
annis

Luxuriant animi, corporaque ipsa vigent.

Talia dicentem tacitus mirabar. at illa, 275

Ius tibi discendi, si qua requiris, ait.

Dic, dea, ludorum, respondi, qua sit origo.

Vix bene desieram; rettulit illa mihi.

Cætera luxuriæ nondum instrumenta vigebant:

Aut pecus, aut latam diues habebat humum. 280

Hinc

Hinc etiam locuples, hinc ipsa pecunia dicta est.
 Sed iam de vetito quisque parabat opes.
 Venerat in morem populi depascere saltus:
 Idque diu licuit, pœnaque nulla fuit.
 Vindice seruabant nullo sua publica vulgus: 285
 Iamque in priuato pascere inertis erat.
 Plebis ad Aediles delata licentia talis
 Publicios: animus defuit ante viris.
 Rem populus recipit: multam subiere nocentes.
 Vindicibus laudi publica cura fuit. 290
 Multa data est ex parte mihi: magnoque fauore
 Victores Ludos instituere novos.
 Parte locant cliuum, qui tunc erat ardua rupes.
 Vitale nunc iter est; Publiciumque vocant.
 Annua credideram spectacula facta; negauit: 295
 Addidit & dictis altera verba suis.
 Nos quoque tangit honos. festis gaudemus, & aris:
 Turbaque caelestes ambitiosa sumus.
 Sæpe deos aliquis peccando fecit iniquos:
 Et pro delictis hostia blanda fuit. 300
 Sæpe Iouem vidi, cum iam sua mittere vellet
 Fulmina, ture dato sustinuisse manum.
 At si negligimur; magnis iniuria pœnis
 Soluirur: & iustum præterit ira modum.
 Respice Thestiaden; flammis absentibus arsit. 305
 Causa est, quod Phœbes ara sine igne fuit.
 Respice Tantaliden: eadem dea vela tenebat.
 Virgo est; & spretos bis tamen vltra focos.
 Hippolyte infelix, velles coluisse Dionen,
 Cum consternatis diripereris equis. 310

Longa referre mora est collata obliuia damnis.
 Me quoque Romani præteriere Patres.
 Quid facerem? per quod fierem manifesta doloris?
 Exigerem nostræ qualia damna notæ?
 Excidit officium tristi mihi, nulla tuebar 315
 Rura: nec in pretio fertilis hortus erat.
 Lilia deciderant: violas arere videres,
 Filaque punicei languida facta croci.
 Sæpe mihi Zephyrus, Dotes corrumpere noli
 Ipsa tuas, dixit: dos mihi vilis erat. 320
 Florebant oleæ; venti nocuere proterui.
 Florebant segetes; grandine læsa Ceres.
 In spe vitis erat: cælum nigrescit ab Austris,
 Et subita frondes decutiuntur aqua.
 Nec volui fieri, nec sum crudelis in ira: 325
 Cura repellendi sed mihi nulla fuit.
 Conuenere Patres: & si bene floreat annus,
 Numinibus nostris annua festa vouent.
 Annuimus voto, Consul cum Consule ludos
 Postumio Lanæ persoluere mihi. 330
 Quærere conabar, quare lasciuiæ maior
 His foret in Ludis, liberiorque iocus:
 Sed mihi succurrit, numen non esse seuerum;
 Aptaque deliciis munera ferre deam.
 Tempora futilibus cinguntur tota coronis; 335
 Et latet iniecta splendida menta rosa.
 Ebrius incinctis philyra conuiua capillis
 Saltat, & imprudens vitur arte meri.
 Ebrius ad durum formosæ limen amicæ
 Cantat. habent vnctæ mollia sarta comæ. 340
 Nulla

Nulla coronata peraguntur seria fronte;

Nec liquida vinctis flore bibuntur aqua.

Donec eras mistus nullis, Acheloë, racemis;

Gratia fumendæ non erat vlla rosa.

Bacchus amat flores: Baccho placuisse coronam, 345

Ex Ariadnæo sidere nosse potes.

Scena leuis decet hanc: non est, mihi credite, non
est

Illa cothurnatas inter habenda deas.

Turba quidem cur hos celebrent meretricia ludos,

Non ex difficili caussa petenda subest. 350

Non est de tetricis, non est de magna professis:

Vult sua plebeio sacra patere choro.

Et monet ætatis specie, dum floreat, vti:

Contemni spinam, cum cecidere rosa.

Cur tamen, vt dantur vestes Cerealibus albæ, 355

Sic hæc est cultu versicolore decens?

An quia maturis albescit messis aristis;

Et color & species floribus omnis inest?

Annuit; & motis flores cecidere capillis:

Accidere in mensas vt rosa missa solet. 360

Lumina restabant; quorum me caussa latebat.

Cum sic errores abstulit illa meos.

Vel quia purpureis collucent floribus agri;

Lumina sunt nostros visa decere dies:

Vel quia nec flos est hebeti, nec flamma, colore, 365

Atque oculos in se splendor vterque trahit:

Vel quia deliciis nocturna licentia nostris

Conuenit. a vero tertia caussa venit.

F 7

Est

Est breue præterea, de quo mihi querere restat,
 Si liceat, dixi. dixit & illa, Licet. 370
 Cur tibi pro Libycis claudantur rete leanis
 Imbelles caprea, sollicitusque lepus.
 Non sibi, respondit, siluas cessisse; sed hortos,
 Aruaque pugnaci non adeunda fera.
 Omnia finierat: tenues secessit in auras. 375
 Mansit odor. posses scire fuisse deam.
 Floreat ut toto carmen Nasonis in ævo;
 Sparge, precor, donis pectora nostra tuis.
Nocte minus quarta promet sua sidera Chiron
 Semiuir, & flauis corpore mistus equi. 380
 Pelion Hæmonia mons est obuersus in Austros:
 Summa virent pinu: cætera quercus habet.
 Philyrides tenuit. saxo stant antra vetusto,
 Quæ iustum memorant incoluisse senem.
 Ille manus, olim missurus Hæctora leto, 385
 Creditur in lyricis detinuisse modis.
 Venerat Alcides exacta parte laborum;
 Iussaque restabant vltima pæne viro.
 Stare simul casu Troia duo fata videres:
 Hinc puer Aeacides, hinc Ioue natus erat. 390
Excipit hospitio iuuenem Philyreius heros:
 Et causam aduentus hic rogat, ille docet.
 Perspicit interea clauam spoliūque leonis:
 Virque, ait, his armis, armaque digna viro.
 Nec se, quin horrens auderent tangere feris 395
 Vellus, Achilleæ continuere manus.
 Dumque senex tractat squallentia tela venenis;
 Excidit, & læuo fixa sagitta pede est.

Inge-

370 Ingemuit Chiron, traxitque e corpore ferrum:

Adgemit Alcides, Hamoniusque puer. 400

Ipse tamen lectas Pagasais collibus herbas

Temperat, & varia vulnera mulcet ope.

Virus edax superabat opem: penitusque recepta

Ossibus, & toto corpore pestis erat.

375 Sanguine Centauri Lernææ sanguis Echidnæ 405

Mistus ad auxilium tempora nulla dabant.

Stabar, vt ante patrem, lacrimis perfusus Achilles:

Sic flendus Peleus, si moreretur, erat.

Sæpe manus agras manibus fingebat amicis:

[Morum, quos fecit, præmia doctor habet.] 410

Oscula sæpe dedit, dixit quoque sæpe iacenti:

Viue, precor; nec me, care, relinque, pater.

Nona dies aderat; cum tu, iustissime Chiron,

Bis septem stellis corpora cinctus eras.

385 **H**unc lyra curua sequi cuperet; sed idonea
nondum 415

Est via. nox aptum tertia tempus erit.

Scorpions in celo, cum cras lucescere Nonas

Dicimus, a media parte notandus erit.

390 **H**unc vbi protulerit formosa ter Hesperus ora,

Ter dederint Phæbo sidera victa locum; 420

Ritus erit veteris, nocturna Lemuria, sacri:

Inferias tacitis Manibus illa dabunt.

395 Annus erat breuior; nec adhuc pia Februa norant:

Nec tu dux mensum, Iane biformis, eras.

Iam tamen extincto cineri sua dona ferebant; 425

Compositique nepos busta piabat aui.

Mensis

Mensis erat Maius, maiorum nomine dictus,
 Qui partem prisca nunc quoque moris habet.
 Nox vbi iam media est, somnoque silentia
 præbet;

Et canis, & variæ conticuiſtis aues; 430

Ille memor veteris ritus, timidusque deorum,
 Surgit: habent gemini vincula nulla pedes.

Signaque dat, digitis medio cum pollice iunctis;
 Occurrat tacito ne leuis vmbra sibi.

Terque manus puras fontana perluit vnda; 435
 Veritur, & nigras accipit ore fabas.

Aversusque iacit: sed dum iacit, Hæc ego mitto;

His, inquit, redimo meque meosque fabis.

Hoc nouies dicit, nec respicit. vmbra putatur

Colligere, & nullo terga vidente sequi. 440

Rursus aqua tangit, Temesæaque concrepat æra:
 Et rogat, vt testis exeat vmbra suis.

Cum dixit nouies, Manes exire paterni,
 Respicit, & pure sacra peracta putat.

Dicta sit vnde dies, quæ nominis exſter origo, 445

Me fugit. ex aliquo est inuenienda deo.

Pleiade nate, mone, virga venerande potenti:

Sæpe tibi Stygii regia visa Iouis.

Venit adoratus Caducifer. accipe causſam

Nominis. ex ipſo cognita causſa deo est. 450

Romulus vt tumulto fraternas condidit vmbas,

Et male veloci iuſta ſoluta Remo;

Fauſtulus infelix & paſſis Acca capillis

Spargebant lacrimis oſſa peruſta ſuis.

Inde

Inde domum redeunt sub prima crepuscula
mœsti; 455

Vtque erat, in duro procubuerunt toro.

Vmbra cruenta Remi visa est assistere lecto,

Atque hæc exiguo murmurè verba loqui:

En! ego dimidium vestri parsque altera voti,

Cernite, sim qualis; qui modo qualis eram! 460

Qui modo, si volucres habuisssem regna iubentes,

In populo potui maximus esse meo:

Nunc elapsa rogi flammis, & inanis imago.

Hæc est ex illo forma relicta Remo.

Heu! vbi Mars pater est? si vos modo vera
locuti; 465

Vberaque expositis ille ferina dedit?

Quem lupa seruauit, manus hunc temeraria ciuis

Perdidit. o! quanto mitior illa fuit!

Sæue Celer, crudelem animam per vulnera reddas:

Vtque ego, sub terras sanguinolentus eas. 470

Noluit hoc frater. pietas æqualis in illo est.

Quod potuit, lacrimas in mea fata dedit.

Hunc vos per lacrimas, per vestra alimenta rogare,

Vt celebrem festo signet honore diem.

Mandantem amplecti cupiant, & brachia ten-
dunt. 475

Lubrica prensantes effugit vmbra manus.

Vt secum fugiens somnos abduxit imago;

Ad regem voces fratris vterque ferunt.

Romulus obsequitur, lucemque Remuria dixit

Illam, qua positis iusta feruntur auis. 480
Aspera

Aspera mutata est in lenem tempore longo
 Littera, quæ toto nomine prima fuit.
 Mox etiam Lemures animas dixere silentum;
 Is verbi sensus, vis ea vocis erat.
 Fana tamen veteres illis claufere diebus; 485
 Ut nunc ferali tempore operta vides.
 Nec viduæ tædis eadem, nec virginis apta
 Tempora. quæ nupsit, non diuturna fuit.
 Hac quoque de causa, (si te proueria tangunt,)
 Mense malas Maio nubere, vulgus ait. 490
 Sed tamen hæc tria sunt sub eodem tempore festa
 Inter se nullo continuata die.
 Quorum si mediis Bæoton Oriona quares;
 Falsus eris. signi causa canenda mihi.
 Iuppiter, & lato qui regnat in æquore, frater, 495
 Carpebant socias, Mercuriusque, vias.
 Tempus erat, quo versa iugo referuntur aratra;
 Et pronum saturæ lac bibit agnus ouis.
 Forte senex Hyrieus, angusti cultor agelli,
 Hos videt, exiguam stabat ut ante casam. 500
 Atque ita, Longa via est, nec tempora longa super-
 sunt,
 Dixit; & hospitibus ianua nostra patet.
 Addidit & vultum verbis; iterumque rogauit.
 Parent promissis; dissimulantque deos.
 Tecta senis subeunt, nigro deformia fumo: 505
 Ignis in hesterno stipite paruius erat.
 Ipse genu posito flammam exfuscitat aura,
 Et promittit quassas comminuitque faces.

Stant

Stant calices. minor inde fabas, olus alter habebant:

Et fumant testu pressus vterque suo. 510

Dumque mora est, tremula dat vina rubentia dextra.

Accipit æquoreus pocula prima deus.

Quæ simul exhaustit; Da, nunc bibat ordine, dixit, Iuppiter. audito palluit ille Ioue.

Vt rediit animus; cultorem pauperis agri 515

Immolat, & magno torret in igne bouem.

Quaque puer quondam primis diffuderat annis, Prodit fumoso condita vina cado.

Nec mora: flumineam lino celantibus vluam, Sic quoque non altis discubnere toris. 520

Nunc dape, nunc posito mensæ nituere Lyæo.

Terra rubens crater, pocula fagus erant.

Verba fuere Iouis: Si quid fert imperus, opta;

Omne feres. Placidi verba fuere fenis:

Cara fuit coniux, primæ mihi cura iuuentæ 525

Cognita. nunc vbi sit, quæritis? vna regit.

Huic ego iuratus, vobis in verba vocatis,

Coniugio, dixi, sola frui meo,

Et dixi, & seruo. sed enim diuersa voluntas

Est mihi: nec coniux, & pater esse volo. 530

Annuerant omnes: omnes ad terga iuuentæ

Confiterant. pudor est vltiora loqui.

Tum superiniecta texere madentia terra,

Iamque decem menses; & puer ortus erat.

Hunc Hyrius, quia sic genitus, vocat Vriona; 535

Perdidit antiquum littera prima sonum.

Creuerat

Creuerat immensam: comitem sibi Delia sumfit.
 Ille deæ custos, ille fatelles erat.
 Verba mouent iras non circumspecta deorum:
 Quam nequeam, dixit, vincere, nulla fera est. 540
 Scorpion immisit Tellus fuit impetus illi
 Curua gemelliparæ spicula ferre deæ.
 Obstitit Orion. Latona nitentibus astris
 Addidit: & Meriti præmia, dixit, habe.
 Sed quid & Orion, & cætera sidera mundo 545
 Cedere festinant, noxque coarctat iter?
 Quid solito ciris liquido iubar æquore tollit
 Candida, Lucifero præueniente, dies?
 Fallor? an arma sonant? non fallimur: arma sonabant.
 Mars venit; & veniens bellica signa dedit. 550
 Vltor ad ipse suos cælo descendit honores,
 Templaque in Augusto conspicienda Foro.
 Et deus est ingens, & opus. debebat in Vrbe
 Non aliter nati Mars habitare sui.
 Digna Giganteis hæc sunt delubra tropæis: 555
 Hinc fera Graduum bella mouere decet:
 Seu quis ab Eoo nos impius orbe laceffet;
 Seu quis ab Occiduo Sole domandus erit.
 Prospicit armipotens operis fastigia summi:
 Et probat inuictos summa tenere deos. 560
 Prospicit in foribus diuersæ tela figuræ;
 Armaque terrarum milite victa suo.
 Hinc videt Aenean oneratum pondere sacro;
 Et tot Iulææ nobilitatis auos.

Hinc

Hinc videt Iliaden humeris ducis arma ferentem, 565

Claraque dispositis acta subesse viris.

Spectat & Augusto prætextum nomine templum,

Et visum, lecto Casare, maius opus.

Vouerat hoc iuuenis tunc, cum pia sustulit arma.

A tantis Princeps incipiendus erat. 570

Ille manus tendens, hinc stanti milite iusto,

Hinc coniuratis, talia dicta dedit:

Si mihi bellandi pater est, Vestaque sacerdos

Auctor; & vicisci numen vtrumque paro:

Mars, ades; & satia scelerato sanguine ferrum: 575

Stetque fauor causa pro meliore tuus.

Templa ferēs, & me victore vocaberis Ultor.

Vouerat; & fuso lætus ab hoste redit.

Nec satis est meruisse semel cognomina Marti:

Persequitur Parthi signa retenta manu. 580

Gens fuit & campis, & equis, & tuta sagittis;

Et circumfusus inuia fluminibus.

Addiderant animos Crassorum funera genti;

Cum periit miles, signaque, duxque simul.

Signa, decus belli, Parthus Romana tenebat; 585

Romanæque aquilæ signifer hostis erat.

Isque pudor mansisset adhuc, nisi fortibus armis

Cæsaris Ausonia protegerentur opes.

Ille notas veteres, & longi dedecus æui

Sustulit. agnorunt signa recepta suos. 590

Quid tibi nunc solitæ mitti post terga sagittæ;

Quid loca, quid rapidi profuit vsus equi?

Parthe, refers aquilas: victos quoque porrigis arcus.

Pignora iam nostri nulla pudoris habes.

Rite

Rite deo templumque datum, nomenque bis vlto: 595

Et meritis votis debita soluit honos.

Solemni Ludos Circo celebrate, Quirites:

Non visa est fortem scena decere deum.

Pleiades adspicies omnes, totumque fororum
Agmen; vbi ante Idus nox erit vna super. 600

Tum mihi non dubiis auctoribus incipit æstas;

Et tepidi finem tempora veris habent.

Idibus ora prior stellantia tollere Taurum

Indicat: huic signo fabula nota subest.

Præbuit, vt taurus, Tyriæ sua terga puellæ 605

Iuppiter, & falsa cornua fronte tulit;

Illa iubam dextra, læua retinebat amictus;

Et timor ipse noui caussa decoris erat.

Aura sinus implet: flauos mouet aura capillos.

Sidoni, sic fueras accipienda Ioui. 610

Sape puellares subduxit ab æquore plantas;

Et metuit tactus assilientis aquæ:

Sape deus prudens tergum demittit in vndas;

Hareat vt collo fortius illa suo.

Littoribus tactis stabat sine cornibus vllis 615

Iuppiter: inque deum de boue versus erat.

Taurus init cælum. te, Sidoni, Iuppiter implet.

Parsque tuum terræ tertia nomen habet.

Hoc alii signum Phariam dixere iuuenecam;

Quæ bos ex homine est, ex boue facta dea. 620

Tum quoque præscorum virgo simulacra virorum

Mittere roboreo scirpea ponte solet.

Corpora post decies senos qui credidit annos

Missa neci; sceleris crimine damnat auos.

Fama

Fama vetus : tum, cum Saturnia terra vocata est, 625

Talia faridici dicta fuere dei;

Falcifero libata feni duo corpora, gentes,

Mittite; quæ Tuscis excipiantur aquis.

Donec in hæc venit Tirynthius arua; quotannis

Tristia Læucadio sacra peracta modo. 630

Illum stramineos in aquam misisse Quirites;

Herculis exemplo corpora falsa iaci.

Pars putat, vt ferrent iuuenes suffragia soli,

Pontibus infirmos præcipitasse senes.

Tybrî, doce verum; tua ripa verustior Vrbe. 635

Principium ritus tu bene nosse potes.

Tybris arundiferum medio caput extulit alueo;

Raucaque dimouit talibus ora sonis:

Hæc loca desertas vidi sine mœnibus herbas;

Pascebat sparfos vtraque ripa boues. 640

Et quem nunc gentes Tyberin noruntque timent-
que,

Tunc etiam pecori despiciendus eram.

Arcadis Euandri nomen tibi sæpe refertur;

Ille meas remis aduena torfit aquas.

Venit & Alcides, turba comitatus Achina. 645

Albula, si memini, tunc mihi nomen erat.

Excipit hospitio iuuenem Pallantius heros:

Et tandem Caco debita pœna venit.

Victor abit, secumque boues, Erythæida prædam,

Abstrahit, at comites longius ire negant. 650

Magnaque pars horum desertis venerant Argis:

Montibus his ponunt spemque Laremque suum.

Sæpe

Sape tamen patriæ dulci tanguntur amore;
 Atque aliquis moriens hoc breue mandat opus:
 Mittite me Tyberi; Tyberinis vectus vt vndis 655
 Littus ad Inachium puluis inanis eam.
 Displicet heredi mandati cura sepulcri:
 Mortuus Ausonia conditur hospes humo.
 Scirpea pro domino Tyberi iactatur imago,
 Vt repetat Graias per freta longa domos. 660
 Hactenus: vt viuo subiit rorantia saxo
 Antra, leues cursum sustinuitis aquæ.
Clare nepos Atlantis, ades: quem montibus olim
 Edidit Arcadiis Pleias vna Ioui.
 Pacis & armorum superis imisque deorum 665
 Arbitr, alato qui pede carpis iter:
 Latelyræ pulsu, nitida quoque late palæstra;
 Quo didicit culte lingua fauente loqui.
 Tempa tibi posuere Patres spectantia Circum
 Idibus. ex illo est hæctibi festa dies. 670
 Te, quicumque suas profitetur vendere merces,
 Ture dato, tribuas vt sibi lucra, rogat.
 Est aqua Mercurii portæ vicina Capenæ:
 Si iuuat expertis credere; numen habet.
 Huc venit incinctus tunicas mercator; & vrna 675
 Purus suffita, quam ferat, haurit aquam.
 Vda fit hinc laurus: lauro sparguntur ab vda
 Omnia, quæ dominos sunt habitura nouos.
 Spargit & ipse suos lauro rorante capillos:
 Et peragit solita fallere voce preces. 680
 Ablue præteriti perijuria temporis, inquit.
 Ablue præterita perfida verba die.

Siue

Sine ego te feci testem, falsoue citavi

Non audituri numina magna Iouis;

Sive deum prudens alium diuamue fefelli; 685

Abstulerint celeres improba dicta Noti.

Et pateant veniente die periuria nobis:

Nec curent Superi, si qua locutus ero.

Da modo luera mihi, da facta gaudia lucro:

Et face, vt emtori verba dedisse iuuet. 690

Talia Mercurius poscentem ridet ab alto;

Se memor Ortygias surripuisse boues.

At mihi pande, precor, tanto meliora petenti,

In Geminos ex quo tempore Phœbus eat.

Cum totidem de mense dies superesse videbis; 695

Quot sunt Herculei facta laboris, ait.

Dic, ego respondi, causam mihi sideris huius.

Causam facundo prodidit ore deus.

Abstulerant raptas Phœben Phœbesque sororem

Tyndaridæ fratres, hic eques, ille pugil. 700

Bella parant, repetuntque suas & frater & Idas;

Leucippo fieri pactus vterque gener.

His amor, vt repetant, illis, vt reddere nolint,

Suadet: & ex causa pugnat vterque pari.

Effugere Oealidæ cursu potuere sequentes: 705

Sed visum celeri vincere rurpe fuga.

Liber ab arboribus locus est, apta area pugnae.

Constiterant illic: nomen Aphidna loco.

Pectora traiectus Lynceo Castor ab ense

Non expectato vulnere pressit humum. 710

Vltor adest Pollux: & Lyncea perforat hasta,

Qua ceruix humeros continuata premit.

G

Ibat

Ibat in hunc Idas, vixque est Iouis igne repulsus:

Tela tamen dextræ fulmine rapta negant.

Iamque tibi cælum, Pollux, sublime patebat; 715

Cum, Mea, dixisti, percipe verba, Pater.

Quod mihi das vni, cælum partire duobus:

Dimidium toto munere maius erit.

Dixit, & alterna fratrem statione redemit:

Vtile sollicitæ fidus vterque rati. 720

Ad Ianum redeat, qui quarit, Agonia quid sint:

Quæ tamen in Fastis hoc quoque tempus ha-
bent.

Nocte sequente diem canis Erigoneus exit.

Est alio signi reddita causa loco.

Proxima Vulcani lux es; Tubilustria dicunt. 725

Lustrantur puræ, quas facit ille, tubæ.

Quattuor inde notis locus est; quibus ordine
lectis,

Vel mos sacrorum, vel Fuga Regis inest.

Nec te prætereo, populi Fortuna potentis

Publica; cui templum luce sequente da-
tum. 730

Hanc vbi diues aquis acceperit Amphitrite;

Grata Ioui fulvæ rostra videbís auis.

Auferat ex oculis veniens Aurora Booten:

Continuaque die sidus Hyantis erit.

P. OVIDII NASONIS

FASTORVM

LIBER SEXTVS.

Hic quoque mensis habet dubias in nomine
causas:

Quæ placeant, positis omnibus, ipse leges.

Facta canam: sed erunt, qui me finxisse loquantur,

Nullaque mortali numina visa putent.

Est Deus in nobis: agitante calefcimus illo. 5

Imperus hic sacrae femina mentis habet.

Fas mihi praecipue vultus vidisse deorum:

Vel quia sum vates; vel quia sacra cano.

Est nemus arboribus densum, secretus ab omni

Voce locus; si non obstreperetur aquis. 10

Hic ego quaerebam, caepti quæ mensis origo

Esset; & in cura nominis huius eram.

Ecce! deas vidi: non quas praceptor arandi

Viderat; Ascræas cum sequeretur oues.

Nec quas Priamides in aquosa vallibus Ida 15

Contulit. ex illis sed tamen vna fuit.

Ex illis fuit vna, sui germana mariti.

Hæc erat, agnoui, quæ stat in arce Iouis.

Horrueram, tacitoque animum pallore fatebar.

Cum dea, quos fecit, sustulit ipsa metus: 20

G 2

Nam-

Namque, ait, O! vates, Romani conditor anni,
 Ausu per exiguos magna referre modos;
 Ius tibi fecisti numen caeleste videndi,
 Cum placuit numeris condere festa tuis.
 Ne tamen ignores, vulgique errore traharis; 25
 Iunius a nostro nomine nomen habet.
 Est aliquid nupuisse Ioui, Iouis esse sororem,
 Fratre magis, dubito, glorier, anne viro.
 Si genus adspicitur; Saturnum prima parentem
 Feci. Saturni fors ego prima fui. 30
 A patre dicta meo quondam Saturnia Roma est:
 Hæc illi a caelo proxima terra fuit.
 Si torus in pretio est; dicor matrona Tonantis;
 Iunctaque Tarpeio sunt mea templa Ioui.
 An potuit Maio pellex dare nomina mensi? 35
 Hic honor in nobis inuidiosus erit?
 Cur igitur Regina vocor, Princepsque dearum?
 Aurea cur dextra sceptrâ dedere mea?
 An faciant mensẽm luces, Lucinaque ab illis
 Dicar; & a nullo nomina mense traham? 40
 Tunc me pœniteat posuisse fideliter iras
 In genus Electræ, Dardaniamque domum.
 Causa duplex iræ. raptò Ganymede dolebam;
 Forma quoque Idæo iudice victa mea est.
 Pœniteat, quod non foueo Carthaginis arces; 45
 Cum mea sint illo currus & arma loco.
 Pœniteat Sparten, Argosque, measque Mycenæ,
 Et veterem Latio supposuisse Samon.
 Adde senem Tatium, Iunonicolasque Faliscos;
 Quos ego Romanis succubuisse tuli. 50

Sed

Sed neque pœniteat: nec gens mihi carior vlla est.

Hic colar, hic teneam cum Ioue templa meo.

Ipse mihi Mauors, Commendo mœnia, dixit,

Hæc tibi: tu pollens Vrbe nepotis eris.

Dista fides sequitur. centum celebramur in aris: 55

Nec leuior quouis est mihi mensis honor.

Nec tamen hunc nobis tantummodo præstat honorem

Roma: suburbani dant mihi munus idem.

Inspice, quos habeat nemoralis Aricia fastos,

Et populus Laurens; Lanuuiumque meum: 60

Est illic mensis Iunonius. inspice Tibur,

Et Prænestinæ mœnia sacra deæ:

Iunonale leges tempus, nec Romulus illas

Condidit: at nostri Roma nepotis erat.

Finiterat Iuno, respeximus. Herculis vxor 65

Stabat; & in vultu signa dolentis erant.

Non ego, si toto mater me cedere celo

Iusserit, inuita matre morabor, ait.

Nunc quoque non luctor de nomine temporis huius.

Blandior; & partes pane rogantis ago. 70

Remque mei iuris malim tenuisse precando;

Et fauceas caussæ forsitan ipse meæ.

Aurea possedit socio Capitolla templo

Mater; & vt debet, cum Ioue summa tenet.

At decus omne mihi contingit origine mensis. 75

Vnicus est, de quo sollicitamur, honor.

Quid graue, si titulum mensis, Romane; dedistis

Herculis vxori, posteritasque memor?

G 3

Hæc

Hæc quoque terra aliquid debet mihi nomine
magni

Coniugis. huc captas appulit ille boues. 80

Hic male defensus flammis & dote paterna

Cacus Auentinam sanguine tinxit humum.

Ad propiora vocor. populum digessit ab annis

Romulus, in partes distribuitque duas.

Hæc dare consilium, pugnare paratior illa est: 85

Hæc atas bellum suadet, at illa gerit.

Sic statuit, mensesque nota secreuit eadem.

Iunius est iuuenum; qui fuit ante, senum.

Dixit: & in litem studio certaminis issent;

Atque ira pietas dissimulata foret. 90

Venit Apollinea longas Concordia lauro

Nexa comas, placidi numen opusque Ducis.

Hæc vbi narravit Tatium, fortemque Quirinum,

Binaque cum populis regna coisse suis;

Et Lare communi sacros generosque receptos; 95

His nomen iunctis Iunius, inquit, habet.

Dicta triplex causa est. at vos ignoscite, diua:

Res est arbitrio non dirimenda meo.

Ite pares a me, perierunt iudice forma

Pergama: plus lædunt, quam iuuat vna, duæ. 100

Prima dies tibi, Carna, darur. dea cardinis hæc
est.

Numine clausa aperit, claudit aperta suo.

Vnde datas habeat vires, obscurior ætio

Fama: sed e nostro carmine certus eris.

Adiacet antiqui Tiberino lucus Helerni: 105

Pontifices illuc nunc quoque sacra ferunt.

Inde

Inde fata est Nymphæ, Granen dixere priores,
 Nequidquam multis sæpe petita precis.
 Rura sequi, iaculisque feras agitare solebat;
 Nodosasque caua tendere valle plagas. 110
 Non habuit pharetram: Phæbi tamen esse sororem
 Credebant. nec erat, Phæbe, pudenda tibi.
 Huic aliquis iuuenum dixisset amantia verba;
 Reddebat tales protinus illa sonos:
 Hæc loca lucis habent nimis, & cum luce pudoris. 115
 Si feceræ magis ducis in antra, sequor:
 Credulus antra subit: frutices hæc nacta resistit:
 Et latet, & nullo est inuenienda modo.
 Viderat hanc Ianus; visæque cupidine captus
 Ad duram verbis mollibus usus erat. 120
 Nympha iubet quæri de more remotius antrum:
 Vtque comes sequitur, destruitque dæem.
 Stulta, videt Ianus quæ post sua terga gerantur.
 Nil agis, en! latebras respicit ille tuas.
 Nil agis, en! dixi. nam te sub rupe latentem 125
 Occupat amplexu; speque potitus, ait:
 Ius pro concubitu nostro tibi cardinis esto.
 Hoc pretium positæ virginitatis habeo.
 Sic farus, spinam, qua tristes pellere posset
 A foribus noxas, (hæc erat alba,) dedit. 130
 Sunt audæ volucres; non quæ Phineia mensis
 Gutturæ fraudabant: sed genus inde trahunt.
 Grande caput: stantes oculi: rostra apta rapinæ:
 Canities pennis, vnguibus hamus inest.
 Nocte volant, puerosque petunt nutricis egentes; 135
 Et vitiant cunis corpora rapta suis.

G 4

Carpe-

Carpere dicuntur lactentia viscera rostris;
 Et plenum potō sanguine guttur habent.
 Est illis strigibus nomen: sed nominis huius
 Cauſſa; quod horrenda ſtridere nocte ſolent. 140
 Siue igitur naſcuntur aues, ſeu carmine fiunt;
 Næniaque in volucres Marſa figurat anus;
 In thalamos venere Proca. Proca natus in illis,
 Præda recens auimū quinque diebus erat.
 Pectoraque exſorbent auidis infantia linguis. 145
 At puer infelix vagit, opemque petit.
 Territa voce ſui nutritrix accurrit alumni;
 Et rigido ſectas inuenit vngue genas.
 Quid faceret? color oris erat, qui frondibus olim
 Eſſe ſolet feris, quas noua læſit hiems. 150
 Peruenit ad Granen, & rem docet. illa, Timorem
 Pone; tuus ſoſpes, dixit, alumnus erit.
 Venerat ad cunas: ſlebant materque paterque.
 Siſtite vos lacrimas, ipſa medebor, ait.
 Protinus arbutea poſtes ter in ordine tangit 155
 Fronde: ter arbutea limina fronde notat.
 Spargit aquis aditus, ſed quæ medicamen habe-
 bant:
 Extaque de porca eruda bi-meſtre tenet.
 Atque ita, Noctis aues, extis puerilibus, inquit,
 Parcite: pro paruo victima parua cadit. 160
 Cor pro corde, precor, pro fibris ſumite fibras.
 Hanc animam vobis præ meliore damus.
 Sic vbi libauit, proſecta ſub æthere ponit:
 Quique ſacris adſunt, reſpicere illa vetat.

Virga-

Virgaque Ianalis de spina fumitur alba : 165

Qua lumen thalamis parua fenestra dabat.

Post illud nec aues cunas violasse feruntur ;

Et rediit puero, qui fuit ante, color.

Pingua cur illis gustentur larda Kalendis,

Mistaque cum calido sit faba farre, rogas? 170

Prisca dea est ; aliturque cibis, quibus ante solebat :

Nec perit adscitas luxuriosa dapes.

Piscis adhuc illi populo sine fraude natabat :

Ostreaque in conchis ruta fuere suis :

Nec Latium norat, quam praebet Ionia diues, 175

Nec, quae Pygmaeo sanguine gaudet, auem.

Et praeter pennas nihil in pavone placebat :

Nec tellus captas miserat ante feras.

Sus erat in pretio : casa suae festa colebant.

Terra fabas tantum, duraque farra dabat. 180

Quae duo mista simul sextis quicumque Kalendis

Ederit ; huic laedi viscera posse negant.

Arce quoque in summa Iunoni templa Monetae

Ex voto memorant facta, Camille, tuo.

Ante domus Manli fuerant, qui Gallica quon-

dam 185

A Capitolino reppulit arma Ioue.

Quam bene, di magni ! pugna cecidisset in illa

Defensor solii, Iuppiter alte, tui !

Vixit, ut occideret damnatus crimine regni.

Hunc illi titulum longa senecta dabat. 190

Lux eadem Marti festa est ; quem prospicit extra

Appositum Tectae porta Capena viae.

G 5 Te

Te quoque, Tempeſtas, meritam delubra fatemur ;
Cum pane eſt Corſis obruta claſſis aquis.

Hæc hominum monumenta patent. ſi quaritis
aſtra; 195

Tunc oritur magni præpes adunca Iouis.

Poſtera lux Hyadas, Taurinæ cornua frontis,
Euocat: & multa terra madefcit aqua.

Mane vbi bis fuerit, Phæbusque iterauerit
ortus;

Factaque erit poſito rore bis vda ſeges; 200

Hæc ſacrata die Tuſco Bellona duello

Dicitur: & Latio proſpera ſemper adeſt.

Appius eſt auctor: Pyrrho qui pace negata

Multum animo vidit; lumine captus erat.

Proſpicit a templo ſummum breuis arca Circum. 205

Eſt ibi non parua parua columna nota.

Hinc ſolet haſta manu, belli prænuntia, mitti;

In Regem & gentes cum placet arma capi.

Altera pars Circi cuſtode ſub Hercule tuta eſt:

Quod deus Euboico carmine munus habet. 210

Muneris eſt tempus, qui Nonas Lucifer ante eſt.

Si titulos quaris: Sylla probauit opus.

Quærebam, Nonas ſanco Fidione referrem,

An tibi, Semo pater: cum mihi Sancus ait:

Cuicumque ex illis dederis; ego munus habebo. 215

Nomina trina fero: ſic voluere Cures.

Hunc igitur veteres donarunt æde Sabini:

Inque Quirinali conſtituere iugo.

Eſt mihi, ſitque, precor, noſtris diuturnior annis,

Filia: qua felix ſoſpitem ſemper ero. 220

Hanc

Hanc ego cum vellem genero dare; tempora tædis

Apta requirebam, quæque cauenda forent.

Tum mihi post sacras monstratur Iunius Idus

Vtilis & nuptis, vtilis esse viris.

Primaque pars huius thalamis aliena reperta est. 225

Nam mihi sic coniux sancta Dialis ait:

Donec ab Iliaca placidus purgamina Vesta

Detulerit flauis in mare Tybris aquis;

Non mihi dentosa crinem depeſtere buxo,

Non vngues ferro subfecuiſſe licet: 230

Non tetigiſſe virum; quamuis Iouis ille ſacerdos,

Quamuis perpetua ſit mihi lege datus.

Tu quoque ne propera: melius tua filia nuber,

Igneæ cum pura Vesta nitebit humo.

Tertia post Nonas remouere Lycaona Phœbe 235

Fertur: & a tergo non habet Viſa metum.

Tunc ego me memini Ludos in gramine Campi

Adſpicere: & didici, lubrice Tybri, tuos.

Festa dies illis, qui lina madentia ducunt,

Quique tegunt paruis æra recurua cibis. 240

Mens quoque numen habet. Menti delubra vi-
denus

Vota metu belli, perfide Pœne, tui.

Pœne, rebellaras: & leto Confulis omnes

Attoniti Mauras pertinuere manus.

Spem metus expulerat; cum Menti vota Se-
natus 245

Suscipit; & melior protinus illa venit.

Adſpicit instantes mediis sex lucibus Idus

Illa dies, qua sunt vota soluta dea.

Vesta, faue: tibi nunc operata resoluimus ora:
 Ad tua si nobis sacra venire licet. 250
 In prece totus eram. caelestia numina sensi,
 Lataque purpurea luce refulsit humus.
Non equidem vidi, valeant mendacia vatum,
 Te, dea; nec fueras adspicienda viro.
 Sed quæ nescieram, quorumque errore tenebar, 255
 Cognita sunt nullo præcipiente mihi.
 Dena quater memorant habuisse Palilia Romam,
 Cum flammæ custos ade recepta sua est.
 Regis opus placidi, quo non metuentius vllum
 Numinis ingenium terra Sabina rulit. 260
 Quæ nunc ære vides, stipula tunc tecta videres:
 Et paries lento vimine textus erat.
 Hic locus exiguus, qui sustinet atria Vestæ,
 Tunc erat intonsi regia magna Numæ.
 Forma tamen templi, quæ nunc manet, ante
 fuisse 265
 Dicitur: & formæ causâ probanda subest.
 Vestæ eadem est, quæ Terra: subest vigil ignis
 virique,
 Significant sedem terra focusque suam.
 Terra pilæ similis, nullo fulcimine nixa,
 Aëre subiecto tam graue pendet onus. 270
 Ipsa volubilitas libratum sustinet orbem:
 Quique premar partes, angulus omnis abest.
 Cumque sit in mediâ rerum regione locata,
 Et tangat nullum plusue minusue latus;
 Ni conuexa foret, parti vicinior esset: 275
 Nec medium terram mundus haberet onus.
 Arte

Arte Syracosia suspensus in aëre clauso
 Stat globus, immensi parua figura poli.
 Et quantum a summis, tantum secessit ab imis
 Terra. quod vt fiat, forma rotunda facit. 280
 Par facies templi: nullus procurrit in illo
 Angulus. a pluuio vindicat imbre tholus.
 Cur sit virgineis, quæris, dea culta ministris?
 Inueniam causas hac quoque parte suas.
 Ex Ope Iunonem memorant Cereremque creatas 285
 Semine Saturni: tertia Vesta fuit.
 Vtraque nupserunt; ambæ peperisse feruntur:
 De tribus impatiens restitit vna viri.
 Quid mirum, virgo si virgine læta ministra
 Admittit castas in sua sacra manus? 290
 Nec tu aliud Vestam, quam viuam intellige flam-
 man.

Nataque de flamma corpora nulla vides.
 Iure igitur virgo est, quæ femina nulla remittit,
 Nec capit: & comites virginittatis habet.
 Esse diu stultus Vestæ simulacra putauit: 295
 Mox didici curuo nulla subesse tholo.
 Ignis inextinctus templo celatur in illo,
 Effigiem nullam Vesta, nec ignis, habent.
 Stat vi terra sua: vi stando Vesta vocatur.
 Causaque par Graii nominis esse potest. 300
 At focus a flammis, & quod fouet omnia, dictus:
 Qui tamen in primis ædibus ante fuit.
 Hinc quoque vestibulum dici reor: inde pre-
 cando

Affamur Vestam, Quæ loca prima tenes.

G 7

Ante

Ante focos olim longis confidere scamnis 305
 Mos erat; & mensa credere adesse deos.
 Nunc quoque, cum fiunt antiqua sacra Vacuna;
 Ante Vacunales stantque sedentque focos.
 Venit in hos annos aliquid de more vetusto:
 Fert missos Vestæ pura patella cibos. 310
 Ecce! coronatis panis dependet a fellis;
 Et velant scabras florida ferta molas.
 Sola prius furnis torrebant farra coloni;
 Et Fornacali sunt sua sacra dex.
 Suppositum cineri panem focus ipse parabat; 315
 Strataque erat tepido tegula quassa solo.
 Inde focum seruat pistor, dominantque focorum,
 Et quæ pumiceas versat afella molas.
 Præteream, referamne tuum, rubicunde Priape,
 Dedecus? est multi fabula plena ioci. 320
 Turrigera frontem Cybele redimita corona
 Conuocat æternos ad sua festa deos.
 Conuocat & Satyros, & rustica numina, Nymphas.
 Silenus, quamuis nemo vocarat, adest.
 Nec licet, & longum est epulas narrare deorum: 325
 In multo nox est peruigilata mero.
 Hi temere errabant in opaca vallibus Ida:
 Pars iacet, & molli gramine membra leuat.
 Hi ludunt, hos somnus habet; pars brachia neclit,
 Et viridem celeri ter pede pulsat humum. 330
 Vestæ iacet, placidamque capit secunda quietem,
 Sicut erat positum cespere sulca caput.
 At ruber hortorum custos Nymphasque deasque
 Captat; & errantes fertque refertque pedes.
 Adspicit

Adspicit & Vestam, dubium, Nymphamne pu-
tarit, 335

An scierit Vestam: scisse sed ipse negat.

Spem capit obscenam, furtimque accedere tentat;

Et fert suspensos, corde micante, gradus.

Forte senex, quo vectus erat, Silenus asellum

Liquerat ad ripas lene sonantis aquæ. 340

Ibat vt inciperet longi deus Hellesponti;

Intempestiuo cum rudir ille sono.

Territa voce graui surgit dea. conuolat omnis

Turba. per infestas effugit ille manus.

[Lampæacos hoc animal solita est mactare

Priapo: 345

Apta asini flammis indicis exta damus.]

Quem tu, diua memor, de pane monilibus ornas.

Cessat opus: vacuæ conticuere molæ.

Nomine, quam preio celebrator, arce Tonantis,

Dicam, Pistoris quid velit ara Iouis. 350

Cincta premebantur truncibus Capitolia Gallis:

Fecerat obsidio iam diuturna famem.

Iuppiter ad folium Superis regale vocatis,

Incipe, ait Marti. protinus ille refert:

Scilicet ignotum est, quæ si fortuna meorum, 355

Et dolor hic animi voce querentis eger?

Si tamen, vt referam breuiter mala iuncta pudori,

Exigis: Alpino Roma sub hoste iacet.

Hæc est, cui fuerat promissa potentia rerum,

Iuppiter? hanc terris impositurus eras? 360

Iamque Suburbanos, Hetruscaque contudit arma.

Spes erat in cursu. nunc Lare pulsa suo est.

Vidi-

Vidimus ornatos, ærata per atria, picta
 Veste, triumphales occubuisse fenestras.
 Vidimus Iliacæ transferri pignora Vestæ 363
 Sede. putant aliquos scilicet esse deos?
 At si respicerent, qua vos habitatis in arce,
 Totque domos vestras obsidione premi;
 Nil opis in cura scirent superesse deorum,
 Et data sollicita tura perire manu. 370
 Atque vitam pugna pateat locus! arma capebant;
 Et, si non poterunt exsuperare, cadant.
 Nunc inopes victus ignauaque fata timentes
 Monte suo clausos barbara turba premit.
 Tum Venus, & lituo pulcer trabeaque Quirinus, 375
 Vestaque pro Latio multa locuta suo.
 Publica, respondit, cura est pro mœnibus istis,
 Iuppiter: & pœnas Gallia victa dabit.
 Tu modo, quæ desunt fruges, superesse putentur,
 Effice: nec sedes desere, Vesta, tuas. 380
 Quodcumque est Cereris solidæ, caua machina
 frangat;
 Mollitamque manu duret in igne focus.
 Iusserat: & fratris virgo Saturnia iussis
 Annuit; & mediæ tempora noctis erant.
 Iam ducibus somnum dederat labor. increpat
 illos 385
 Iuppiter: & sacro, quid velit, ore docet:
 Surgite, & in medios de summis arcibus hostes
 Mittite, quam minime tradere vultis, opem.
 Somnus abit, quæruntque nouis ambagibus acti,
 Tradere quam nolint, & iubeantur, opem. 390
 Ecce!

Ecce! Ceres visa est. iaciunt Cerealia dona.

Iacta super galeas scutaque longa sonant.

Posse fame vinci spes excidit. hoste repulso,

Candida Pistori ponitur ara Ioui.

Forte reuertebat festis Vestalibus illac,

395

Qua Noua Romano nunc Via iuncta Foro est.

Huc pede matronam vidi descendere nudo:

Obstupui, tacitus sustinuique gradum.

Sensit anus vicina loci: iussimque federe

Alloquitur, quatiens, voce tremente, caput. 400

Hoc, vbi nunc fora sunt, vdx tenuere paludes:

Amne redundatis fossa inadebat aquis.

Curtius ille lacus, ficcas qui sustinet aras,

Nunc solida est tellus, sed lacus ante fuit.

Qua Velabra solent in Circum ducere pompas; 405

Nil præter falices crassaque canna fuit.

Sæpe suburbanas rediens conuiuia per vndas

Cantat, & ad nautas ebria verba iacit.

Nondum conueniens diuersis iste figuris

Nomen ab auerso ceperat amne dens. 410

Hic quoque lucus erat, iuncis & arundine densus,

Et pede velato non adeunda palus.

Stagna recesserunt, & aquas sua ripa coercet;

Siccaque nunc tellus. mos tamen inde manet.

Reddiderat causam. Valeas, anus optima, dixi: 415

Quod superest aui, molle sit omne, tui.

Cætera iam pridem didici puerilibus annis;

Non tamen idcirco prætereunda mihi.

Mænia Dardanides nuper noua fecerat Ilus:

Ilus adhuc Asia diues habebat opes. 420

Cre-

Creditur armifera signum caeleste Mineræ
 Urbis in Iliacæ desiluisse iuga.
 (Cura videre fuit: vidi templumque locumque:
 Hoc superest illi: Pallada Roma tenet.)
 Consulitur Smintheus: lucoque obscurus opaco 425
 Hos non mentito reddidit ore sonos:
 Aetheream seruate deam; seruiabitis Urbem:
 Imperium secum transferet illa loci.
 Seruat, & inclusam summa tenet Ilus in arce:
 Curaque ad heredem Laomedonta venit. 430
 Sub Priamo seruata parum. sic ipsa volebat;
 Ex quo iudicio forma reuicta suo est.
 Seu genus Adraſti, seu furtis aptus Vlyſſes,
 Seu pius Aeneas, eripuisse datur.
 [Auctor in incerto. res est Romana: tuetur 435
 Vesta, quod assiduo lumine cuncta videt.]
 Heu! quantum timere Patres, quo tempore Vesta
 Arsit, & est adytis obruta pane suis!
 Flagrabant sancti sceleratis ignibus ignes:
 Mistaque erat flammæ flamma profana piæ. 440
 Attonitæ flebant demisso crine ministra;
 Abstulerat vires corporis ipse timor.
 Prouolat in medium, & magna, Succurrite, voce;
 Non est auxilium flere, Metellus ait.
 Pignora virginis fatalia tollite palmis: 445
 Non ea sunt voto, sed rapienda manu.
 Memiserum! dubitatis? ait. dubitare videbat,
 Et pauidas posito procubuisse genu.
 Haurit aquas: tollensque manus, Ignoscite, dixit,
 Sacra: vir intrabo non adeunda viro. 450
 Si

Si scelus est; in me commissi pœna redundet.

Sic capitis damno Roma soluta mei.

Dixit, & irripuit: factum dea rapta probauit;

Pontificisque sui munere tuta fuit.

Nunc bene lucetis sacra sub Casare flammæ: 455

Ignis in Iliacis nunc erit, estque, focus.

Nullaque dicetur vittas temerasse sacerdos.

Hoc Duce: nec viua defodietur humo.

Sic incesta perit: quia quam violauit, in illam

Conditur: & Tellus Vestaque numen idem
est. 460

Tum sibi Callaico Brutus cognomen in hoste

Fecit, & Hispanam sanguine tinxit humum.

Scilicet interdum miscentur tristia lætis;

Ne populum toto pectore festa iuuent.

Crassus ad Euphraten Aquilas, natumque, suos-
que 465

Perdidit: & leto est vltimus ipse datus.

Parthe, quid exultas? dixit dea. signa remittes:

Quique necem Crassi vindicet, vltor erit.

At simul auritis violæ demuntur asellis,

Et Cereris fruges aspera saxa terunt; 470

Nauita puppe sedens, Delphina videbimus, inquit;

Humida cum pulso nox erit orta die.

Iam, Phryx, a nupta quereris, Tithone, relinqui;

Et vigil Eois Lucifer exit aquis.

Ite, bonæ matres, vestrum Matralia festum, 475

Flauaque Thebanæ reddite liba deæ.

Pontibus & magno iuncta est celeberrima Circo

Area: quæ posito de boue nomen habet.

Hac

Hac ibi luce ferunt Matutæ sacra parenti
 Sceptraferas Serui templa dedisse manus. 480
 Quæ dea sit: quare famulas a limine templi
 Arceat, arceat enim, libaque tosta petat;
 Bacche, racemiferos hedera redimite capillos,
 Si domus illa tua est, dirige nauis iter.
 Arserat obsequio Semele Iouis. accipit Ino 485
 Te, puer; & summa sedula nutrit ope.
 Intumuit Iuno, rapta quod pellice natum
 Educet. at sanguis ille sororis erat.
 Hinc agitur Furiis Athamas, & imagine falsa:
 Tuque cadis patria, parue Learche, manu. 490
 Mœsta Learcheas mater, tumulauerat umbras;
 Et dederat miseris omnia iusta rogis.
 Hæc quoque, funestos vt erat laniata capillos,
 Profilit; & cunis te, Melicerta, rapit.
 Est spatio contracta breui, freta bina repellit; 495
 Vnaque pulsatur terra duabus aquis.
 Huc venit insanis natum complexa lacertis;
 Et secum e cælo mittit in alta iugo.
 Excipit illæsos Panope centumque sorores;
 Et placido lapsu per sua regna ferunt. 500
 Nondum Leucothoë, nondum puer ille Palæmon
 Vorticibus densi Tybridis ora tenent.
 Lucus erat: dubium, Semela Stimulane vocetur;
 Manadas Ausonias incoluisse ferunt.
 Quarit ab his Ino, quæ gens foret. Arcadas esse 505
 Audit; & Euandrum sceptrâ tenere loci.
 Dissimulata deam, Latias Saturnia Bacchas
 Instimulat fictis infidiosa sonis:

O! ni-

O! n
 No
 Fraud
 Qu
 Vix
 TH
 Iniici
 Qu
 Diqu
 Cl
 Appu
 Au
 Herc
 Te
 Quid
 A
 Illa d
 Co
 Rum
 Est
 Hosp
 Di
 Liba
 T
 Nun
 Ru
 Nun
 Qu

O! nimium faciles, o! toto pectore captæ,
 Non venit hæc nostris hospes amica choris. 510
 Fraude petit; sacrique parat cognoscere ritum.

Quo possit pœnas pendere, pignus habet.
 Vix bene desierat; complent ululatibus auras
 Thyades effusis per sua colla comis:

Iniiciuntque manus, puerumque reuellere pu-
 gnant. 515

Quos ignorat adhuc, inuocat illa deos:
 Dique, virique loci, miseræ succurrîte matri.

Clamor Auentini saxa propinqua ferit.
 Appulerat ripæ vaccas Oetæns Iberas.

Audit; & ad vocem concitus virget iter. 520
 Herculis aduentu, quæ vim modo ferre parabant,
 Turpia femineæ terga dedere fugæ.

Quid petis hinc, cognorat enim, matertera Bacchi?
 An numen, quod me, te quoque vexat, ait?

Illâ docet partim; partim præsentia nati 525
 Continer: & Furiis in scelus iste pudet.

Rumor, vt est velox, agitatis peruolat alis:
 Estque frequens, Ino, nomen in ore tuum.

Hospita Carmentis fidos intrasse penates
 Diceris, & longam deposuisse famem. 530

Liba sua properata manu Tegeæa sacerdos
 Traditur in subito coëta dedisse foco.

Nunc quoque liba iuuant festis Matralibus illa. n;
 Rustica sedulitas gratior arte fuit.

Nunc, ait, o! vates, venientia fata resigna, 535
 Qua licet: hospitiiis hoc, precor, adde meis.

Parus

Parua mora est: cælum vates ac numina sumit;
Fitque sui toto pectore plena Dei.

Vix illam subito posses cognoscere; tanto
Sanctior, & tanto, quam modo, maior erat. 540

Lata canam: gaude, defuncta laboribus, Ino,
Dixit; & huic populo dextera semper ades.

Numen eris pelagi: natum quoque pontus ha-
bebit.

In vestris aliud sumite nomen aquis.

Leucotheë Graiis, Maruta vocabere nostris. 545

In portus nato ius erit omne tuo.

Quem nos Fortunum, sua lingua Palæmona dicet.

Ite, precor, nostris æquus uterque locis.

Annuerant: promissa fides: posuere labores.

Nomina mutarunt: hic deus, illa dea est. 550

Cur vetet ancillas accedere, quæritis? odit.

Principiumque odii, si sinat ipsa, canam.

Vna ministrarum solita est, Cadmei, tuarum

Sæpe sub amplexus coniugis ire tui.

Improbis hanc Athamas furtim dilexit: ab illa 555

Comperit agricolis semina tosta dari.

Ipsa quidem fecisse negat, sed fama recepit.

Hoc est, cur odio sit tibi serua manus.

Non tamen hanc pro stirpe sua pia mater adoret:

Ipsa parum felix visa fuisse parens. 560

Alterius prolem melius mandabitis illi.

Vtilior Baccho quam fuit ipsa suis.

Hanc tibi, Quo properas, memorant dixisse, Ru-
tuli?

Luce mea Marso Consul ab hoste cades.

Exitus

Exitus accessit verbis: flumenque Tolenum 565
 Purpureo mistis sanguine fluxit aquis.
 Proximus annus erat: Pallantide casus eadem
 540 Didius hostiles ingeminavit opes.
 Lux eadem, Fortuna, tua est, auctorque, locusque;
 Sed superiniectis quis latet æde togis? 570
 ha- Seruius est: hoc constat enim, sed causa latendi
 Discrepat; & dubium me quoque mentis habet.
 Dum dea furtiuos timide profitetur amores;
 545 Cælestemque homini concubuisse pudet;
 (Arsit enim magna correpta cupidine Regis, 575
 Cæcaque in hoc vno non fuit illa viro;)
 Nocte domum parua solita est intrare fenestra:
 Vnde Fenestellæ nomina porta tenet.
 550 Nunc pudet, & vultus velamine celat amatos:
 Oraque sunt multa regia tecta toga. 580
 An magis est verum, post Tulli funera plebem
 Confusam placidi morte fuisse ducis?
 Nec modus vllus erat: crescebat imagine luctus;
 555 Donec eam positis occulere togis,
 Tertia causa mihi spatium maiore canenda est: 585
 Nos tamen adductos intus agemus equos.
 Tullia, coniugio, sceleris mercede, peracto,
 His solita est dictis exstimulare virum:
 560 Quid iuuat esse pares, te nostræ cæde sororis,
 Meque tui fratris, si pia vita placet? 590
 Vivere debuerant & vir meus, & tua coniux,
 Si nullum ausuri maius eramus opus.
 Et caput & regnum facio dotale parentis.
 Si vir es, i, dictas exige dotis opes.

Regia

Regia res scelus est, focero cape regna necato: 595
 Et nostras patrio sanguine tinge manus.
 Talibus instinctus folio priuatus in alto
 Sederat, attonitum vulgus ad arma ruit.
 Hinc cruor, hinc cædes: infirmaque vincitur ætas.
 Sceptra gener focero rapta Superbus habet. 600
 Ipse sub Elquiliis, vbi erat sua regia, cæsus
 Concidit in dura sanguinolentus humo.
 Filia, carpento patrios initura penates,
 Ibat per medias alta feroxque vias.
 Corpus vt adspexit, lacrimis auriga profusis 605
 Restitit. hunc tali corripit illa sono:
 Vadis? an expectas pretium pietatis amarum?
 Duc, inquam, inuitas ipsa per ora rotas.
 Certa fides facti: dictus Sceleratus ab illa
 Vicus, & æterna res ea pressa nota. 610
 Post tamen hoc ausa est templum, monumenta
 parentis
 Tangere: mira quidem, sed tamen acta lo-
 quar.
 Signum erat in folio residens sub imagine Tulli:
 Dicitur hoc oculis opposuisse manum.
 Et vox audita est, Vultus abscondite nostros, 615
 Ne natæ videant ora nefanda meæ.
 Veste data tegitur: vetat hanc Fortuna moueri;
 Et sic e templo est ipsa locuta suo:
 Ore reuelato qua primum luce patebit
 Seruius, hæc positi prima pudoris, erit. 620
 Parcite, matronæ, veritas attingere vestes:
 Sollemni satis est voce mouere preces:
 Sitque

Sit
 C
 Ar
 I
 Na
 E
 Ha
 I
 Hic
 A
 Ius
 S
 Sig
 C
 Te
 L
 Dis
 P
 Vrb
 C
 Hac
 S
 Sust
 T
 Sic
 C
 N

Sitque caput semper Romano tectus amictu,
Qui Rex in nostra septimus Vrbe fuit.

Arserat hoc templum : signo tamen ille pepercit 623
Ignis : opem nato Mulciber ipse tulit.

Namque pater Tulli Vulcanus, Ocrefia mater
Præsignis facie, Corniculana fuit.

Hanc secum Tanaquil, sacris de more paratis,
Iussit in ornatum fundere vina focum. 630

Hic inter cineres obsceni forma virilis
Aut fuit, aut visa est : sed fuit illa magis.

Iussa foco captiua fouet. conceptus ab illa
Seruius, a cælo semina gentis habet.

Signa dedit genitor : tum, cum caput igne co-
rusco 635

Contigit, inque coma flammæus arsit apex.

Te quoque magnifica, Concordia, dedicat æde
Liuiæ, quam caro præstitit illa viro.

Disce tamen, veniens ætas, ybi Liuiæ nunc est
Porticus, immensæ testæ fuisse domus. 640

Vrbis opus domus vna fuit : spatiumque tenebat,
Quo breuius muris oppida multa tenent.

Hæc æquata solo est, nullo sub crimine regni,
Sed quia luxuriæ visa nocere sua.

Sustinuit tantas operum subuertere moles, 645
Totque suas heres perdere Cæsar opes.

Sic agitur censura, & sic exempla parantur ;
Cum vindex, alios quod monet, ipse facit.

Nulla nota est, veniente die, quam ducere possis :
Idibus iniuncto sunt data templa Ioui. 650

H

Et

Et iam Quinquatrus iubeor narrare minores.

Nunc ades, o! cæptis, flava Minerua, meis.

Cur vagus incedit tota tibicen in Vrbe?

Quid sibi personæ, quid stola longa, volunt?

Sic ego: sic posita Tritonia cuspide dixit. 655

(Pace velim doctæ verba referre deæ.)

Temporibus veterum tibicinis vsus auorum

Magnus, & in magno semper honore fuit.

Cantabat fanis, cantabat tibia ludis:

Cantabat mæstis tibia funeribus. 660

Dulcis erat mercede labor: tempusque secutum,

Quod subito Graia frangeret artis opus.

Adde quod Aediis, pompam qui funeris irent,

Artifices solos iusserat esse decem.

Exsilio mutant Urbem, Tiburque recedunt: 665

(Exsiliū quodam tempore Tibur erat:)

Quæritur in scena caua tibia; quæritur aris:

Ducit supremos nania nulla choros.

Seruierat quidam, quantolibet ordine dignus,

Tibure: sed longo tempore liber erat. 670

Rure dapes parat ille suo; turbamque canoram

Conuocat. ad festas conuenit illa dapes.

Nox erat; & vinis oculique animique natabant:

Cum præcomposito nuntius ore venit.

Atque ita, Quid cessas conuiuia soluere? dixit: 675

Auctor vindictæ iam venit, ecce! tuæ.

Nec mora; conuiuæ valido titubantia vino

Membra mouent: dubii stantque labantque

pedes.

At

At dominus, Discedite, ait. plaustroque morantes
Sustulit. in plaustro sirpea lata fuit. 680

Alliciunt somnos tempus, motusque, merumque;
Potaque se Tibur turba redire putat.

Iamque per Esquilias Romanam intrauerat urbem;
Et mane in medio plaustra fuere Foro.

Plautius, vt possent specie numeroque Senatam 685
Fallere, personis imperat ora tegi.

Admiserque alios: &, vt hunc tibicina cœtum
Augeat, in longis vestibus ire iubet.

Sic reduces bene posse tegi: ne forte notentur
Contra collega iussa redisse sui. 690

Res placuit: cultuque nouo liber Idibus uti;
Et canere ad veteres verba iocosa modos.

Hæc ubi perdocuit, Superest mihi discere, dixi,
Cur sit Quinquatrus illa vocata dies.

Martius, inquit, agit tali mea nomine festa: 695
Estque sub inuentis hæc quoque turba meis.

Prima, terebrato per rara foramina buxo,
Vt daret, effeci, tibia longa sonos.

Vox placuit: liquidis faciem referentibus vndis,
Vidi virgineas intumuisse genas. 700

Ars mihi non tanti est; valeas, mea tibia, dixi.
Excipit abiectam cespite ripa suo.

Inuentam Satyrus priptum miratur: at vsum
Nescit, & inflatam sentit habere sonum.

Et modo dimittit digitis, modo concipit auras:
Iamque inter Nymphas arte superbus erat.

Prouocat & Phæbum. Phæbo superante pendit:
Cæsa recesserunt a cute membra sua.

Sum tamen inuentrix auctorque ego carminis
huius.

Hoc est, cur nostros ars colat ista dies. 710

Tertia lux veniat, qua tu, Dodoni Thyene,
Stabis Agenorei fronte videnda bouis.

Hæc est illa dies, qua tu purgamina Væstæ,
Tybri, per Etruscas in mare mittis aquas.

Si qua fides ventis; Zephyro date carbasa,
nauta: 715

Cras veniet vestris ille secundus aquis.

At pater Heliadum, radios vbi tinxerit vndis,
Et cinget geminos stella serena polos;
Tollet humo validos proles Hyriea lacertos:
Continua Delphin nocte videndus erit. 720

Scilicet hic olim Volscos Aequosque fugatos
Viderat in campis, Algida terra, tuis.

Vnde suburbano clarus, Tuberte, triumpho
Vestus es in niueis, Postume, victor equis.

Iam sex, et totidem luces de mense supersunt: 725
Huic vnum numero tu tamen adde diem.
Sol abit e Geminis, & Caneri signa rubescunt:
Cæpit Auentina Pallas in arce coli.

Iam tua, Laomedon, oritur murus: orta que
noctem

Pellit, & e pratis vda pruina fugit. 730

Reddi-

Reddita, quisquis is est, Summano templa fe-
runtur,
Tum, cum Romanis, Pyrrhe, timendus eras.

Hanc quoque cum patriis Galatea receperit
vndis,

Plenaque securæ terra quietis erit:

Surgit humo iuuenis, telis afflatus auitis; 735

Et gemino nexas porrigit angue manus.

Notus amor Phædræ, nota est iniuria Thesæi:

Deuouit natum credulus ille suum.

[Non impune pius iuuenis Træzæna petebat.

Diuidit obstantes pectore taurus aquas.] 740

Solliciti terrentur equi; frustra que retenti,

Per scopulos dominum duraque faxa trahunt.

Exciderat curru, lorisque morantibus artus

Hippolytus lacero corpore raptus erat:

Reddideratque animam, multum indignante
Diana. 745

Nulla, Coronides, causa doloris, ait.

Namque pio iuueni vitam sine vulnere reddam;

Et cedent arti tristia fata meæ.

Gramina continuo loculis depromit eburnis;

Profuerant Glauci manibus illa prius: 750

[Tunc, cum obseruatas augur descendit in her-
bas;

Vfus & auxilio est anguis ab angue dato.]

Pectora ter terigit, ter verba salubria dixit:

Depositum terra sustulit ille caput.

H 3

Lucus

Lucus eum, nemorisque tui, Dictynna, recessus 755

Celat: Aricinō Virbius ille lacu.

At Clymenus Clothoque dolent: hæc, fila reneri,

Hic, fieri regni iura minora sui.

Iuppiter, exemplum veritus, direxit in illum

Fulmina, qui nimia mouerat artis opem. 760

Phœbe, querebaris. deus est. placare parenti.

Propter te, fieri quod vetat, ipse facit.

Non ego te, quamuis properabis vincere,
 Caesar,

Si vetet auspiciū, signa mouere velim.

Sint tibi Flaminius Trasymenaque littora te-
 stes; 765

Per volucres æquos multa monere deos.

Tempora si veteris quæris temeraria damni;

Quartus ab extremo mense bis ille dies.

Postera lux melior. superat Masinissa Syphacem;
 Et cecidit telis Hasdrubal ipse suis. 770

Tempora labuntur, tacitisque fenescimus annis;
 Er fugiunt, freno non remorante, dies.

Quam cito venerunt Fortanz Fortis honores!

Post septem luces Iunius actus erit.

Ite, deam læti Fortem celebrate, Quirites: 775

In Tiberis ripa munera Regis habet.

Pars pede, pars etiam celeri decurrite cymba;

Nec pudeat potos inde redire domum.

Ferte

Ferte coronatæ iuuenum conuiuia lintres;
 Multaque per medias vina hibantur aquas. 780
 Plebs colit hanc: quia, qui posuit, de plebe fuisse
 Fertur, & ex humili scepra tulisse loco.
 Conuenit & seruis: serua quia Tullius ortus
 Constituit dubiæ templa propinqua deæ.

Ecce! suburbana rediens male sobrius æde; 785
 Ad stellas aliquis talia verba iacit:
 Zona later tua nunc, & cras fortasse latebit;
 Dehinc erit, Orion, adspicienda mihi.
 At si non esset potus; dixisset eadem
 Venturum tempus solstitiale die. 790

Lucifero subeunte Lares delubra tulerunt,
 Hic ubi fit docta multa corona manu.
 Tempus idem Stator ædis habet, quam Romulus
 olim
 Ante Palatini condidit ora iugi.

Tot restant de mense dies, quot nomina
 Parcis, 795
 Cum data sunt trabæ templa, Quirine, tuæ.

Tempus Iuleis cras est natale Kalendis:
 Pierides, cœpris addite summa meis.
 Dicite, Pierides, quis vos adiunxerit istis,
 Cui dedit inuitas victa nouerca manus. 800
 Sic ego: sic Clio, Clari monumenta Philippi,
 Adspicis: vnde trahit Marcia casta genus.
 Marcia

Marcia, sacrificio deductum nomen ab Anco;
 In qua par facies nobilitate sua.
 Par animo quoque forma suo responderet in illa: 805
 Et genus, & facies, ingeniumque simul.
 Nec, quod laudamus formam, tam turpe putaris.
 Laudamus magnas hac quoque parte deas,
 Nupta fuit quondam matertera Caesaris illi.
 O! decus, o! sacra femina digna domo! 810
 Sic cecinit Clio: doctæ assensere sorores,
 Annuit Alcides, increpuitque lyram.

F I N I S.

VL

305

s.

810

37415

LD 1P

ULB Halle

3

008 551 618

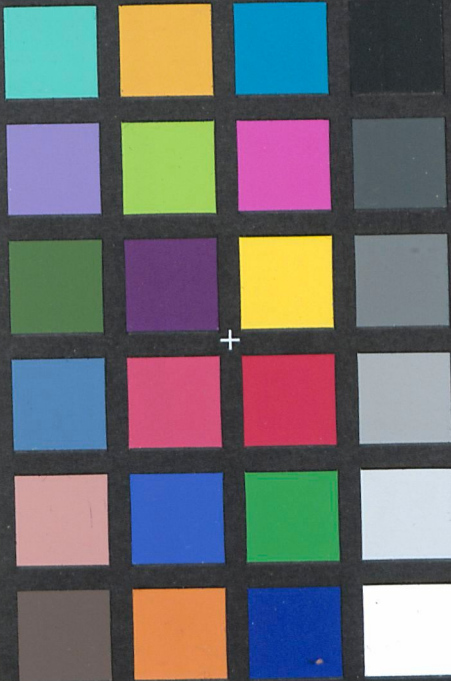
R

PVBLII
OVIDII
NASONIS
FASTORVM

x-rite

colorchecker CLASSIC

SARI

OPHEL

